

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2013

Ref

GOD

INKASSO

SED

SOU 1973:39

Kreditupplysningsutredningen
STOCKHOLM 1973

Statens offentliga utredningar
1973: 39
Justitiedepartementet

God inkassosed

Betänkande avgivet av
Kreditupplysningsutredningen
Stockholm 1973

STOCKHOLM
1973

God
inkassod

Till Statsrådet och chefen för justitiedepartementet

Genom beslut den 11 april 1969 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för justitiedepartementet att tillkalla sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning angående kreditupplysningsverksamhet m.m.

Till sakkunniga utsågs landshövdingen Erik Westerlind, ordförande, samt direktören i Svenska Bankföreningen Per Eric Bolin, riksdagsledamoten Kurt Hugosson, rättschefen i finansdepartementet Kurt Malmgren, riksdagsledamoten Lennart Pettersson och verkställande direktören i Svenska Sparbanksföreningen fil. dr Sven G. Svensson.

De sakkunniga antog benämningen kreditupplysningsutredningen (KUU).

Att såsom experter biträda utredningen förordnades bl.a. den 21 oktober 1969 ordföranden i Handelstjänstemannaförbundets branschkommitté för inkasso- och juridiska byråer ombudsmannen Hans-Gunnar Lindström och verkställande direktören i Stockholms Köpmannaförening och Ackordscentralen Sven Åvall.

Till sekreterare åt utredningen förordnades hovrättsassessorn Runo Håkansson fr.o.m. den 14 augusti 1969. Till biträdande sekreterare förordnades socionomen Sune Jönsson fr.o.m. den 1 november samma år.

Utredningen avgav i oktober 1972 delbetänkandet Kreditupplysning och integritet, innehållande förslag till lag om kreditupplysning och ändring i tryckfrihetsförordningen (SOU 1972: 79).

I utredningens uppdrag har även ingått att undersöka inkassoföretagens verksamhet.

Att såsom experter biträda utredningen i inkassodelen — utöver experterna Lindström och Åvall — förordnades den 11 december 1972 hovrättsrådet och konsu-

mentombudsmannens ställföreträdare Hans Bergqvist samt den 17 januari 1973 advokaten och ledamoten av Sveriges Advokatsamfunds styrelse Stig Assarson.

Ett antal undersökningar har genomförts, bl.a. en enkät bland inkassoföretag samt hearings med sådana företag och med kreditgivare av olika slag.

Utredningen har sedan förra delbetänkandet lämnades avgivit remissyttranden över offentlighets- och sekretesslagstiftningskommitténs betänkande »Data och integritet» (SOU 1972: 47),

en skrivelse till departementschefen den 11 december 1972 angående ökad ersättning för inkassokostnader och för kostnader i mål om betalningsföreläggande (Dnr 3646/72), samt arbetsgruppens för framtidsforskning betänkande »Att välja framtid» (SOU 1972: 59).

Utredningen får härmed överlämna betänkandet God inkassosed, innehållande förslag till inkassolag samt förslag till lagar om ändring i lagsökningslagen och i lagen om avbetalningsköp. Betänkandet är enhälligt.

Utredningens arbete är härmed slutfört.

Stockholm den 14 september 1973.

Erik Westerlind

*Per Eric Bolin
Kurt Malmgren
Sven G. Svensson*

*Kurt Hugosson
Lennart Pettersson*

*Stig Assarson
H.-G. Lindström*

*Hans Bergqvist
Sven Åvall*

*/Runo Håkansson
Sune Jönsson*

Innehåll

<i>Sammanfattning</i>	7	4.2 Advokaternas roll i inkassosammanhang	36
<i>Förslag till Inkassolag</i>	11	4.3 Företagareorganisationernas medlemsservice	36
<i>Förslag till lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)</i>	14	5 <i>God inkassosed — allmänna överväganden</i>	37
<i>Förslag till lag om ändring i lagen (1915: 219) om avbetalningsköp</i>	15	5.1 God inkassosed mot fordringsägare	37
1 <i>Utredningsuppdraget</i>	17	5.2 God inkassosed mot gäldenärer — allmänna synpunkter	38
1.1 Direktiv	17	5.3 Onödig skada eller olägenhet	39
1.2 Arbetets uppläggning	17	5.3.1 Betalningserinran före inkasso	39
1.3 Uppdragets genomförande	18	5.3.2 Krav före rättslig åtgärd	40
2 <i>Inkasso — allmänna synpunkter</i>	20	5.3.3 Obefogat betalningsanspråk	41
2.1 Bevakningsåtgärder	20	5.3.4 Bagatellfordringar	42
2.2 Inkassobegreppet	20	5.3.5 Äldre fordringar	43
2.3 Inkassoåtgärder	21	5.3.6 Arbetsrutiner	43
2.3.1 Utomrättsliga åtgärder	21	5.4 Otillbörliga inkassoåtgärder	44
2.3.2 Rättsliga åtgärder	21	5.4.1 Exempel	44
2.3.2.1 Åtgärder vid domstol	21	5.4.2 Överväganden	46
2.3.2.2 Åtgärder vid kronofogdemyndighet	23	5.5 Övriga frågor	47
2.4 Inkassoformer	24	6 <i>Särskilda frågor</i>	48
2.4.1 Fordringsägarnas egna inkassoåtgärder	24	6.1 Ersättning för inkassokostnader	48
2.4.2 Inkasso genom inkassoföretag	24	6.2 Förvaltning och redovisning av klientmedel	50
3 <i>Inkassobyråer — närmare beskrivning</i>	25	6.3 Fullmaktsfrågor m.m.	51
3.1 Inkassobranschens struktur m.m.	25	6.4 Informationsfrågor	52
3.2 Inkassobyråernas arbetssätt	26	7 <i>Kontroll och annan tillsyn över inkassoföretag — allmänna överväganden</i>	53
3.3 Kravrutinerna	27	7.1 Behov av offentligt tillsynsorgan	53
3.4 Debitering och betalning	30	7.2 Tillsynsorganets uppgifter	54
3.5 Rättsliga åtgärder	31	7.3 Tillsynsorganets utformning	54
3.6 Redovisning	34	7.3.1 Tillsyn genom kreditupplyningsnämnden	54
4 <i>Övrig inkassoverksamhet</i>	35	7.3.2 Tillsyn genom konsumentombudsmannen	55
4.1 Bankernas inkassoverksamhet	35		

7.3.3 Utredningens ställningstagande	55
7.4 Etableringskontroll	56
7.4.1 Koncessionsalternativet	56
7.4.2 Anmälningensalternativet	57
7.4.3 Utredningens ställningstagande	57
8 Inkassolag — omfattning och innehåll	59
8.1 Koncessionsregleringens omfattning	59
8.2 Koncessionsregleringens innehåll	61
8.3 Handlingsregler	62
8.4 Tillsynsregler	63
8.5 Påföljdsregler	64
8.6 Fordringsägarnas egna inkassoåtgärder m.m.	64
8.7 Övriga frågor	65
Kommentarer till förslag till Inkassolag	66

Sammanfattning

Utredningen skall enligt direktiven undersöka i vilken mån vissa inkassoföretag använder metoder som ter sig stötande eller otillbörliga mot gäldenärer och överväga vilka åtgärder som krävs för att få en bättring till stånd.

Inkassoverksamhet drivs yrkesmässigt främst av speciella inkassoföretag samt i viss utsträckning av banker, advokater, företagareorganisationer m.fl. Branschen domineras av ett tiotal företag, av vilka de största årligen vart och ett handlägger 60.000—80.000 ärenden. Dessutom finns det ett femtontal medelstora företag som vart och ett handlägger 2.000—10.000 ärenden per år. Till branschen kan vidare räknas ytterligare ett sextiotal mindre företag. Dessa kombinerar ofta inkassoverksamheten med bokförings- och revisionsverksamhet, boutredningsverksamhet och juridiskt betoad uppdragsverksamhet. De större företagen i branschen kombinerar inkassoverksamheten med kreditupplysningsverksamhet. Vid sidan av de nämnda inkassoföretagen finns ett antal inkassobyråer som bildats av ett eller flera företag för inkassering av ägarföretagets fordringar. Dessa företagsbildningar har i allmänhet tillkommit för att utnyttja den psykologiska effekten av att ett särskilt inkassoföretag »övertar» ärendet.

Uppskattningsvis torde inkassobranschen omsätta 35 miljoner kronor per år och sysselsätta 500 personer. Branschen förvaltar

klientmedel till stora belopp. År 1972 redovisade sex större byråer sammanlagt cirka 100 miljoner kronor till sina uppdragsgivare. 200 miljoner kronor beräknas ha blivit insända direkt till fordringsägarna från gäldenärerna till följd av dessa byråers åtgärder.

Inkassobranschens kunder är nästan uteslutande företag eller företagare. Ungefär en tredjedel av inkassoärendena gäller enskilda konsumenter. Vissa inkassoföretag är särskilt inriktade på sistnämnda grupp och då företrädesvis avbetalningsköpare. De större inkassoföretagen ombesörjer även inkassoåtgärder i utlandet, bl.a. via internationella samarbetsorgan.

När ett inkassoföretag får i uppdrag att vidtaga inkassoåtgärder har fordringsägaren normalt gjort flera försök att få betalt. Inkassoföretaget har därför oftast en relativt kort kravrutin med ett eller två kravbrev till gäldenären. Om dessa inte resulterar i betalning vidtages normalt någon form av rättslig åtgärd, i allmänhet ansökan om betalningsföreläggande eller lagsökning.

För att få underlag för sina ställningstaganden har utredningen genomfört en enkät hos ett stort antal inkassoföretag. Vidare har hearings och fortlöpande kontakter hållits med ett flertal representanter för såväl inkassobranschen som andra berörda parter.

Utredningens överväganden har lett till ett lagförslag som främst avser att reglera

den inkassoverksamhet som utövas yrkesmässigt med syfte att för annans räkning driva in betalning för enskild fordran (1 §). Regler föreslås emellertid också för företag som driver in betalning för egen räkning eller ej yrkesmässigt för annans räkning.

Inkassoverksamhet skall enligt utredningens lagförslag drivas enligt god inkassosed (5 §). Detta innebär i förhållande till gäldenären att verksamheten skall utövas på sådant sätt att gäldenären inte vållas onödig skada eller olägenhet eller utsätts för otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd. God inkassosed gentemot fordringsägare innefattar framförallt krav på att inkasserade medel genast insätts på räkning i bank såsom redovisningsmedel och att de utan dröjsmål redovisas till huvudmannen, såvida annat inte avtalats (12 §).

I god inkassosed ligger enligt förslaget att inkassoåtgärd inte skall få vidtagas förrän fordringsägaren erinrat gäldenären om betalningsskyldigheten och berett denne tillfälle att inom viss tid frivilligt betala sin skuld (6 §). Inkassoföretaget skall lämna gäldenären skriftlig uppgift om vilka belopp denne har att betala i kapital, ränta och kostnader (7 §). Kravbrevet skall också innehålla upplysning om de påföljder som kan komma ifråga om skulden inte betalas. Gäldenären skall dessutom anmodas att inom viss skälig tid anmäla huruvida han har någon invändning mot kravet och erinras om sin möjlighet att anlita advokat eller andra former av rätts hjälp. En förutsättning för rättslig åtgärd är enligt förslaget att gäldenären tillställts krav på sätt som nu sagts och att tiden för invändning mot kravet löpt ut (8 §). Det föreskrivs vidare att inkassoåtgärd inte får vidtagas om det genom invändning från gäldenär eller eljest finns särskild anledning antaga att kravet inte är lagligen grundat eller om det framstår som obefogat eller stötande (10 §).

Enligt förslaget medför uppdrag att driva in fordran behörighet för inkassoföretaget att med för uppdragsgivaren bindande verkan ta emot betalning av och träffa uppgörelse med gäldenär (11 §). Utredningen föreslår också tystnadsplikt för den som är

eller varit verksam i inkassoverksamhet (13 §).

Mot bakgrund av den betydelse inkassoverksamheten har och de risker som är förknippade därmed föreslår utredningen koncessionsplikt. Yrkesmässig inkassoverksamhet får sålunda drivas bara efter tillstånd av Kungl. Maj:t (2 §). Undantag görs dock för advokat och bankinstitut om inkassoverksamheten bara är ett led i deras huvudsakliga verksamhet.

Enligt förslaget får tillstånd till yrkesmässig inkassoverksamhet beviljas endast aktiebolag med ett aktiekapital av lägst 50.000 kronor (3 §). För tillstånd, som meddelas för en tid av högst fem år, förutsätts att verksamheten kan antagas bli driven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt. Aktiebolag som fått tillstånd att driva inkassoverksamhet får ej samtidigt utöva annan verksamhet (4 §).

Kravet på tillstånd gäller inte företag som driver in betalning för egen räkning eller ej yrkesmässigt för annans räkning. Beträffande sådana verksamheter föreslås emellertid generella regler som innebär att god inkassosed måste iakttagas även i sådana sammanhang (17 §).

Inkassoverksamhet bör enligt utredningens mening stå under särskild tillsyn. Detta gäller även inkasso vid företag som driver in betalning för egen räkning eller ej yrkesmässigt för annans räkning. Såsom tillsynsorgan föreslås den i utredningens betänkande om kreditupplysning skisserade nämnden, som bör benämnas kreditupplysnings- och inkassonämnden (14 §). Denna skall ingripa mot missförhållanden som genom nämndens egna iakttagelser eller genom klagomål kommer till dess kännedom. Tillståndshavare skall enligt förslaget erlagga bidrag till kostnaderna för nämndens verksamhet (23 §).

Företrädare för kreditupplysnings- och inkassonämnden bör få rätt att inspektera dem som utövar inkassoverksamhet och ta del av samtliga handlingar som rör verksamheten (15 §). I samband med tillsynen bör nämnden få meddela de föreskrifter och förbud som kan behövas. Sådana föreskrif-

ter och förbud skall kunna förenas med vite (22 §).

För att motverka risken för missbruk föreslår utredningen att den som driver inkassoverksamhet i anslutning till närstående företag med annan verksamhet, såsom kreditupplysning eller inköp av fordringar, skall göra anmälan härom till kreditupplysnings- och inkassonämnden (16 §). Verksamheterna skall i sådant fall hållas åtskilda i fråga om anställd personal, arbetsutrymmen, arkiv osv.

Utredningens lagförslag omfattar även straff- och skadeståndsregler m.m. Den som driver inkassoverksamhet utan tillstånd, bryter mot tystnadsplikten eller mot förbudet att kombinera inkasso med annan verksamhet eller underlåter att anmäla annan verksamhet i anslutning till inkassoverksamheten kan enligt förslaget dömas till böter eller fängelse i högst ett år (19 §). Den som i sin inkassoverksamhet tillfogar gäldenär skada genom otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd föreslås bli skadeståndsskyldig (21 §). Kungl. Maj:t har enligt förslaget rätt att återkalla lämnat tillstånd om inkassoverksamhet missköts (20 §).

I fråga om gäldenärs skyldighet att ersätta inkassokostnader gäller numera särskilda av Kungl. Maj:t givna föreskrifter. I en skrivelse till justitiedepartementet från sex större inkassobyråer, vilken överlämnats till utredningen, hemställs om höjning av den av Kungl. Maj:t bestämda ersättningen för inkassokostnader. Enligt utredningens mening måste en sådan höjning föregås av en närmare undersökning av inkassoföretagens ekonomiska villkor. En sådan undersökning bör lämpligen göras av kreditupplysnings- och inkassonämnden. Kreditupplysningsutredningen kan emellertid redan nu konstatera att debitering av det för inkassoåtgärd i normala fall gällande högsta beloppet 30 kronor sker också för relativt enkla åtgärder, t.ex. utsändning av ett oregistrerat kravbrev som fordringsägaren själv fyllt i. Sådana åtgärder kan enligt utredningen inte sägas motsvara de i kostnadsregleringen avsedda kraven på arbetsinsats. Det är sär-

skilt i sådana fall oriktigt att framhålla kostnaden som »lagstadgad» vilket allmänt sker inom branschen. Utredningen föreslår ytterligare utveckling av kostnadsregleringen. Kreditupplysnings- och inkassonämnden bör få tillsyn även över kostnadsfrågorna på inkassoområdet.

Utredningen har som en särskild fråga berört informationsbehovet på inkassoområdet. Vid utredningens undersökningar har framgått att särskilt enskilda personer har bristfällig kännedom om sina skyldigheter och rättigheter i samband med kreditköp. Det är enligt utredningens mening av stor betydelse att kreditupplysnings- och inkassonämnden — bl.a. i samarbete med inkassoföretagen — sprider information om förhållanden i samband med kreditköp. Utredningen understryker vikten av att denna information blir lättbegriplig.

Utredningens förslag avseende inkassoverksamheten är dess slutbetänkande.

Förslag till

Inkassolag

Härigenom förordnas som följer.

Definition

1 § Med inkassoverksamhet avses i denna lag yrkesmässig verksamhet med syfte att för annans räkning driva in betalning för enskild fordran.

Regler om koncession

2 § Inkassoverksamhet får drivas endast av den som fått tillstånd därtill av Konungen.

Tillstånd behövs ej för advokat eller bankinstitut, om inkassoverksamheten endast är ett led i den huvudsakliga verksamheten.

3 § Tillstånd får beviljas endast aktiebolag med ett aktiekapital av lägst femtiotusen kronor.

Tillstånd meddelas endast om verksamheten kan antagas bli driven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Tillstånd meddelas för en tid av högst fem år.

4 § Aktiebolag som fått tillstånd att driva inkassoverksamhet får ej samtidigt utöva annan verksamhet.

Regler för inkassoverksamhet

5 § Inkassoverksamhet skall drivas enligt god inkassosed.

Verksamheten skall utövas så att gäldenär ej vållas onödigt skada eller olägenhet.

Gäldenär får ej utsättas för otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd.

6 § Inkassoåtgärd får ej vidtagas förrän borgenären skriftligen erinrat gäldenären om betalningsskyldigheten och berett denne tillfälle att inom viss skälig tid frivilligt betala sin skuld.

7 § Krav mot gäldenär skall framställas skriftligen och innehålla uppgift om vilka belopp denne har att betala i kapital, ränta och kostnader. I kravet skall angivas de åtgärder och följder som bristande betalning kan medföra.

Gäldenär skall anmodas att inom viss skälig tid anmäla huruvida han har någon invändning mot kravet.

Kravet skall innehålla erinran om gäldenärs möjligheter att anlita advokat eller annan rättshjälp.

8 § Rättslig åtgärd mot gäldenär får ej vidtagas förrän krav som avses i 7 § tillställts denne och tid för invändning löpt ut.

9 § Bestämmelserna i 6—8 §§ gäller ej om gäldenär uppenbarligen söker undandra sig att betala eller om det eljest av särskilt skäl är försvarligt att frågå vad där föreskrivits.

10 § Inkassoåtgärd får ej vidtagas, om det genom gäldenärs invändning eller eljest finns särskilt skäl antaga att kravet ej är lagligen grundat eller om kravet framstår som obefogat eller stötande.

11 § Uppdrag att driva in fordran medför behörighet att mottaga betalning av och träffa uppgörelse med gäldenär, även om detta ej angivits i fullmakt.

12 § Inkasserade medel skall hållas avskilda och genast insättas på räkning i bank såsom redovisningsmedel. De skall utan dröjsmål redovisas till huvudman, såvida annat ej avtalats.

13 § Den som är eller varit verksam i inkassoverksamhet får ej obehörigen yppa vad han i verksamheten erfarit.

Tillsyn över inkassoverksamhet

14 § Inkassoverksamhet står under tillsyn av en nämnd, kreditupplysnings- och inkassonämnden. Bestämmelser om nämndens sammansättning meddelas i 17 § andra stycket (förslaget till) lag om kreditupplysning.

Nämnden skall tillse att denna lag och de föreskrifter som meddelats med stöd av lagen efterlevs. Nämnden skall ingripa mot missförhållanden som genom nämndens egna iakttagelser eller genom klagomål kommer till dess kännedom.

Nämndens verksamhet omfattar även frågor om kostnad för inkassoåtgärd.

Nämnden får meddela de föreskrifter och förbud som behövs för tillsynens genomförande.

15 § Företrädare för nämnden får företaga inspektion hos den som driver inkassoverksamhet och taga del av samtliga handlingar som rör verksamheten. Den som driver denna är skyldig att lämna nämnden de upplysningar om verksamheten som nämnden begär.

Vid tillsynen skall iakttas att större olägenhet ej vållas än som oundgängligen är nödvändigt.

16 § Drives inkassoverksamhet i anslutning till närstående företag med annan verksamhet, skall verksamheterna hållas åtskilda. Sådan samverkan skall genast anmälas till nämnden.

Finns nämnden att sambandet mellan verksamheterna kan försvåra tillsynen över inkassoverksamheten, får nämnden meddela erforderliga föreskrifter. Nämnden får också om särskilda skäl föranleder därtill förbjuda att inkassoverksamheten drives i anslutning till annan verksamhet.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller ej inkassoverksamhet som avses i 2 § andra stycket.

Inkasso för egen räkning m.m.

17 § Den som driver in betalning för egen räkning eller ej yrkesmässigt för annans räkning skall iakttaga god inkassosed. Gäldenär får ej vållas onödigt skada eller olägenhet och ej heller utsättas för otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd.

Finns anledning antaga att bestämmelserna i första stycket åsidosättes, skall nämnden göra erforderlig undersökning. Härvid skall vad som föreskrives i 15 § äga tillämpning. Nämnden får meddela de föreskrifter och förbud som behövs för rättelse.

Kostnad för inkassoåtgärd

18 § Om gäldenärs skyldighet att ersätta kostnad för inkassoåtgärd gäller särskilda bestämmelser.

Straffbestämmelser m.m.

19 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet driver inkassoverksamhet utan tillstånd enligt denna lag eller bryter mot bestämmelserna i 4 eller 13 § eller 16 § första stycket andra punkten, dömes till böter eller fängelse i högst ett år, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Allmänt åtal för gärning som avses i 13 § får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

20 § Åsidosätter den som fått tillstånd att driva inkassoverksamhet bestämmelse i denna lag eller föreskrift som meddelats med stöd av lagen, eller föreligger eljest ej längre förutsättningar för tillståndet, kan detta återkallas av Konungen.

21 § Den som driver inkassoverksamhet är skyldig att ersätta skada som tillfogats gäldenär genom otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd.

Vid bestämmande av ersättning till enskild person skall hänsyn tagas även till lidande som åsamkats denne och andra sådana omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

22 § Föreskrift eller förbud av nämnden får förenas med vite.

23 § Till bestridande av kostnaderna för nämndens verksamhet enligt denna lag skall de som fått tillstånd att driva inkassoverksamhet årligen erlägga bidrag. Närmare föreskrifter om bidragets storlek, fastställande och erläggande meddelas av Konungen.

24 § Besvär över nämndens beslut föres hos Konungen. Nämndens beslut länder omedelbart till efterrättelse, om ej annat förordnas.

25 § Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen eller av myndighet som Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den

Sökes tillstånd att driva inkassoverksamhet före lagens ikraftträdande, får verksamheten drivas utan tillstånd till dess ansökan slutligt prövats.

**Förslag till
lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)**

Härigenom förordnas att 15 § lagsökningslagen skall ha nedan angivna lydelse.

15 §

I fråga om kostnad i lagsökningsmål gälle vad i rättegångsbalken är stadgat om rättegångskostnad i tvistemål; ersättning för ränta utgår dock ej. Hänskjutes målet till rättegång, skall frågan om ersättning för sådan kostnad prövas i rättegången. *Ersättning utgår enligt bestämmelser som Konungen meddelar.*

Denna lag träder i kraft den

**Förslag till
lag om ändring i lagen (1915: 219) om avbetalningsköp**

Härigenom förordnas att 4 § lagen om avbetalningsköp skall ha nedan angivna lydelse.

4 §

Säljaren äge, där godset återtages, räkna sig till godo:

- 1) oguldna poster ———— godsets återtagande;
- 2) så stor kvotdel ———— till avbetalningspriset;
- 3) ränta och gottgörelse ———— i avbetalningspriset;
- 4) kostnad, som säljaren måste vidkännas för godsets återtagande; samt
- 5) i fall ———— sådan ersättning.

Har säljaren ———— till lägre pris.

Ersättning för kostnad som avses i första stycket 4) utgår enligt bestämmelser som Konungen meddelar.

Denna lag träder i kraft den

1 Utredningsuppdraget

1.1 Direktiv

Utredningens uppdrag i fråga om inkassoverksamhet grundar sig på direktiv den 11 april 1969 av dåvarande chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling. Efter en redogörelse för utredningens uppdrag i fråga om kreditupplysningsverksamhet anförde departementschefen:

»De nuvarande kreditupplysningsföretagen ägnar sig ofta också åt inkasseringsrörelse. Sådan verksamhet bedrivs emellertid även av en rad andra företag, av vilka många är helt små. Under senare år har det vid olika tillfällen påtalats att vissa inkasseringsföretag använder metoder som ter sig stötande eller otillbörliga mot gäldenären. De sakkunniga bör undersöka i vilken mån detta förekommer och överväga vilka åtgärder som krävs för att få en bättring till stånd.»

I skrivelse till departementet den 27 november 1972 föreslog konsumentombudsmannen lagstiftning i fråga om inkassoverksamhet för att ge möjlighet att förbjuda användningen av sådana formulär i verksamheten som efter en allsidig prövning ter sig otillbörliga. Statsrådet Lidbom förordnade den 11 december 1972 att skrivelsen skulle överlämnas till utredningen.

En lagstiftning rörande inkassoåtgärd samt ersättning för inkassokostnad och kostnad i mål om betalningsföreläggande trädde i kraft den 1 juli 1971 (SFS

1971:317—319). I gemensam skrivelse till departementschefen den 11 december 1972 hemställde ett antal inkassoföretag om höjning av ersättningen för inkassokostnad från 30 till 50 kronor och för kostnad i mål om betalningsföreläggande från 70 till 90 kronor. Departementschefen beslöt den 21 februari 1973 att framställningen och däröver avgivna remissyttranden skulle överlämnas till utredningen att beaktas vid fullgörande av dess uppdrag.

1.2 Arbetets uppläggning

Utredningen utgår vid sitt arbete från att inkassering (inkasso) är ett nödvändigt och viktigt led i betalningsprocessen. Fordringsägare måste ha tillgång till effektiva instrument för att kunna driva in fordringar i fall där betalning inte sker frivilligt. Även för konsumenter är det av värde att kreditförluster och andra kreditkostnader i största möjliga utsträckning begränsas. Samhället å sin sida är beroende av att en god betalningsmoral upprätthålls. Möjligheterna till inkasso är här en pådrivande faktor. Inkassoverksamhet är av särskild betydelse för kreditgivningen i samhället. Behovet av en effektiv inkassoverksamhet accentueras genom kreditgivningens utveckling.

Utgångspunkten för utredningens arbete är alltså att den som ådragit sig en skuld måste göra rätt för sig och — om så inte sker — finna sig i att bli föremål för sådana

åtgärder som krävs för att driva in betalning för skulden. En förutsättning måste emellertid vara att inkassoåtgärderna ligger inom ramen för vad som kan tolereras från allmän synpunkt. Vissa begränsningar måste göras i fråga om möjligheterna till inkasso, inte minst med hänsyn till dem som har fog för att helt eller delvis bestrida betalningsskyldighet. För inkasso bör principiellt gälla att gäldenär inte får vållas onödig skada eller olägenhet och att han inte får utsättas för otillbörlig påtryckning. Dessa krav kan sammanfattas i ett krav på att inkassoverksamhet skall drivas enligt *god inkassosed*.

Utredningen ser som sin huvuduppgift att föreslå regler om god inkassosed och åtgärder som tryggar tillämpningen av dessa regler.

Det gäller alltså till en början att närmare fastställa vilka åtgärder som med ett allmänt betraktelsesätt skall anses som otillbörliga eller ägnade att leda till onödig skada eller olägenhet för gäldenär. Med de mångskiftande situationer som kan förekomma i inkassoverksamheten är det emellertid inte möjligt att reglera verksamheten i varje detalj. Målsättningen bör vara att så långt det är möjligt fastställa innebörden i begreppet god inkassosed och i övrigt lämna frågor härom åt den praktiska tillämpningen. Utformningen av regler om god inkassosed måste ske mot bakgrund av inkassoverksamhetens betydelse för kreditgivningen i samhället. Reglerna måste därför präglas av intresseavvägningar där kravet på en effektiv inkassoverksamhet måste ställas mot kravet på ett rimligt rättsskydd och hänsynstagande till gäldenärens integritet.

En viktig uppgift för utredningen är också att föreslå åtgärder som tryggar tillämpningen av regler om god inkassosed. Här aktualiseras bl.a. frågan huruvida rätten att driva inkassoverksamhet bör begränsas genom krav på koncession eller genom annan etableringskontroll. Vidare uppkommer frågan huruvida inkassoverksamheten bör ställas under tillsyn av ett särskilt kontrollorgan.

Utredningen koncentrerar sin uppmärksamhet till sådan inkassoverksamhet som

drivs yrkesmässigt till tjänst för fordringsägare. Härmed avses framförallt de för ändamålet särskilt bildade inkassobyråerna. Inkassoåtgärder vidtages emellertid även av fordringsägare själva. För att en inkassolagstiftning skall få fullgod effekt måste även fordringsägarnas egna inkassoåtgärder beaktas vid regleringen.

Ett rimligt skydd för gäldenärer i samband med inkassoverksamhet sammanfaller i viss utsträckning med fordringsägarnas egna intressen av att undvika onödiga kostnader och irritationer i förhållandet till kunderna. Fordringsägare har emellertid också mera speciella intressen i förhållande till inkassoföretagen, inte minst kravet på att klientmedel förvaltas på betryggande sätt och att inkasserade belopp redovisas utan dröjsmål. Det är naturligt att även sådana intressen tillgodoses inom ramen för en inkassolagstiftning.

I utredningens uppdrag ingår också att pröva frågor om kostnader vid inkasso. Utredningen ser här som sin främsta uppgift att skapa ett lämpligt instrument för reglering av sådana kostnader, i första hand genom inrättande av ett tillsynsorgan för inkassoverksamheten.

Vissa frågor om sambandet mellan kreditupplysnings- och inkassoverksamhet har behandlats i utredningens delbetänkande »Kreditupplysning och integritet» (SOU 1972: 79). Kvar står frågan om dessa verksamheter bör få drivas i kombination med varandra bl.a. med hänsyn till möjligheterna att använda kreditupplysning som påtryckning på gäldenärer i inkassoverksamheten.

1.3 Uppdragets genomförande

Utredningen genomförde i början av år 1970 en enkät bland inkassoföretagen. Enkäten syftade till att belysa företagens organisation och arbetssätt. Den omfattade de företag som fanns upptagna i rikstelefonkatalogens yrkesregister 1969 under rubriken »Inkassobyråer», sammanlagt 170 st. Enkäten byggde på ett frågeformulär. I samband med enkäten insamlades från företagen formulär för

kravbrev och andra trycksaker för belysning av företagens arbetsrutiner.

Ett stort antal företagsintervjuer och andra undersökningar har genomförts av utredningens sekretariat. Vidare har utredningen i syfte att komplettera undersökningsmaterialet hållit hearings i mars 1973, dels med kreditgivare och andra representanter för näringsliv och samhälle, dels med företrädare för inkassoföretag. Dessa hearings har syftat till att belysa behovet av en inkassolagstiftning och lagstiftningens närmare utformning. Utredningen har vidare haft överläggningar med representanter för Stockholms tingsrätt och kronofogdemyndigheten i Stockholm. Enskilda ledamöter och experter samt sekretariatet har gjort studiebesök på ett flertal inkassoföretag.

Företrädare för advokat- och banksektorerna har lämnat upplysningar om advokaternas och bankernas inkassoverksamhet m.m.

Föreningen auktoriserade revisorer har på utredningens begäran yttrat sig angående behovet av att införa redovisningsskyldighet för inkassoföretag enligt lagen om redovisningsmedel.

Till grund för utredningens ställningstaganden ligger även vissa delar av delbetänkandet om kreditupplysning, bl.a. den vid betänkandet fogade bilagan »1969 års ansökningar om betalningsföreläggande och lagsökning». Vidare har utredningen gått igenom pressmaterial och åklagarundersökningar beträffande vissa inkassoföretag.

På olika sätt söker en kreditgivare skydda sig mot kreditförlust, försenad betalning och andra olägenheter av betalningsförsummelse från gäldenärens sida. Kreditupplysning och säkerheter i olika former fyller här en viktig funktion.

Även med en omsorgsfull kreditprövning kan kreditgivaren emellertid ställas inför den situationen att gäldenären inte betalar sin skuld i rätt tid. Anledningarna till betalningsförsummelse växlar. En vanlig anledning är att gäldenären drabbats av tillfälliga betalningssvårigheter: en företagare kan råka ut för likviditetsproblem, en skuldsatt privatperson kan bli tillfälligt sjuk eller arbetslös osv. Det kan också röra sig om bristande vilja att göra rätt för sig. Anledningen till betalningsvägran kan givetvis även vara att det råder tvist om betalningsskyldigheten.

2.1 Bevakningsåtgärder

Visar det sig att en gäldenär inte betalat i rätt tid, får han regelmässigt en påminnelse om sin betalningsskyldighet. Resulterar inte påminnelsen i betalning, skickar fordringsägaren en erinran eller ett enkelt krav till gäldenären. Dessa åtgärder är av rutinkaraktär och får normalt anses ligga inom ramen för ordinär kreditbevakning.

Kreditbevakningens närmare utformning varierar hos olika fordringsägare. Allmänt torde emellertid gälla att en gäldenär får

påminnelse, erinran samt ett eller ett par enkla krav innan fordringsägaren vidtar inkassoåtgärder. Sådana åtgärder riktas i allmänhet mot gäldenären men kan givetvis också avse borgensman.

2.2 Inkassobegreppet

Inkasso syftar till att ge kreditgivare möjlighet att *driva in* betalning i fall där påminnelse och andra bevakningsåtgärder inte lett till resultat.

Inkasso skiljer sig alltså från påminnelse och andra bevakningsåtgärder genom att fordringsägaren tar steget över till att söka framtvinga betalning för sin fordran. Inkasso har typiskt ett inslag av hot eller tvång som avser att bryta ett betalningsmotstånd från gäldenärens sida. Allvaret i de skärpta kraven på betalning kommer i regel till uttryck i att fordringsägaren hotar med att själv vidtaga rättsliga åtgärder eller att överlämna ärendet till ett inkassoföretag.

Något allmänt vedertaget inkassobegrepp finns inte. I fortsättningen av betänkanget använder utredningen emellertid begreppet i den bemärkelse som här angivits.

Inkasso kan markera en upptrappning och en attitydförändring hos fordringsägaren som ibland måste föregås av särskilda överväganden. Fordringsägaren måste t.ex. beakta att ett i och för sig lönande kundförhållande till gäldenären naturligt kan rubbas om fordringsägaren skärper sina krav. Han

måste vidare ta hänsyn till risken för att han själv får bära kostnaderna för inkasso om gäldenären visar sig vara oförmögen att betala. Råder tvist om betalningsskyldigheten måste fordringsägaren beakta risken för att hans betalningsanspråk helt eller delvis ogillas av domstolen. Vidare kan inkasso i vissa lägen inverka negativt på fordringsägarens good-will hos kunder och allmänhet.

Ställningstagandet till om inkasso skall ske påverkas alltså av flera faktorer som kan komplicera bedömningen. Sakkunnig rådgivning från inkassoföretag kan underlätta ställningstagandet. Om fordringsägaren bestämmer sig för att gå till inkasso står ett flertal inkassoåtgärder till hans förfogande.

2.3 Inkassoåtgärder

En fordringsägare har alltid möjlighet att med rättsliga åtgärder vid domstol eller kronofogdemyndighet — t.ex. ansökan om betalningsföreläggande eller utmätning på grund av domstolsavgörande — framtvunga betalning för sin fordran. Vanligt är emellertid att han först söker förmå gäldenären att betala genom fortsatta krav och hot om rättslig åtgärd.

2.3.1 Utomrättsliga åtgärder

Fordringsägarens krav medför ofta att gäldenären tar kontakt med denne för att få anstånd med betalningen eller för att få till stånd förlikning eller annan uppgörelse. Det är ganska vanligt att fordringsägaren skickar fler kravbrev innan rättslig åtgärd vidtages för att ge gäldenären ytterligare möjlighet till betalning eller uppgörelse i godo.

Har fordringsägaren lämnat ärendet till ett inkassoföretag, skickar företaget regelmässigt minst ett kravbrev till gäldenären innan rättslig åtgärd vidtages. Detta kravbrev leder ofta till att gäldenären kontaktar inkassoföretaget för uppgörelse i godo. Dessa underhandskontakter med gäldenären har stor praktisk betydelse. I genomsnitt

hälften av de ärenden som går till inkassoföretag leder till betalning eller uppgörelse i godo utan att rättsliga åtgärder behöver vidtagas. Vanligt är att gäldenären i sådana sammanhang får anstånd med betalningen till viss tidpunkt eller att en amorteringsplan upplägges. Ibland kräver inkassoföretaget som villkor härför att gäldenären accepterar växel på skuldbeloppet.

Även efter det rättslig åtgärd begärts förekommer ofta underhandskontakter med gäldenären parallellt med den rättsliga handläggningen. I många fall leder dessa till betalning eller uppgörelse, varefter ansökan om rättslig åtgärd kan återkallas. Fordringsägaren har också möjlighet att medge anstånd med fortsatta rättsliga åtgärder för att ge gäldenären tillfälle att frivilligt betala sin skuld. Möjligheten till anstånd utnyttjas i ganska stor utsträckning, t.ex. efter ansökan om utmätning.

2.3.2 Rättsliga åtgärder

Möjligheterna att påkalla rättslig åtgärd vid domstol och kronofogdemyndighet är av grundläggande betydelse vid inkasso. Efter dom eller annat avgörande av domstol kan fordringsägaren begära utmätning genom kronofogdemyndighet för att på exekutiv väg framtvunga betalning från gäldenären. Som tidigare framhållits leder dock ofta redan hotet om rättslig åtgärd till betalning eller uppgörelse.

2.3.2.1 Åtgärder vid domstol

Inkasso används framförallt i sådana situationer där tvist om gäldenärens betalningsskyldighet inte föreligger. Även om tvist råder kan fordringsägaren i vissa fall bedöma det som lämpligt att undvika en tids- och kostnadskrävande ordinär rättegång mot gäldenären. Det kvalificerade rättegångsförfarandet används därför endast i begränsad utsträckning vid inkasso. Detta förfarande riktar i stället in sig på de summariska processer som lagsökningslagen ställer till förfogande: lagsökning och betalningsföreläggande.

Båda dessa processformer karakteriseras av en starkt förenklad handläggning. Den principiella skillnaden mellan dem ligger däri att lagsökning används då fordringen grundar sig på skriftligt fordringsbevis (skuldebrev, växel, avbetalningskontrakt o.d.). Betalningsföreläggande däremot används då sådant bevis saknas, t.ex. om fordringen grundar sig på räkning.

Lagsökning kan begäras endast om fordringen är förfallen till betalning. Domstolen delger gäldenären ansökningen och förelägger honom att yttra sig inom viss tid, i regel högst två veckor. Om gäldenären inte yttrar sig avgörs målet på handlingarna. Gör gäldenären invändningar mot kravet kan domstolen under vissa förutsättningar hänskjuta målet som tvistigt till ordinär rättegång. I annat fall skall betalningsskyldighet åläggas gäldenären genom utslag (lagsökningsutslag). Gäldenärens möjligheter att få målet hänskjutet till rättegång är starkt begränsade med hänsyn till den bevisverkan som anses ligga i ett skriftligt fordringsbevis. Gäldenären kan i stället söka återvinning hos samma domstol med den verkan att fordringsägarens anspråk blir föremål för fullständig prövning i ordinär rättegång.

Förfarandet vid ansökan om *betalningsföreläggande* bygger på tanken att gäldenären kan skydda sig genom att bestrida ansökningen om han anser den felaktig. Förfarandet kan inte användas beträffande fordran som avser skadestånd. Ansökan delges gäldenären och domstolen förelägger honom att inom viss tid, i regel högst två veckor, skriftligen anmäla eventuellt bestridande. Ett sådant behöver inte motiveras. Om gäldenären inte bestrider, utfärdar domstolen bevis härom med förklaring att utmätning för fordringen och kostnader i målet omedelbart får ske (bevis om betalningsföreläggande). Bestrider gäldenären, skall målet som tvistigt hänskjutas till ordinär rättegång om fordringsägaren så yrkar. I annat fall förfaller ansökningen. Gäldenären kan söka återvinning mot utfärdat bevis om betalningsföreläggande på samma sätt som i lagsökningsmål.

Lagsökning och betalningsföreläggande

har stor praktisk betydelse vid inkasso. Årligen görs sammanlagt cirka 200.000 ansökningar i sådana mål. Ungefär tre fjärdedelar av ansökningarna avser betalningsföreläggande.

Lagsökning och betalningsföreläggande kan som nämnts leda till att mål såsom tvistiga hänskjutes till ordinär rättegång. I begränsad utsträckning förekommer det också vid inkasso att fordringsägare redan från början väljer denna processform. Den inleds med ansökan om stämning och avslutas med dom, i vissa fall det enklare avgörandet tredskodom som meddelas om part uteblir från förhandling inför domstolen. Normalt brukar dock fordringsägare inte anlita inkassoföretag härför utan advokat, eftersom tvist oftast råder i sådana fall.

Inkassoförfarandet kan också i begränsad utsträckning leda till *andra åtgärder* vid domstol, t.ex. ansökan om konkurs, bevakning av fordran i konkurs och ansökan om utmätningssed. Sistnämnda förfarande används ibland efter utmätningförrättning vid vilken utmätningssbara tillgångar ej påträffats. Utmätningssed innebär att gäldenären under ed måste uppge vilka tillgångar han har.

Visst lagstiftningsarbete pågår i fråga om möjligheterna att begära åtgärd vid domstol. I en inom justitiedepartementet upprättad promemoria om summarisk betalningsprocess (Ds Ju 1972: 20) föreslås bl.a., att betalningsföreläggande- och lagsökningsprocesserna slås samman till ett enhetligt summariskt förfarande och att handläggningen härav flyttas från underrätt till kronofogdemyndighet.

Här bör också nämnas att proposition framlagts om införande av ett förenklat rättegångsförfarande för vissa tvistemål (prop. 1973: 87). Propositionen innehåller förslag till lag om rättegången i tvistemål om mindre värden. Den föreslagna lagen gäller i första hand tvister där tvisteföremålets värde uppenbart inte överstiger hälften av basbeloppet för oktober föregående år, dvs. för närvarande 3.650 kr.

Syftet med förslaget är att förbättra den enskildes rättsskydd främst genom att ned-

bringa parternas kostnader i rättegångar om mindre värden. Detta sker genom att förenklingar av den nuvarande ordningen genomförs i betydelsefulla delar. Det föreslagna förfarandet är utformat så att den enskilde skall kunna föra sin talan utan juridiskt biträde. Domstolen skall bistå och vägleda parterna samt se till att tvistefrågorna blir klarlagda och målet utrett efter vad dess beskaffenhet kräver. Under rättens avgörande får överklagas endast i vissa särskilt angivna fall, t.ex. om prejudikatintresse föreligger. I fråga om rättegångskostnaderna behålls nuvarande huvudregel att den som förlorar målet skall ersätta motparten dennes kostnader. Emellertid begränsas ersättningsskyldigheten till absolut nödvändiga kostnader. Sålunda ersätts biträdeskostnad endast i mycket begränsad utsträckning. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1974.

2.3.2.2 Åtgärder vid kronofogdemyndighet

Om en gäldenär inte betalar frivilligt efter lagsökningsutslag, bevis om betalningsföreläggande eller dom kan fordringsägaren begära *utmätning* genom kronofogdemyndighets försorg. Utmätt egendom försäljs av kronofogdemyndigheten. Medel som inflyter vid försäljningen redovisas till fordringsägaren som betalning för skulden. Försäljning av utmätt fastighet verkställs i regel av länsstyrelse i dess egenskap av överexekutor och efter särskilda regler.

När det gäller enskild person skall i allmänhet av sociala skäl viss egendom, som bedöms vara nödvändig för gäldenären och hans familjs försörjning, undantagas från utmätning.

Genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 1969 har införts ändrade regler för *utmätning av lön* (67a—67e §§ utsökningslagen). Den viktigaste förändringen är att löneutmätning — i motsats till vad som tidigare gällde — kan ske redan innan lönen är tillgänglig för lyftning. Arbetsgivaren åläggs att innehålla och tillställa kronofogdemyndigheten viss del av gäldenärens lön. För att skydda löntagare mot alltför kraftiga in-

grepp i inkomsterna finns ett flertal regler som begränsar användningen av löneutmätning. Sådan får i regel inte ske om det med skäl kan antagas att gäldenären gjort vad han förmått för att betala skulden. Vidare får utmätas endast belopp som uppenbart överstiger vad som åtgår för gäldenärens och hans familjs försörjning. Det krävs därför noggrann utredning om gäldenärens ekonomiska förhållanden. Löneutmätning får med något enstaka undantag pågå endast under viss begränsad tid.

Åtgärd från kronofogdemyndighets sida förutsätter i regel föregående avgörande av domstol genom lagsökningsutslag, bevis om betalningsföreläggande e.d. I viss omfattning förekommer dock att kronofogdemyndighet får vidtaga exekutiv åtgärd utan stöd av domstolsavgörande. Här bör framförallt nämnas *handräckning för återtagning av avbetalningsgods* enligt lagen om avbetalningsköp. Sådan återtagning sker på grundval av avbetalningskontrakt, vari säljaren förbehållit sig äganderätten till det sålda godset. Vissa begränsningar gäller till skydd för avbetalningsköparen. Bl.a. krävs att gäldenären dröjt med att betala förfallet belopp viss tid och att betalningsförsummelsen avser viss kvotdel av avbetalningspriset. Återtagningsförrättning går ut på att kronofogdemyndigheten omhändertar egendomen och överlämnar den till avbetalningssäljaren efter avräkning. Återtagning avser i regel kapitalvaror såsom bilar, hushållsmaskiner och tv-apparater.

De exekutiva åtgärdernas betydelse framgår av att sammanlagt drygt 172.000 utsökningsmål (huvudsakligen utmätningsfall) inkom till kronofogdemyndigheterna under år 1972. Samma år inkom sammanlagt drygt 37.000 mål om återtagning av avbetalningsgods.

Andra exekutiva åtgärder än utmätning och återtagning av avbetalningsgods vidtages mera sällan vid inkasso. Det förekommer dock i begränsad utsträckning att vräkning av hyresgäst begärs i sådant sammanhang.

I den mån exekutiva åtgärder inte leder till betalning förekommer det att fordringsägaren begär ny åtgärd efter ett eller annat

år i fall där gäldenärens ekonomiska situation kan ha förbättrats.

Exekutiva åtgärder regleras huvudsakligen i utsökningslagen. Denna lag överses för närvarande. Betänkande med förslag till utsökningsbalk har nyligen framlagts av lagberedningen (SOU 1973: 22).

2.4 Inkassoformer

Inkasso sker i olika former. Vissa fordringsägare driver själva in sina fordringar. Andra anlitar inkassoföretag. Kombinationer av dessa inkassoformer är vanliga, framförallt i den formen att enklare fall handhas av fordringsägaren själv medan de mera komplicerade fallen överlämnas till inkassoföretag.

2.4.1 Fordringsägarnas egna inkassoåtgärder

Inkasso genom egen försorg är särskilt vanlig hos större kreditgivare som har ekonomiska och personella resurser att utveckla rationella och effektiva inkassorutiner. Hos vissa större företag är dessa rutiner integrerade i kreditbevakningen, i växande utsträckning med hjälp av ADB-teknik.

Valet av inkassoform påverkas inte bara av fordringsägarens ekonomiska och personella resurser. Inkasso genom egen försorg ger särskilt goda möjligheter att styra utformningen av inkassorutinerna så att de passar in i företagets allmänna kreditpolitik och lätt kan anpassas efter konjunkturerna. Vidare kan läget vara sådant att fordringsägaren vill undvika att bryta ett i och för sig värdefullt kundförhållande. I sådana och andra ömtåliga situationer kan det vara fördelaktigt för fordringsägaren att sköta sin inkasso själv. Förutom kundhänsyn kan även hänsynen till företagets allmänna goodwill påverka inkassoåtgärdernas närmare utformning.

Inkasso huvudsakligen genom egen försorg förekommer bl.a. hos statliga affärsdrivande verk, kommuner, banker, allmännyttiga bostadsföretag, större fastighetsägare och vissa enskilda företag.

2.4.2 Inkasso genom inkassoföretag

Om rättsliga åtgärder visar sig erforderliga, är det vanligt att ärendet lämnas till inkassoföretag. Sådana åtgärder kräver en sakkunskap och erfarenhet som saknas hos somliga fordringsägare. Dessa blir särskilt beroende av att kunna anlita inkassoföretag.

Inkasso för annans räkning drivs i olika former. I första hand bör nämnas de speciellt för ändamålet inrättade inkassobyråerna. Deras verksamhet utmärks i allmänhet av en långt driven rationalisering och standardisering av inkassorutinerna, vilket ger fördelar från kostnadssynpunkt. Viktigt är också den psykologiska effekt på gäldenären som ligger i att ett ärende överlämnas till inkassobyrå. Överlämnandet inskräpper situationens allvar för gäldenären och leder i stor utsträckning till betalning eller uppgörelse i godo utan att rättsliga åtgärder behöver vidtagas. Byråernas verksamhet belyses närmare i kapitel 3.

I övrigt drivs inkassoverksamhet bl.a. av vissa företagareorganisationer och banker, advokater, s.k. juridiska byråer samt bokförings- och revisionsbyråer. Speciella förhållanden föreligger beträffande banker och advokater med hänsyn till att deras verksamhet redan står under viss tillsyn. De här nämnda verksamheterna beskrivs närmare i kapitel 4.

Vissa inkassoföretag utövar en verksamhet som ligger nära fordringsägarnas egen inkasso. Ett tiotal av de inkassobyråer som är upptagna i rikstelefonskatalogens yrkesregister ägs sålunda av säljföretag och ägnar sig helt eller till stor del åt att driva in ägarföretagets fordringar. Gränsdragningen mellan inkassoverksamhet och fordringsägarnas egen inkasso behandlas i kapitel 8.

3.1 Inkassobranschens struktur m.m.

De första inkassobyråerna i landet startade sin verksamhet kring sekelskiftet. Med en växande kreditmarknad har antalet byråer ökat och numera kan man tala om en särskild bransch i vilken företagen specialiserat sig på att genomföra inkassotjänster. Någon särskild branschorganisation finns emellertid inte.

Utredningen har vid sin undersökning av inkassobranchen av praktiska skäl utgått från den källa som står till förfogande, nämligen den förteckning över inkassobyråer som finns i rikstelefonkatalogens yrkesregister. Utredningens undersökningar har visat att denna förteckning upptar ett flertal företag som upphört med sin inkassoverksamhet. Av de hundra byråer som besvarade utredningens enkät 1970 kombinerade mer än hälften sin inkassoverksamhet med annan verksamhet enligt följande:

Inkassoverksamhet kombinerad med	Antal byråer
bokförings- och revisionstjänster	19
kreditupplysningsverksamhet	15
»diverse juridiska uppdrag»	14
auktions-, fastighets- och boutredningsverksamhet	11
allmän medlemservice	3
	62

Återstående 38 byråer utövade enbart inkassoverksamhet.

Av ovan nämnda byråer torde tre fjärdedelar ha verksamhet av mindre omfattning. En del av dessa företag är av »dagslände-karaktär». Så visar t.ex. en jämförelse mellan företagen i 1969 och 1972 års yrkesregister i rikstelefonkatalogen att ett tjugotal företag bortfallit under dessa tre år, men att ett trettiotal tillkommit. Till de medelstora företagen i branschen kan räknas ett femtontal byråer. Vid var och en handläggs 2.000—10.000 inkassoärenden per år.

Ett tiotal inkassobyråer dominerar branschen. De största av dessa handlägger vardera 60.000—80.000 ärenden per år, vilket tyder på en kraftig ökning under senare tid. Vid utredningens enkät 1970 var antalet ärenden vid dessa företag endast ungefär hälften så stort. Skälen till den kraftiga ökningen kan vara flera. Det finns koncentrationstendenser i branschen, konjunkturen kan ha ökat trögheten i betalningarna m.m.

Inkassobyråerna åtager sig i allmänhet uppdrag från alla företagskategorier. De större byråerna förmedlar även inkassouppdrag till utlandet. Detta sker bl.a. genom de internationella samarbetsorgan som bildats på inkassoområdet. Här bör anmärkas att Soliditet AB — ett av de större inkassoföretagen — numera tillhör en internationell koncern.

Ungefär två tredjedelar av inkassoverk-

samheten riktar sig mot företag eller företagare, men vissa byråer är särskilt inriktade på s.k. konsumentinkasso och då företrädesvis avbetalningsköpare.

Uppskattningsvis torde inkassobranchen omsätta 35 miljoner kronor per år och sysselsätta 500 personer. Branschen förvaltar klientmedel till stora belopp. Under år 1972 redovisade sex större byråer sammanlagt cirka 100 miljoner kronor till sina uppdragsgivare. 200 miljoner kronor beräknas ha blivit insända direkt till fordringsägarna från gäldenärerna till följd av dessa byråers åtgärder.

Till gruppen större företag hör —

AB Kundkontroll

Omsättning 1972 (på inkassosidan): cirka 6.500.000 kr. Antal anställda: cirka 60.

Kundkontroll är beläget i Stockholm och verksamt sedan 1962. Företaget kombinerar inkassoverksamheten med kreditupplysning.

Iustitias Inkasso & Juridiska Byrå AB

Omsättning 1972: 6.277.088. Antal anställda: 31.

Byrån har sitt huvudkontor i Stockholm och startade 1923. Verksamheten är enbart inriktad på inkasso, men närstående är kreditupplysningsföretaget ABAK.

Soliditet AB

Omsättning 1972 (på inkassosidan): 3.700.000. Antal anställda: 60.

Inkassoverksamheten vid Soliditet började 1908. Verksamheten omfattar även kreditupplysning m.m. Huvudkontoret är beläget i Stockholm och företaget ägs sedan 1969 av Dun & Bradstreet International, New York.

Kredit-Inkasso AB

Omsättning 1972: 2.920.000. Antal anställda: 53.

Kredit-Inkasso började sin verksamhet 1955 och har sitt huvudkontor i Stockholm. Före-

taget är enbart inriktat på inkassoverksamhet. Kredit-Inkasso är närstående till Kundkredit AB, som bl.a. diskonterar avbetalningskontrakt, samt Inresco AB som köper och avvecklar reskontror.

Handels- & Jurist-Inkasso AB

Omsättning räkenskapsåret 1972/73: 2.355.000. Antal anställda: 26.

Företaget har sitt huvudkontor i Stockholm och är verksamt sedan 1936. Utöver inkasso utövas även kreditupplysningsverksamhet men främst för inkassokundernas räkning. Närstående är Sifferbyrån AB som är inriktat på administration av reskontror.

Jönköpings Juridiska Byrå AB

Omsättning 1972: 2.006.000. Antal anställda: 17.

Bolaget bildades 1970, men företaget startade i sin äldsta form 1874. Verksamheten är förlagd till Stockholm och enbart inriktad på inkasso.

Bland övriga inkassobyråer som handlägger ett större antal ärenden kan nämnas Svensk Upplysningstjänst AB, Malmö, AB Gust. Holms Inkassobyrå, Göteborg, och Malmö Inkassobyrå AB, Malmö.

3.2 Inkassobyråernas arbetssätt

Inkassobyråernas arbetssätt har under en tid varit föremål för uppmärksamhet bl.a. i riksdagen och massmedia. Kritiska synpunkter har riktats mot t.ex. kravbrevens utformning. Även frågor om ersättning för inkassokostnader och redovisning till fordringsägarna har diskuterats. I följande avsnitt beskrivs inkassoverksamhetens normala uppläggning. I kapitlet 5 och 6 behandlas frågor om god inkassosed och byråernas tillämpning därav.

Verksamhetens uppläggning vid de olika byråerna visar så stora likheter att en generell beskrivning kan göras. Sålunda erbjuds inkassotjänster vanligen mot vissa avgifter

enligt en särskild taxa. Därutöver tillkommer sådana utlägg som byråerna måste göra i samband med att rättsliga åtgärder vidtages. Kostnaderna debiteras i första hand gäldenären och i andra hand fordringsägaren. Denne kan teckna abonnemang eller betala per ärende.

Inkassobyråerna sänder i allmänhet ett men ibland flera krav utöver den kravrutin som fordringsägaren själv genomfört. I vissa fall krävs adressforskning för att kontakt med gäldenären skall kunna upprättas. Om gäldenären betalar kan detta ske till byrån eller direkt till fordringsägaren. Här tillämpas olika system. Vid inkassoåtgärder aktualiseras ofta anstånd och amorteringsuppgörelser som byråerna bevakar.

Om inkassobyråns kravbrev inte resulterar i betalning blir nästa steg att undersöka förutsättningarna för rättsliga åtgärder mot gäldenären. Byrån inhämtar här summarisk kreditupplysning om gäldenären och instruktioner från fordringsägaren. I detta sammanhang har byrån ofta en rådgivande roll. Om rättsliga åtgärder skall vidtagas inhämtas fullmakt, underlag för fordringen och andra handlingar som krävs för ärendets ingivande till domstol eller kronofogdemyndighet.

Under inkassobyråns handläggning redovisas resultatet av åtgärderna med viss periodicitet eller efter annan överenskommelse med fordringsägaren.

Schematiskt kan en vanlig inkassorutin beskrivas såsom framgår av fig. 1, sid. 28.

3.3 *Kravrutinerna*

När inkassobyrån får en inkassoorder har fordringsägaren normalt själv gjort flera försök att få betalt. Byrån uttrycker sig därför redan från början med viss bestämdhet eftersom gäldenären förmodas ha haft tillfälle att göra invändningar, om fordringen skulle vara felaktig.

Tidigare sände byråerna i allmänhet två eller tre krav till gäldenären innan ytterligare åtgärder vidtogs. Kraven sändes med en till fyra veckors mellanrum. Det finns emellertid en klar tendens till dels färre krav,

dels kortare tider i byråernas kravrutiner. Numera sänder en del större byråer endast ett krav med en betalningsfrist på sex dagar. Fordringsägarna kan naturligtvis avtala med byråerna om särskilt avpassade rutiner. Detta sker i vissa fall och då med hänsyn till den egna kravrutinens utformning.

Inkassobyråns krav innehåller i princip meddelande om att ärendet övertagits av byrån och att denna i egenskap av ombud avser att vidtaga rättsliga åtgärder, om betalning ej sker inom viss tid. Därutöver lämnas uppgifter om skuldens storlek, tillkommande ränta samt kostnader för inkassoåtgärden. Inkassobyråns krav utformas vanligen såsom framgår av fig. 2 och 3, sid. 29.

Beräffande den starkt uppmärksammade frågan om olämpligt utformade kravbrev torde en förbättring ha ägt rum under senare år, bl.a. som följd av pressdebatten. Det hindrar inte att missbruk, ibland grovt, kan förekomma i branschen. Hithörande frågor behandlas närmare i kapitel 5.

Inkassobyråernas kravrutin kan inledas på flera olika sätt. Ett vanligt förekommande system bygger på att kravbrevs säljs till fordringsägarna med mängdrabatt för i genomsnitt två till fyra kronor. Fordringsägarna avslutar i detta system sin egen kravrutin med att fylla i ett kravbrev som bär inkassobyråns namn. Kravet sänds via byrån till gäldenären eller undantagsvis direkt från fordringsägaren. Om betalning ej sker, kan inkassobyrån få order om att övertaga ärendet.

I andra fall inleds byråns kravrutin direkt med en inkassoorder. Här fyller byrån själv i kravbrevet. Ordersedlar — s.k. inkassosedlar — säljs till fordringsägarna. Systemet att på detta sätt ta upp en viss avgift som förskottslikvid är allmänt förekommande i branschen.

För att underlätta handläggningen säljs kravbrev och ordersedlar i block som även innehåller andra blanketter. En större byrås block innehåller —

- a) ett kravbrev som sänds via byrån
- b) en redovisningsblankett
- c) en blankett med begäran om instruktion

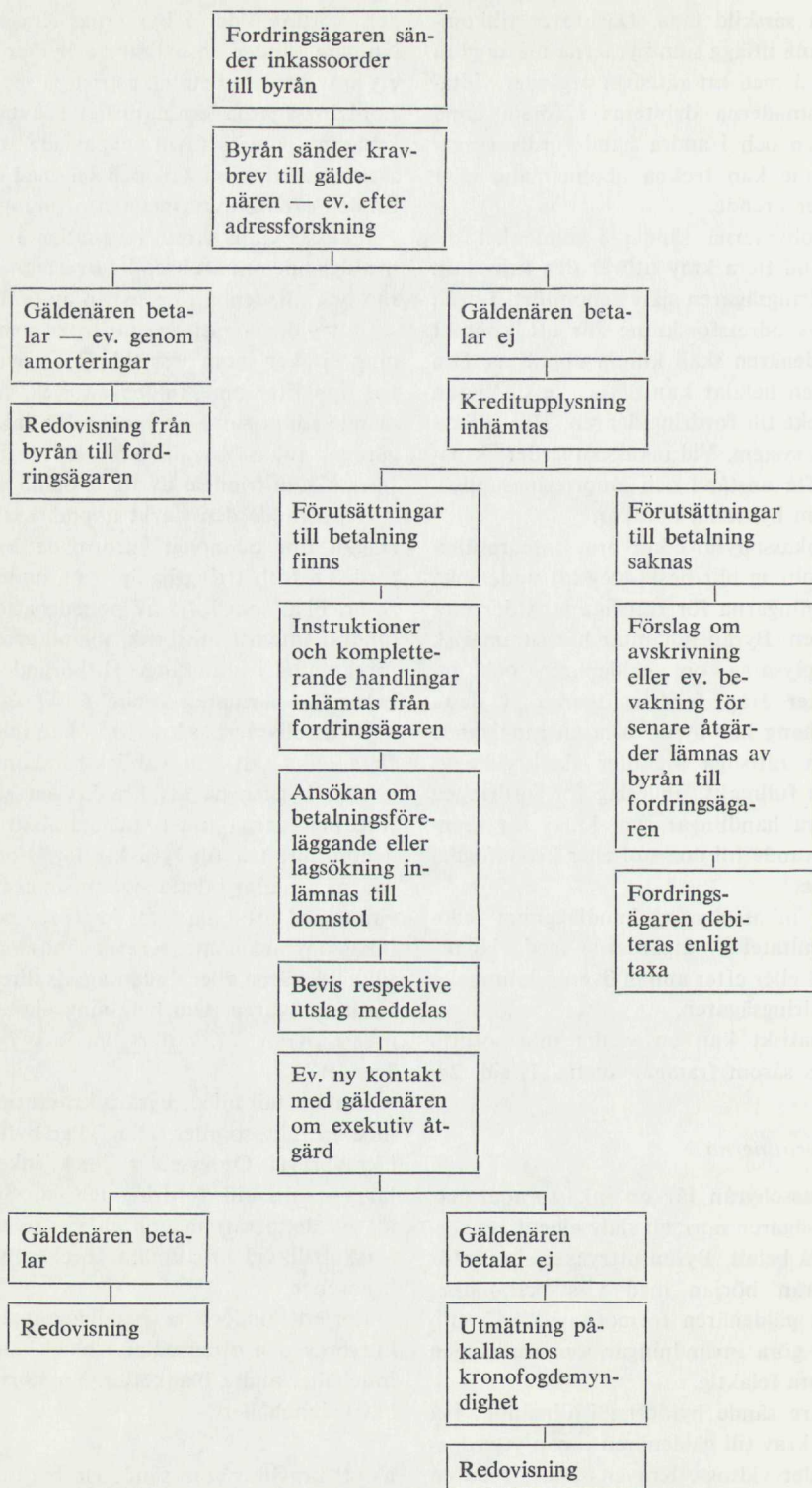

Fig. 1. Schematisk beskrivning av en vanlig inkassorutin.

INKASSO														
Handläggare Mottagare														
Uppdragsgivare/Fordringsägare														
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th style="width: 40%;">Grunden för fordran</th> <th style="width: 15%;">Kapitalbelopp kr</th> <th style="width: 15%;">Ränta kr/%</th> <th style="width: 20%;">Ersättning för inkassoåtgärd kr</th> <th style="width: 10%;">S:a kronor</th> </tr> <tr> <td style="height: 30px;"></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>					Grunden för fordran	Kapitalbelopp kr	Ränta kr/%	Ersättning för inkassoåtgärd kr	S:a kronor					
Grunden för fordran	Kapitalbelopp kr	Ränta kr/%	Ersättning för inkassoåtgärd kr	S:a kronor										
Ovanstående fordringsägare har uppdragit åt oss att hos Er inkassera ovan angiven fordran. Vi får därför anmoda Er att inom sex (6) dagar till oss betala denna skuld. Om detta icke sker kan vi komma att ansöka om betalningsföreläggande, lägsökning eller stämning. Vi vill göra Er uppmärksam på att Ni kan åsamkas ytterligare onödiga kostnader om betalningsskyldighet ålägges Er genom ett rättsligt förfarande av angivet slag. Var god använd bifogade postgiroinbetalningskort vid betalning över postgiro. Därest Ni har något att erinra mot kravet ber vi Er att omgående kontakta oss. Högaktningsfullt Genom lag den 4 juni 1971 är gäldenär skyldig betala ersättning för inkassoåtgärd.														
OBS! Vid all korrespondens — v g uppgive fordringsägarens namn och adress. <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">Postgiro</td> <td style="width: 50%;">Bankgiro</td> </tr> <tr> <td style="height: 20px;"></td> <td style="height: 20px;"></td> </tr> </table>					Postgiro	Bankgiro								
Postgiro	Bankgiro													

Fig. 2. Exempel på utformning av kravbrev.

Meddelande om inkassering	
Datum Fordringsägare Mottagare	
Fordringsägarens postgironr Avseende Kapitalfordran Kronor	
Av ovanstående fordringsägare har vi erhållit i uppdrag att hos Er inkassera rubricerade kapitalfordran. Vi får därför anmoda Er att inom sex (6) dagar och direkt till fordringsägaren betala denna skuld. Ni undviker då risk för omedelbara rättsliga åtgärder, vilka enbart skulle åsamka Er såväl onödigt stora kostnader som det obehag, en registrerad betalningsanmärkning medför. Kapitalbeloppet inbetalas till fordringsägarens postgironummer, angivet ovan, och inkassokostnader direkt till oss å bifogade inbetalningskort. Högaktningsfullt	

Fig. 3. Exempel på utformning av kravbrev.

- ner om betalning ej erhålls
d) och e) blanketter för byråns registrering
av ärendet
f) kopia som behålls av fordringsägaren.

Flertalet byråer har på liknande sätt lagt upp standardiserade rutiner för handläggningen av inkassouppdrag. Vid de större byråerna bygger kravrutinerna dessutom på användningen av relativt avancerad maskinell utrustning som hålremsstansar, hålremsläsande skrivmaskiner, mikrofilmade register m.m. Datorer används bl.a. på bokföringssidan.

3.4 Debitering och betalning

I inkassobyråns kravbrev uppmanas gäldenären att inom viss tid betala dels kapitalskuld, dels ränta och dels ersättning för inkassoåtgärden. Ofta anmodas gäldenären betala till byrån som därefter redovisar till fordringsägaren. I andra fall uppmanas emellertid gäldenären att betala direkt till fordringsägaren utom när det gäller ersättning för inkassoåtgärden.

I kraven anges kapitalskulden, räntan och inkassokostnaden vanligen var för sig. Uppgifterna om grunden för fordringen är ofta relativt knapphändiga. Samma gäller beräkningsgrunden för räntan. Vid klara och aktuella fordringar leder detta i allmänhet inte till några svårigheter, men vissa fordringar kan vara relativt gamla. De kan dessutom ha bytt ägare och legat passiva i flera år. Nuvarande regler om preskription av fordringar möjliggör att dessa kan aktiveras intill tio år. Detta kan ske genom att gäldenären bevisligen påmint, vilket medför förlängd preskription med ytterligare tio år. Knapphändiga uppgifter om fordringsgrunden leder därför i vissa fall till oklarhet eller tvistigheter mellan fordringsägaren och gäldenären.

För domstolarnas bedömning av inkassokostnader gäller särskilda bestämmelser sedan den 1 juli 1971 (SFS 1971: 317—319). Gäldenär är numera skyldig att ersätta uppkomna inkassokostnader med högst 30 kronor, såvida ej särskilda skäl föreligger att

utdöma högre belopp. Bestämmelserna har återverkat på tidigare praxis i branschen, då kostnader debiterades gäldenären i förhållande till kapitalskuldens storlek. Detta skedde enligt taxa som vid ett av de större företagen hade följande utformning:

Kapitalskuld kronor	Inkasso- ersättning
1— 50	20:—
51— 100	30:—
101— 200	40:—
201— 300	50:—
301— 400	60:—
401— 500	70:—
501— 600	80:—
601— 700	90:—
701— 800	100:—
801— 900	110:—
901—1.000	120:—
1.001—1.500	150:—
1.501—2.000	180:—
2.001—5.000	200:—
5.001—	300:—

Numera debiteras gäldenärer generellt 30 kronor och inkassobyråerna understryker allmänt att detta är en lagstadgad kostnad. Reservationen »högst 30 kronor» har inte påverkat debiteringarna i nämnvärd grad och inte heller reservationen om »särskilda skäl», som annars skulle berättiga till högre debiteringar. Företrädare för olika inkassobyråer framhåller i stället behovet av enhetliga normer i kostnadsfrågorna. Det anses att sådana normer skulle ge möjlighet till ytterligare rationaliseringar vid handläggningen av inkassoärenden till fördel för alla parter. Å andra sidan har vissa nackdelar berörts. Från flera håll inom branschen anses möjligheterna till individuell handläggning av inkassoärenden ha blivit starkt beskurna, vilket kan ha särskild betydelse vid uppgörelse av amorteringsplaner eller andra avtal med gäldenären.

Vid betalning efter särskild överenskomelse har inkassobyråerna löst kostnadsfrågorna på flera olika sätt. En större byrå

debiterar en expeditionsavgift på sju kronor för varje amortering. En annan metod som kommer till användning på olika håll i inkassobranchen är att låta gäldenären skriva på en växel som ersätter den ursprungliga fordringen. I växelbeloppet kan då göras tillägg för sådana kostnader som tillkommer för inkassoåtgärderna. Här föreligger således möjligheter till nya avtal som avviker från det som ursprungligen låg till grund för fordringen. Att det här även ligger risker för utnyttjande av gäldenärens situation kan inte förbises.

I samband med ovan berörda frågor om ersättning för inkassokostnad skall erinras om den skrivelse som ett antal inkassobyråer inlämnat till justitiedepartementet (se kapitel 6).

3.5 Rättsliga åtgärder

I de inkassofall — som tidigare nämnts cirka hälften — där byråns krav inte leder till betalning övervägs rättslig åtgärd. Om sådan vidtages uppkommer ytterligare kostnader. I den mån ersättning för kostnader inte kan uttagas av gäldenären debiteras fordringsägaren enligt särskild prislista. I några representativa fall upprättas t.ex. ansökan om betalningsföreläggande eller lagsökning för 50 kronor. Därtill kommer kostnader för kreditupplysning och adressforskning samt ersättning för direkta utlägg gällande bl.a. resolutionsavgift till domstolen på 25 kronor samt mantalsskrivnings- och registreringsbevis för 10 respektive 15 kronor. Fordringsägaren riskerar således drygt 100 kronor för en enklare rättslig åtgärd. Om rättegång inleds blir den ekonomiska risken ännu större. En av de större byråerna tillämpar den prislista som framgår av fig. 4, sid. 32.

Efter lagsökningsutslag eller bevis om betalningsföreläggande kan utmätning begäras hos kronofogdemyndighet. Här tillkommer t.ex. exekutionsavgift med 100 kronor och arvode till inkassobyran.

Vid bedömningen av om ovan nämnda kostnader skall riskeras, har byrån med sin speciella erfarenhet oftast en rådgivande

funktion. I början av kontakten mellan inkassobyrån och fordringsägaren bestäms i allmänhet vilka principer som skall gälla för dennes inkassoärenden.

Normalt inhämtas en summarisk kreditupplysning om gäldenären innan frågan om rättslig åtgärd avgörs. Här har byråernas egna register betydelse. Vissa gäldenärer återkommer i flera fall och kan därför vara väl kända av inkassotjänstemännen. Branchens har dessutom nära anknytning till kreditupplysningsbranchen, vilket underlättar bedömningen av inkassofallen. Med hjälp av kreditupplysningar kan s.k. hopplösa fall sorteras bort eller sättas under bevakning för senare åtgärd om gäldenären skulle komma i bättre ekonomiskt läge.

Frågan om rättslig åtgärd kan avgöras vid telefonkontakt med fordringsägaren, men vanligt är att byrån översänder ett förslag med förfrågan i t.ex. den form som framgår av fig. 5, sid. 33.

Bestämmer sig fordringsägaren för att rättsliga åtgärder skall vidtagas översänds fullmakt och andra handlingar som behövs till byrån. Registreringsbevis, mantalsskrivningsbevis m.m. från olika myndigheter kan alternativt anskaffas genom byråns försorg till särskild kostnad.

Efter det att ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande inlämnats till domstol skall gäldenären delgivas. Gäldenären får viss tid för eventuellt bestridande, i regel högst 2 veckor. I detta skede kan gäldenären besluta sig för att betala sin skuld eller försöka nå fram till en överenskommelse om amortering. Fordringsägaren har då möjlighet att återkalla sin ansökan om rättslig åtgärd. Motsvarande möjlighet finns om exekutiv åtgärd begärts hos kronofogdemyndighet. Här finns även möjligheten att bevilja anstånd, högst sex månader vid utmättningsförrättning. Detta förekommer bl.a. i fall där det är oviss om en utmätning kommer att resultera i betalning. Ett anstånd innebär i sådana fall fortsatt press på gäldenären genom att ärendet kan återupptagas efter anståndstidens utgång.

I avbetalningsärenden krävs ingen hänvändelse till domstol för att kronofogde-

PRISLISTA

Gäller från den 1/10 1972

Nedanstående förteckning upptar kostnader för olika åtgärder som kan ifrågakomma i samband med behandling av alla kategorier av inkassoärenden.

Givetvis söker vi i första hand utta kostnaderna hos gäldenären, men då detta icke är möjligt, sker debitering å fordringsägaren.

Inkassotaxa

1— 1.000:—	Kr 30:—
1.001—10.000:—	» 30:— + 2 % å belopp överstigande 1.000:—
över 10.000:—	enligt särskild överenskommelse

Övriga kostnader som ev. kan komma att debiteras.

Adressforskning	Kr 15:—
Upplysning om gäldenärs solvens	» 10:—
Ansökan om lagsökning/betalningsföreläggande till domstol åtföljt av negativt utmättningsförsök	» 50:—
Ombesörjande av verkställighet av lagsökningsutslag/ slutbevis samt för ärendets bevakning hos de exekutiva myndigheterna	» 10:—
Ansökan om utmättningsed till domstol	» 50:—
Uppsättande och ingivande av stämningsansökan till domstol	» 75:—
Konkursansökan	» 50:—
Konkursbevakning	» 20:—
Uppsättande och ingivande av handräckningsansökan samt ärendets bevakning hos de exekutiva myndigheterna	» 45:—
Fotokopior per styck	» 3:—

Faktiska kostnader (utlägg)

Resolutionskostnad för lagsökningsansökan/betalningsföreläggande	Kr 25:—
Lösen av lagsökningsutslag	» 20:—
Exekutionskostnad	» 100:—
Registreringsbevis	» 15:—
Utmättningsprotokoll	» 20:—
Mantallsskrivningsbevis	» 10:—
Resolutionskostnad för ansökan om konkurs/utmättningsed	» 15:—
Lösen av protokoll från utmättningsed	ca » 20:—
Porto	

Reservation lämnas för kostnader i ärenden som överlämnas till ombud i utlandet samt även för sådana ärenden som eventuellt blir föremål för process.

Fig. 4. Exempel på prislista för fordringsägare.

FÖRSLAG till vidare åtgärd
i inkassoärendet

Till

Er referens	Vår handläggare	Datum	V. G. ANGIV NEDANST. NR I ALL KORRESP. Referensnummer
Gäldenär			

(Med X markerat alternativ gäller.)

- 1 ☐ Betalningsföreläggande, som förmodas kunna ge positivt resultat.
- 2 ☐ Lagsökning, som förmodas kunna ge positivt resultat.
- 3 ☐ Handräckning, då utmätningsbara tillgångar med all sannolikhet saknas.*)
- 4 ☐ Utmättningsed. Gäldenären har vid utmätningsförsök befunnits sakna utmätningsbara tillgångar och har inte reagerat för konkursshot eller hot om utmätningsed.
- 5 ☐ Konkursansökan. Gäldenären har vid utmätningsförsök befunnits sakna utmätningsbara tillgångar och har inte reagerat för konkursshot.
- 6 ☐ Konkursbevakning då gäldenären försatts i konkurs. Bevakningstiden utgår den
- 7 ☐ Ärendet avslutas i befintligt skick. Gäldenären saknar utmätningsbara tillgångar och väntas inte reagera för rättsliga åtgärder.*)
- 8 ☐ Ärendet avslutas i befintligt skick p. g. a. gäldenärens svaga ekonomi.*)
- 9 ☐ Ärendet avslutas i befintligt skick. Gäldenären har vid utmätningsförsök befunnits sakna utmätningsbara tillgångar och har inte reagerat för konkursshot eller hot om utmätningsed.
- 10 ☐ Ärendet avslutas i befintligt skick. Den levererade varan har vid handräckningsförsök inte kunnat anträffas hos gäldenären. Vidare åtgärder torde endast medföra kostnader.*)
- 11 ☐ Ärendet avslutas i befintligt skick, då gäldenären försatts i konkurs enl. § 185 konkurslagen. (S. k. fattigkonkurs utan bevakning.)
- 12 ☐ Vi saknar aktuella uppgifter i vårt arkiv, men verkställer gärna en undersökning på begäran mot särskild ersättning.

För åtgärden motser vi nedanstående (med kryss markerat) inom tre veckor.

- a) ☐ Specificerade fakturaavskrifter i tre exemplar
- b) ☐ Fordringsbeviset i original.
- c) ☐ Avskrift av fordringsbeviset i ex.
- d) ☐ Bifogad fullmakt i retur undertecknad av behörig firmatecknare.
- e) ☐ Avskrift av Ert registreringsbevis. (Om registreringsbevis saknas eller är äldre än ett år kan vi anskaffa nytt.)
- f) ☐ Ert medgivande.**)
- g) ☐

*) Om Ni trots vårt förslag önskar fullfölja uppdraget med åtgärder vid domstol debiteras Ni av domstol fastställda kostnader om dessa inte kan tas ut av gäldenären.

**) Om vi inte får något besked inom två veckor, förutsätter vi att föreslagen åtgärd godkännes.

Fig. 5. Exempel på inhämtande av instruktioner från fordringsägare.

myndighets åtgärd skall kunna påkallas. Avbetalningsvaror säljs med äganderättsförbehåll, dvs. de ägs av säljaren tills full betalning skett. Intill dess kan varan återtagas genom kronofogdemyndighet om betalning inte sker enligt överenskommelse. Denna möjlighet har i vissa fall begränsat värde för fordringsägaren men bidrar i allmänhet verksamt till att full betalning sker, särskilt för kapitalvaror som gäldenären gärna vill behålla, t.ex. bil eller tv-apparat.

I utmättningsfall där utmättningsbara tillgångar inte påträffats, finns möjlighet att begära utmättningsed av gäldenären. Härigenom minskas risken att denne undanhåller tillgångar. Reglerna för utmättningsed medger polishämtning om gäldenären treds-kas. Denna möjlighet utnyttjas sällan men framhålls ibland för gäldenären.

Vid den rättsliga handläggningen av inkassoärenden uppstår kostnader som, särskilt i samband med mindre kapitalskulder, kan förefalla anmärkningsvärda. Handläggningen är emellertid inte beroende av kapitalskuldens storlek utan görs i princip på samma sätt i alla ärenden. Det innebär att även en mindre skuld kan medföra kostnader för gäldenären på drygt 250 kronor t.ex. enligt följande:

Inkassokostnad	30:—
Arvode för ansökan om betalningsföreläggande	70:—
Resolutionsavgift	25:—
Registreringsbevis	15:—
Fotokopior, porto m.m.	20:—
Exekutionskostnad	100:—
	260:—

Utöver kapitalskuden tillkommer räntan som i äldre inkassofall kan bli stor relativt sett även vid mindre skulder.

Beträffande arvode för ansökan om betalningsföreläggande bör framhållas att arvodets storlek regleras i en särskild kungörelse (SFS 1971: 319). Ersättning utgår med skäligt belopp, dock högst 70 kronor, om ej särskilda skäl föreligger för högre ersättning. Vid lagsökning eller stämning blir kostnaderna större. Lagsökningsansökan

arvoderas ofta med 125—150 kronor. Kostnadsfrågor behandlas närmare i avsnitt 6.1.

Sammanfattningsvis kan konstateras att långtgående rättsliga åtgärder kan komma till användning i inkassoärenden. Den gäldenär som har tillgångar kan normalt förmås att betala. I det sammanhanget är offentliga betalningsanmärkningar liksom de allt större kostnader som uppkommer vid fortsatta inkassoåtgärder, verksamma påtryckningsmedel. Vidare ställs den gäldenär som inte har tillgångar ibland under bevakning för åtgärder om den ekonomiska ställningen skulle bli bättre. En osäker fordran av detta slag behöver inte medföra total förlust. Den kan t.ex. säljas till reducerat belopp. På det sättet kan en fordran »vandras» för att i ett senare skede aktualisera nya försök att med rättsliga åtgärder få betalning till stånd, vilket i viss utsträckning förekommer i inkassobranchen.

3.6 Redovisning

Inkassobyråernas redovisning till fordringsägarna sker i allmänhet en eller två gånger i månaden men kan anpassas till fordringsägarnas önskemål. I vissa fall sker redovisning löpande efter åtgärderna i de olika inkassoärendena. Byråerna är inte skyldiga att hålla inkasserade belopp avskilda från egna tillgångar enligt lagen om redovisningsmedel. Vissa byråer framhåller emellertid att medlen ändå sätts in på särskilt klientmedelskonto i bank. Redovisningen sker normalt med avräkning av byråns kostnader och de arvoden som avtalats.

Frågan om inkassobyråernas redovisning till fordringsägarna har på senare tid uppmärksammats i samband med att klientmedel i några fall visat sig vara förbrukade vid konkurs. I andra fall har ifrågasatts om redovisningen till fordringsägarna varit fullständig. Flera företrädare för branschen har i samband härmed framhållit att inkassobyråer bör ha skyldighet att i en eller annan form skapa trygghet för klientmedlen. Hithörande frågor behandlas närmare i kap. 6.

Inkassoåtgärder vidtages i många olika affärssammanhang utan att särskilt ombud anlitas. Utredningens undersökningar har emellertid koncentrerats till sådan inkassoverksamhet som bygger på uppdrag från någon annan. Sådan verksamhet drivs främst av inkassobyråerna men även andra företagsgrupper, företrädesvis med uppdragsverksamhet på det ekonomiska området, åtager sig inkassouppdrag. Av uppställningen på sid. 25 framgår inkassobranschens anknytning till bokförings-, revisions-, kreditupplysnings- och andra verksamheter.

För utredningens ställningstaganden behövs i första hand den beskrivning av inkassobyråernas verksamhet som gjorts i kapitel 3. Inom några speciella verksamhetsområden finns emellertid sådana anknytningar till inkassoverksamhet att de i korthet bör nämnas. Det gäller bankernas, advokaternas och företagareorganisationernas verksamhetsområden.

4.1 Bankernas inkassoverksamhet

Bankerna använder inkassobegreppet i en annan bemärkelse än den som utredningen angivit i avsnitt 2.2. I en intern beskrivning av inkassorutinerna lämnas följande definition:

»Att inkassera innebär att för någons räkning ta emot betalning och i gengäld lämna ut ett kvitto eller en värdehandling av något slag, t.ex. en växel eller en fraktsedel. Bankerna har

en sådan inkassoverksamhet. Till skillnad från vanliga inkassobyråer gör bankerna inga rättsliga åtgärder, om den som skall betala inte gör det.»

Avgörande för bankernas bestämning av inkassobegreppet är således att inkassoåtgärden vidtages för någon annans räkning. Däremot har frågan om fordringen är förfallen eller ej inte någon avgörande betydelse. Utredningens intresse koncentreras emellertid till den del av inkassoverksamheten vid bankerna som avser förfallna fordringar.

Den väsentliga skillnaden mellan inkassobyråernas och bankernas inkassoverksamhet ligger i att bankerna, utom i undantagsfall, endast vidtager utomrättsliga åtgärder. På detta område har emellertid bankerna särskilda förutsättningar med tanke på deras stora kontaktyta på det ekonomiska området. Därtill kommer att såväl företag som enskilda personer ofta är angelägna om att ha ett gott förhållande till sin bank, bl.a. med tanke på eventuella lån eller ytterligare lånebehov. Ett inkassouppdrag som lämnas till en bank innebär därför många gånger en press på gäldenären, som vill behålla sitt anseende i banken.

Bankernas inkassoverksamhet bygger på att fordringsägaren via banken får sin fordran aviserad till gäldenären. Detta sker först skriftligt och i många fall påminner banken även per telefon. Om betalning inte sker meddelas fordringsägaren, som får bestämma om eventuell vidare utomrättslig åtgärd. I annat fall kan fordringsägaren t.ex. kon-

takta en inkassobyrå för att fortsätta ärendet vid domstol och kronofogdemyndighet. Växelprest kan däremot ombesörjas av banken. Bankernas inkassoverksamhet omfattar även utlandet.

4.2 Advokaternas roll i inkassosammanhang

Av en undersökning som genomförts för utredningens räkning framgår att inkassoverksamhet i typisk bemärkelse inte utövas av advokaterna här i landet. Tidigare har emellertid sambandet mellan inkassoverksamheten och advokaterna varit starkare, och i några fall har inkasso bedrivits i direkt anslutning till en advokatbyrå som en del av dess rörelse. Numera har detta samband upphört genom att inkassodelen av rörelsen antingen nedlagts eller helt skilts från advokatbyrån juridiskt och personellt.

Denna utveckling torde delvis ha sin förklaring däri att inkassobyråerna genom rationalisering av handläggningen kan hålla nere kostnaderna för sin verksamhet, som i typfallet är inriktad på att driva in i och för sig obestridda fordringar. När å andra sidan en advokat vidtager åtgärder för att driva in betalning rör det vanligen en tvistig fordran, och det krav advokaten riktar mot gäldenären är endast inledningen till en mera komplicerad rättegång eller till annan mera kvalificerad insats från advokatens sida. Härtill kommer att genomsnittsadvo-
katen huvudsakligen sysslar med andra uppdrag än sådana, vari inkasso ingår som ett moment.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas att inkassoärenden normalt av kostnadsskäl inte hör hemma hos advokaterna, och att direkta inkassoåtgärder utgör en mycket ringa del av en advokats arbete.

I sammanhanget bör dock noteras att flera inkassoföretag konsulterar advokater, när det gäller att bedöma tvistiga eller på annat sätt komplicerade inkassoärenden, eller har avtalat med advokat att denne skall överta handläggningen av sådana ärenden. I stor utsträckning uppdrager inkassobyråerna vidare åt advokat att som underombud föra de rättegångar som kan

bli erforderliga (hänskjutna betalningsföreläggande- och lagsökningsmål samt stämningssfall). I flera fall ingår också advokater i styrelsen för aktiebolag som driver inkassoverksamhet.

4.3 Företagareorganisationernas medlemsservice

Företagareorganisationer åtager sig i viss utsträckning inkassouppdrag för sina medlemmar. Detta sker i regel utan kommersiellt syfte. I en del fall är det fråga om relativt omfattande verksamhet. Ett exempel härpå är verksamheten vid Motorbranschens Riksförbund (MRF).

Medlemmar i MRF är olika företag i bilbranschen. Dessa kan till hjälp för sitt inkassoarbete köpa kravbrev hos förbundet för att översändas till motparten. I kravbrevet meddelas att ärendet kommer att överlämnas till MRF om inte betalning sker. Kravbrevet utfärdas emellertid i medlemsföretagets eget namn. Om kravet inte resulterar kan ärendet överlämnas till inkassotjänsten vid MRF, varefter en rutin som i princip påminner om inkassobyråernas inleds.

Verksamheten vid inkassotjänsten inom MRF gäller i stor utsträckning fordringar mot privatpersoner. Verksamheten bygger därför i hög grad på uppgörelser genom amorteringsplaner. I vissa fall avser amorteringarna mindre belopp, t.ex. 50 kronor i månaden, men därigenom har det blivit möjligt att nå resultat i det alldeles övervägande antalet fall. Bidragande orsak är också möjligheten till återtagning av fordonet i de fall kravet gäller köpeskilling eller reparationskostnad för ett fordon köpt på avbetalning.

Enligt uppgifter från MRF anlitar ungefär var fjärde medlem inkassotjänsten. Under den senaste femårsperioden uppges 25,6 miljoner kronor ha inkasserats på detta sätt. 59 % betalade före rättsliga åtgärder, 27 % p.g.a. sådana åtgärder, 4 % på krav efter rättsliga åtgärder med negativt resultat, och 10 % avslutades utan betalning.

Verksamheten hos inkassobyråer och andra inkassoföretag är av sådan art och omfattning att den från flera synpunkter bör uppmärksammas av samhället. Inkassoverksamheten fyller en nödvändig och viktig funktion i betalningsprocessen, bl.a. som en följd av den ökade kreditgivningen. Från denna synpunkt måste ställas krav på att verksamheten fungerar på ett effektivt sätt. Den enskilde fordringsägaren har sina krav på inkassoverksamheten, främst kravet på effektivitet men också ett intresse av att störningar och irritationer i förhållande till kundkretsen undviks. Gälldenären å sin sida bör kunna kräva ett rimligt rättsskydd så att han inte onödigtvis vållas skada eller olägenhet. Vidare måste hans integritet respekteras i rimlig mån så att han inte utsätts för otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd.

De intressen som här nämnts kan sammanfattas i ett krav på att inkassoföretagen skall arbeta enligt god inkassosed. Detta krav får en meningsfylld innebörd endast om begreppet god inkassosed närmare konkretiseras. Utredningen har därför sett det som en viktig uppgift att söka fastställa vad som bör innefattas i detta begrepp. Av skäl som nedan anges koncentreras arbetet till inkassoföretagens förhållande till gälldenärer. God inkassosed måste emellertid även ses mot bakgrund av fordringsägarnas intressen.

5.1 *God inkassosed mot fordringsägare*

God inkassosed innebär att ett inkassoföretag efter bästa förmåga skall tillvarata huvudmannens intressen inom ramen för vad ett rimligt hänsynstagande till gälldenären kräver.

I denna uppgift ingår att välja sådana inkassoåtgärder som på lämpligaste sätt leder till betalning eller för fordringsägaren acceptabel uppgörelse med gälldenären. Vidare bör inkassoföretaget hålla huvudmannen underrättad om förhållanden av betydelse för denne, vid behov inhämta instruktioner och bistå med råd om hur inkassouppdraget lämpligen bör genomföras. Fordringsägaren bör normalt underrättas om gälldenären bestrider betalningsanspråket eller om det på grund av gälldenärens ekonomiska förhållanden finns risk för att inkassoåtgärder inte kommer att leda till betalning. Innan konkursansökan eller annan mera ingripande eller kostnadskrävande inkassoåtgärd vidtages, bör i allmänhet uttryckligt samtycke från huvudmannen inhämtas. Framstår betalningsanspråket som obefogat eller ovisst bör fordringsägaren uppmärksammas härpå. Väsentligt är att framhålla det förtroendeförhållande som bör råda mellan inkassoföretaget och dess huvudman.

Rättsförhållandet mellan fordringsägare och inkassoföretag regleras i sina huvuddrag av bestämmelserna i 18 kap. handelsbalken.

Fordringsägaren har dessutom möjlighet att avtalsvägen och under utnyttjande av konkurrensen mellan inkassoföretagen tillgodose sina intressen. Fordringsägaren har alltså principiellt goda möjligheter att påverka inkassoföretagets arbete så att detta utförs på ett för honom acceptabelt sätt. Utredningen har därför inte koncentrerat sig på frågor om god inkassosed i förhållande till fordringsägare. Vissa frågor av särskild betydelse för dem kräver dock fortsatta överväganden, framförallt frågor om inkassoföretagens klientmedelsförvaltning och redovisningsskyldighet. Utredningen återkommer härtil i kapitel 6.

5.2 God inkassosed mot gäldenärer — allmänna synpunkter

Gäldenärens ställning i förhållande till inkassoföretag skiljer sig i väsentliga hänseenden från fordringsägarens. Det finns sålunda för närvarande inte någon lagstiftning som allsidigt reglerar förhållandet mellan inkassoföretag och gäldenär. Vidare saknar gäldenär möjlighet att avtalsvägen påverka inkassoföretag så att hänsyn tas även till hans intressen. Den fria konkurrens som för närvarande råder mellan inkassoföretag kan under vissa omständigheter leda till ett ökat tryck på gäldenären. Dennes ställning kräver särskild uppmärksamhet med hänsyn till att inkassoverksamheten till stor del består i utomrättsliga åtgärder som ligger utom domstols och kronofogdemyndighets kontroll (se avsnitt 2.3.1). Utredningen har därför koncentrerat sitt arbete till frågor som rör inkassoföretagens förhållande till gäldenärer.

Vid bestämningen av god inkassosed mot gäldenärer har utredningen i första hand sökt ledning i inkassobranschens nuvarande praxis. Det har emellertid visat sig att denna är varierande. Det finns alltså inte någon allmänt accepterad uppfattning om vad som skall anses vara god inkassosed i förhållande till gäldenärer. En anledning härtil är att det inte finns någon branschförening eller annat samordnande organ som kan styra den yrkesetiska normbildningen.

Det finns därför anledning att uppmärksamma de normer som kan finnas för närliggande yrkesgrupper. I första hand är därvid av intresse de »Vägledande regler om god advokatsed» som antagits av Sveriges Advokatsamfunds styrelse den 18 juni 1971. Det föreligger nämligen likheter mellan advokaternas yrkessituation och inkassoföretagens så till vida att man i båda verksamheterna har en huvudman och en motpart som har berättigade krav på en korrekt behandling enligt bestämda riktlinjer. Advokaternas vägledande regler innehåller också särskilda avsnitt om förhållandet till klienten och om förhållandet till motparten. Med hänsyn till de skillnader i väsentliga avseenden som föreligger mellan advokat- och inkassoverksamhet kan emellertid advokatnormerna inte utan vidare tillämpas på inkassoverksamheten. Reglerna bör emellertid i vissa hänseenden kunna tjäna till ledning vid bestämningen av begreppet god inkassosed mot gäldenärer.

Vidare finns det i 1 § kostnadskungörelsen (SFS 1971:319) en viss reglering av inkassokrav mot gäldenär: »Sådant krav skall ha föregåtts av erinran om betalningsskyldigheten och skall innehålla vederhäftig upplysning om de rättsliga åtgärder som kan följa av betalningsförsummelse.» Bestämmelsen syftar endast på förutsättningarna för att få ersättning för inkassokostnad, men det finns anledning att låta regeln få en vidare tillämpning. Även de principer som ligger till grund för rättegångsbalken och annan processlagstiftning (t.ex. lägsökningsslagen) kan tjäna till ledning.

Frånsett vad som nu nämnts finns det ingen vägledning för att bestämma vad som bör innefattas under begreppet god inkassosed mot gäldenärer. De regler som utredningen föreslår i det följande är alltså i vissa delar att betrakta som nya normer för inkassoverksamheten.

Utredningen utgår som tidigare nämnts från att god inkassosed bör innebära att gäldenär inte får vållas onödig skada eller olägenhet eller utsättas för otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd. Principiellt ser utredningen det alltså

så att inkassoföretag måste få vidtaga de åtgärder som verkligen behövs för att driva in betalning eller för att få till stånd uppgörelse med gäldenären, dock inte åtgärder som måste anses otillbörliga. Ett sådant skydd för gäldenären behöver inte nödvändigtvis komma i konflikt med fordringsägarens intressen. Denne kan sålunda ha intresse av att inkassoföretaget undviker åtgärder som stör ett värdefullt kundförhållande eller försämrar möjligheterna att få till stånd frivillig betalning eller uppgörelse med gäldenären. I den mån fordringsägarens och gäldenärens intressen i inkassoverksamheten går isär måste intresseavvägningar göras med utgångspunkt från att den som ådragit sig en skuld självfallet bör göra rätt för sig.

5.3 *Onödig skada eller olägenhet*

Utredningen har i avsnitt 2.3 lämnat en översikt över de olika inkassoåtgärder som i allmänhet står till inkassoföretagens förfogande (utomrättsliga åtgärder och rättsliga åtgärder vid domstol eller kronofogdemyndighet). Åtgärderna är till sin natur sådana att de i större eller mindre utsträckning kan leda till skada eller olägenhet för gäldenären. Dessa bieffekter växlar efter inkassoåtgärdernas art och blir mera kännbara vid kvalificerade åtgärder, t.ex. utmätning och vräkning. Till obehaget av att bli föremål för inkasso kan komma ytterligare konsekvenser. Förutom skyldigheten att betala inkassokostnad, rättegångskostnad eller andra kostnader för fordringsägaren bör framhållas den effekt som betalningsförsummelse kan ge från kreditupplysningssynpunkt (offentlig betalningsanmärkning).

Från allmän synpunkt är det önskvärt att i största möjliga utsträckning begränsa de bieffekter som inkassoverksamheten sålunda kan leda till. En principiell utgångspunkt bör därvid vara att gäldenär får rimlig möjlighet att frivilligt betala sin skuld. Detta innebär i första hand att inkassoföretag inte bör få anlitas förrän det visat sig att fordringsägarens egna bevakningsåtgärder är otillräckliga. Om det är nödvändigt att

lämna ärendet till inkassoföretag, bör företaget sörja för att gäldenären får underlag för sitt ställningstagande och skälig frist att betala frivilligt innan rättslig åtgärd vidtages. Principen om att gäldenär inte får våldas onödig skada eller olägenhet kräver också att inkassoföretag inte befattar sig med sådana ärenden där omständigheterna tyder på att gäldenären inte är betalningskyldig. Här aktualiseras även frågor om inkassoföretagens rätt att befatta sig med ärenden som gäller bagatellartade eller särskilt gamla fordringar. Till god inkassosed hör vidare att inkassoföretagen arbetar efter rutiner som förebygger fel i handläggningen och ger möjlighet till snabb rättelse om fel skulle uppkomma.

5.3.1 *Betalningserinran före inkasso*

I avsnitt 2.1 har framhållits att inkasso regelmässigt föregås av bevakningsåtgärder från fordringsägarens sida i form av påminnelse, erinran samt ett eller ett par enkla krav. Först därefter brukar ärendet överlämnas till inkassoföretag.

En sådan uppläggning stämmer väl med god inkassosed. Gäldenären får härigenom tillfälle att frivilligt betala sin skuld och undvika den skada eller olägenhet som ett inkassoförfarande kan innebära. Motsätter han sig betalningsanspråket får han tillfälle att förbereda sig för vidare åtgärder från fordringsägarens sida. Slutligen får han möjlighet att kontakta fordringsägaren för att få anstånd med betalningen eller för att få förlikning eller annan uppgörelse till stånd.

Enligt utredningens mening bör alltså inkassoföretag inte få vidtaga inkassoåtgärd förrän fordringsägaren skriftligen erinrat gäldenären om dennes betalningsskyldighet och gett honom viss skälig tid att frivilligt betala sin skuld. Inkassoföretaget bör således kontrollera att detta iakttagits innan krav riktas mot gäldenären. Kontrollens omfattning får anpassas efter omständigheterna. Frågan om fordringsägaren är fast eller tillfällig kund hos företaget kan här vara av viss betydelse genom den kännedom företaget får om de fasta kundernas bevak-

ningsrutiner. Av praktiskt värde kan också vara att i avtalen med fordringsägare intaga föreskrifter om fordringsägarens skyldighet att erinra gäldenären innan ett ärende överlämnas för inkasso.

En regel av föreslagen innebörd stämmer väl med de principer som kommit till uttryck i 1 § kostnadskungörelsen (sid. 38). Skillnaden ligger däri att regeln får en vidare tillämpning än nämnda paragraf som endast anger förutsättningarna för att få ersättning för inkassoåtgärd.

Kravet på skriftlig betalningserinran kan inte upprätthållas i alla inkassoärenden. Undantag måste få göras om det av särskilt skäl är försvarligt att gå till inkasso utan föregående erinran, t.ex. om gäldenären håller sig undan eller om han är känd för att obefogat bestrida krav.

5.3.2 Krav före rättslig åtgärd

Inkassoföretagens verksamhet bygger på möjligheterna att i sista hand med rättsliga åtgärder vid domstol och kronofogdemyndighet framtinga betalning. God inkassosed förutsätter emellertid att gäldenären före rättslig åtgärd skriftligen krävs på betalning och ges skälig frist att ta ställning till kravet. Gäldenären får härigenom möjlighet att genom frivillig betalning undvika vidare skada eller olägenhet. Principen tillämpas allmänt i nuläget och gäller även för advokatverksamheten (38 § advokatreglerna). Ett iakttagande härav ligger även i fordringsägarens intresse eftersom redan inkassoföretagets första krav brukar leda till betalning eller uppgörelse.

Undantag från den angivna principen bör få ske om det av särskilt skäl är försvarligt att omedelbart vidtaga rättslig åtgärd. Så kan vara fallet t.ex. då det föreligger risk för preskription eller om gäldenären uppenbarligen söker undandraga sig att betala.

Det krav som föregår rättslig åtgärd bör tydligt ange vilka belopp gäldenären har att betala i kapital, ränta och kostnader. Kravet bör emellertid också ge gäldenären viss information som underlag för hans

ställningstagande. Allmänt måste konstateras att gäldenärer — särskilt enskilda personer — i stor utsträckning saknar närmare kunskap om rättsliga förhållanden. Vederhäftig upplysning om vilka rättsliga åtgärder som inkassoföretaget avser att vidtaga markerar allvaret i kravet på betalning och ger underlag för gäldenärens ställningstagande. Efter omständigheterna kan han välja mellan att betala yrkat belopp, ta kontakt med inkassoföretaget eller fordringsägaren för uppgörelse i godo eller vidtaga förberedelser för eventuell rättegång. Även för fordringsägaren fyller sådan information till gäldenären en positiv funktion. Kravet på vederhäftig upplysning till gäldenär framhålls också i 1 § kostnadskungörelsen.

Gäldenären bör också kort informeras om att betalningsvägran kan leda till registrering hos kreditupplysningsföretag och publicering i kreditupplysningspublikationer. Viktigt är emellertid att informationen inte får karaktären av otillbörlig påtryckning på gäldenären. Uppgifterna bör sakligt och korrekt återge vilka principer som gäller i kreditupplysningssammanhang. Beträffande privatpersoner innebär utredningens förslag till kreditupplysningslag att registrering eller publicering i princip endast får avse verkställbart avgörande av domstol eller myndighet.

Information behövs även om andra viktigare konsekvenser av obehörig betalningsvägran. Hit hör bl.a. skyldigheten att ersätta kostnad för rättslig åtgärd (kostnad i betalningsföreläggandemål, avgift för ansökan vid kronofogdemyndighet m.m.). Här liksom eljest gäller att informationen skall vara koncentrerad, saklig och korrekt. Särskilt bör poängteras att skyldigheten gäller endast under förutsättning att gäldenären befinnes vara betalningsskyldig.

Av betydelse för gäldenären är också att inkassoföretagets krav inte framstår som en auktoritativ bekräftelse på att han är skyldig att betala. Kravet bör därför innehålla även en uttrycklig anmodan till gäldenären att inom förelagd tid anmäla eventuell invändning mot kravet. Denna princip tilläm-

pas för närvarande bara av vissa inkassoföretag.

Gäldenären bör också kort erinras om att han vid tveksamhet kan anlita advokat eller andra former av rättshjälp. Detta torde vara av särskilt värde för enskild gäldenär.

Utredningen förutsätter att ett kommande tillsynsorgan för inkassoverksamheten medverkar vid den närmare utformningen av de informationsprinciper som här föreslagits.

5.3.3 Obefogat betalningsanspråk

Det inträffar ibland att en fordran lämnas för inkasso utan att den som angivits som gäldenär i realiteten är skyldig att betala. Härigenom aktualiseras frågan om inkassoföretag enligt god inkassosed bör vara skyldiga att i vissa fall avvisa eller frånträda uppdrag på den grund att betalningsanspråket är materiellt obefogat.

Givetvis är det önskvärt att en gäldenär inte utsätts för onödiga inkassoåtgärder och den skada eller olägenhet som kan följa därav i ett läge där betalningsanspråket är obefogat. Det ligger emellertid i sakens natur att ett inkassoföretag inte kan åläggas någon mera omfattande skyldighet att pröva den angivne gäldenärens betalningsskyldighet. Inkassoverksamheten arbetar efter summariska principer som inte ger utrymme för de nyanserade avvägningar som det här kan vara fråga om. Bedömningen av om gäldenären är betalningsskyldig är inte sällan en ganska komplicerad uppgift, där bevisfrågor och andra juridiska problem kan uppkomma. En mera omfattande skyldighet att pröva betalningsanspråkets berättigande skulle betänkligt öka kostnaderna för inkasso och reducera verksamhetens effektivitet. Det finns också anledning erinra om att inkassoföretagets skyldigheter i detta sammanhang bör ses mot bakgrund av att företaget principiellt måste handla för huvudmannens räkning och i dennes intresse. En prövning av gäldenärens betalningsskyldighet efter helt neutrala normer skulle inverka på det förtroendeförhållande som bör

råda mellan inkassoföretaget och dess huvudman.

Man tvingas alltså acceptera en viss risk för att inkassoåtgärder vidtages mot en person som inte är betalningsskyldig. Självfallet bör inkassoföretaget sträva efter att begränsa riskerna för sådana fel. Detta ligger också normalt i huvudmannens intresse, eftersom han eljest kan drabbas av onödiga kostnader och olägenheter. En grundläggande förutsättning måste vara att fordringsägaren tillhandahåller inkassoföretaget ett så fullständigt underlag som krävs för företagets bedömning av ärendet. Inkassoföretaget bör vidare aktivt verka för att gäldenärens ställningstagande till frågan om betalningsskyldighet kommer fram på ett så tidigt stadium som möjligt. Här ligger ett ytterligare skäl till att det första kravet mot gäldenär — som tidigare nämnts — bör innehålla anmodan att inom förelagd tid anmäla eventuell invändning mot fordringsägarens krav. Bestrider gäldenären bör inkassoföretaget underrätta sin huvudman härom och vid behov ge honom råd om hur ärendet i fortsättningen bör handläggas. I vissa lägen kan det vara befogat att hänvisa huvudmannen till advokat för prövning av frågan huruvida ordinär rättegång bör inledas. Genom att inkassoföretaget sakkunnigt handlar i huvudmannens intresse kan alltså samtidigt riskerna minska för att en person oberättigat drabbas av inkassoåtgärder. I övrigt får riskerna uppvägas av att den som anser sig utsatt för obefogat krav från inkassoföretags sida har möjlighet att anlita advokat eller andra former av rättshjälp. Utvecklingen går för övrigt i riktning mot alltmer vidgade möjligheter till sådan hjälp. Här bör uppmärksammas den rättshjälpslag som trätt i kraft den 1 juli 1973 och som bl.a. ger möjlighet att till rimlig kostnad få juridisk rådgivning.

Undantagsvis kan omständigheterna vara sådana att det skulle strida mot god inkassosed att ta emot eller fullfölja ett inkassouppdrag. Här avses fall där det finns klara skäl antaga att den påstådda fordringen inte är lagligen grundad eller där betalningsanspråket framstår som obefogat eller

stötande. Galdenären är t.ex. omyndig och i lag angivna förutsättningar för betalnings-skyldighet föreligger inte. Vidare om av-talet måste anses ogiltigt enligt avtalslagens bestämmelser om svek e.d., eller om avtalet omfattas av förbud enligt lagen om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor. Som ytterli-gare exempel kan nämnas fall där reglerna i lagen om hemförsäljning m.m. (»ångervec-kan») har åsidosatts, eller där avtalad för-fallodag ännu inte har inträtt. Uppdrag av denna art skall omedelbart avvisas eller — om förhållandet framkommer först på ett senare stadium — frånträdas. Förhållanden som här avses framkommer i allmänhet genom att galdenären helt eller delvis be-strider kravet. I vissa fall kan det dock redan av inlämnade handlingar framgå så-dana uppgifter att uppdraget omedelbart skall avvisas. Avvisning eller frånträdande kan avse hela inkassouppdraget eller en del därav.

Från sådana fall som nyss nämnts bör skiljas fall där rättsläget mellan huvudman-nen och galdenären är beroende av en mera kvalificerad tolkning av de rättsregler som gäller för förhållandet. Det kan rimligen inte komma i fråga att ställa långtgående krav på inkassoföretagens juridiska sak-kunskap. Undantagsvis kan det dock in-träffa att ett betalningsanspråk juridiskt sett är så klart obefogat att uppdraget en-ligt god inkassosed måste avvisas eller från-trädas. En sådan konsekvens gagnar ytterst även huvudmannen genom att denne bespa-ras onödig kostnad eller olägenhet i sam-band med försök att driva in ett klart obe-fogat betalningsanspråk. Ett i nuläget före-kommande fall av den art som här avses är att inkassoföretag — utan att särskilt avtal föreligger — kräver ränta på kapital-beloppet efter en räntesats som överstiger de i lag angivna (5 eller 6 % enligt 9 kap. 10 § handelsbalken och 38 § köplagen). Räntedebiteringar efter t.ex. 10—12 % fö-rekommer inte sällan. Är särskild ränta inte avtalad eller eljest gällande, måste givetvis de i lag fastslagna räntesatserna iakttagas. Önskar fordringsägaren att inkassoföretaget skall driva in högre ränta utan stöd i avtal

eller sedvänja, skall inkassouppdraget av-visas i denna del.

Nuvarande praxis hos inkassoföretagen varierar i förhållande till de normer som föreslagits ovan. Klart är emellertid att det i nuläget förekommer avvisande eller från-trädande av uppdrag i fall av den art som här nämnts. Så lär det t.ex. förekomma att vissa bokförlag som tillämpar tvivelaktiga försäljningsmetoder överhuvud inte godta-ges som kunder av de seriösa inkassoföre-tagen. Vissa inkassoföretag godtager endast fasta abonnenter som kunder, bl.a. i syfte att skapa en viss spärr mot obefogade an-språk. På vissa större företag tillämpas ett system där samme tjänsteman kontinuerligt betjänar en abonnent. Härigenom anses tjänstemannen kunna få en god uppfatt-ning om kvaliteten på de inkassouppdrag som abonnenten lämnar.

5.3.4 Bagatellfordringar

Det förekommer ibland att inkasso begärs för belopp som i och för sig inte står i proportion till inkassokostnaderna och den skada eller olägenhet som galdenären i öv-rigt kan vållas genom inkassoåtgärder. Det kan röra sig om fordringar på t.ex. något tiotal kronor. Sett från galdenärens syn-punkt skulle det kunna hävdas att inkasso-företag bör vara skyldiga att avvisa uppdrag på så bagatellartade belopp.

En principiell utgångspunkt bör emeller-tid enligt utredningens mening vara att någon bestämd nedre beloppsgräns för in-kasso inte kan fastställas. Skälen härtill är flera. För det första har vissa fordringsägare regelmässigt ett stort antal fordringar som var för sig kanske är obetydliga men som tillsammans representerar stora värden. Som exempel kan nämnas kommunerna vilka ofta har fordringar på begränsade belopp för olika former av kommunal service (av-gifter för vatten, sophämtning o.d.). Vidare skulle en nedre beloppsgräns för inkasso sannolikt leda till en försämring av den all-männa betalningsmoralen i fråga om små-skulder. Normalt kan inte heller inkasso på småbelopp ses som något stötande, eftersom

gäldenären i allmänhet kan undvika skada eller olägenhet genom att betala skulden frivilligt. Problemets praktiska betydelse begränsas för övrigt genom att ett inkassoföretag i regel måste avråda fordringsägaren från inkasso på småbelopp med hänsyn till risken för att inkassoåtgärder enbart leder till ökade kostnader för denne.

Även med denna principiella utgångspunkt kan det undantagsvis uppkomma fall där inkassoåtgärder inte är försvarliga med hänsyn till beloppets obetydlighet. Utredningen utgår från att sådana fall löses i den praktiska tillämpningen av god inkassosed.

5.3.5 Äldre fordringar

Utredningen har vid sin undersökning av inkassobranchen uppmärksammat att det ibland förekommer att inkassoföretag driver in fordringar som är t.ex. 8—9 år gamla.

För närvarande gäller allmänna regler om preskription efter 10 år. Det praktiska förhållandet är emellertid att gäldenärer — särskilt enskilda personer — mera sällan bevarar kvitton och andra handlingar under så lång tid som 10 år, en tid som för övrigt enligt preskriptionsförordningen förlängs för en ny 10-årsperiod vid preskriptionsavbrott. Över huvud är det svårt att föra bevisning om förhållanden som ligger så långt tillbaka i tiden. Detta öppnar vägen för förfaranden som kan vara stötande från gäldenärssynpunkt.

Utredningen anser emellertid att inkassoföretagens rätt att mottaga inkassouppdrag i princip bör anknytas till de civilrättsliga reglerna om preskription. Utredningen vill dock erinra om att det pågår en översyn av preskriptionslagstiftningen. Utredningen utgår från att denna kommer att leda till betydligt kortare preskriptionstid än den gällande 10-åriga.

5.3.6 Arbetsrutiner

För att onödigt skada eller olägenhet skall kunna undvikas krävs arbetsrutiner som ger rimlig säkerhet mot fel vid handlägg-

ningen av inkassoärenden. Detta är av särskild vikt med hänsyn till att inkassoföretag i regel arbetar med stora serier av ärenden som behandlas i standardiserad form.

Till de faktorer som bör uppmärksammas hör bl.a. rutiner för identifiering av gäldenären, kontroll och eventuell komplettering av uppgifterna om fordringen, utsändning av krav till gäldenären samt bokföring och redovisning. Rutiner av detta slag bör utövas under god övervakning och med beredskap för att eventuella fel skyndsamt skall kunna rättas till.

Genom identifieringsrutinerna bör bl.a. förhindras att krav sänds iväg innan säkerhet nåtts om att rätt namn och adressuppgift föreligger. Om ett kravbrev sänds till fel person kan en oberättigad och negativ misstanke uppstå i omgivningen om hans ekonomiska skötsamhet.

Kontroll och komplettering av uppgifterna om fordringen är nödvändiga säkerhetsåtgärder från flera synpunkter. Bl.a. bör inkassoföretagen så långt möjligt förebygga risken för oberättigade krav. Vidare bör de kravbrev som skickas till gäldenären vara väl specificerade så att det tydligt framgår vad som begärs i fråga om kapitalbelopp, räntebelopp och ersättning för kostnader. Härigenom får gäldenären möjlighet att kontrollera kravets riktighet. Arbetsrutinerna vid bokföring och redovisning bör vara sådana att verkställd betalning från gäldenären inte förbises. I detta sammanhang bör framhållas vikten av att ett inkassoföretag har säkra rutiner för sina kontakter med fordringsägare så att betalning som verkställts till dem kan beaktas av företaget.

Inkassoföretag bör även ha väl utvecklade rättelserutiner. Om t.ex. någon utsatts för oberättigat krav bör inkassoföretaget skyndsamt sörja för rättelse av felet. Utredningen har i sitt tidigare betänkande föreslagit att inkassouppgifter om företag och företagare skall få användas för kreditupplysning. Även här är det av stor vikt att snabba och säkra rättelserutiner tillämpas för att förhindra att felaktig kreditupplysning sprids.

5.4 Otillbörliga inkassoåtgärder

God inkassosed mot gäldenärer innebär inte bara ett förbättrat skydd mot onödig skada eller olägenhet. Begreppet måste framförallt innefatta ett direkt förbud mot sådana inkassoåtgärder som är särskilt integritetskränkande och därmed otillbörliga.

Ett förbud mot otillbörliga inkassoåtgärder är enligt utredningens mening av grundläggande betydelse vid bestämningen av god inkassosed. Det gäller här att göra en rimlig avvägning mellan hänsynen till gäldenärens integritet och kravet på en effektiv inkassoverksamhet. Det är emellertid också viktigt att tillgodose inkassoföretagens berättigade anspråk på att — särskilt i dessa värdeladdade frågor — få arbeta efter så klara och enkla riktlinjer som möjligt, så att irritationer i förhållande till fordringsägare och gäldenärer undviks. Behovet av riktlinjer accentueras av den livliga pressdebatt som under senare år förts om inkassobranschens arbetsmetoder.

5.4.1 Exempel

För att belysa behovet av ett förbud mot otillbörliga inkassoåtgärder och vilka frågor som här aktualiseras lämnar utredningen först några exempel på fall som iakttagits vid undersökningen av inkassobranchen. Utredningen vill framhålla att otillbörligheter utgör undantagsfall. Vissa av exemplen ligger några år tillbaka i tiden men redovisas ändå på grund av deras principiella betydelse.

Exempel 1 (vileledande)

En inkassobyrå använde år 1970 kravbrev av bl.a. följande innehåll.

»Betr. Eder skuld till (X). Utslag har meddelats mellan Er och rubricerade och vilja vi genom denna skrivelse bereda Er möjlighet göra upp före utmätning. Enligt bifogade fotokopia av Svensk författningssamling framgår att man numera genom ett betydligt förenklat förfarande kan verkställa utmätning i Er lön. Kronofogden har endast att underrätta Er ar-

betsgivare om att han vid avlöningstillfället skall innehålla ett belopp som motsvarar det utdömda jämte utsökningskostnaden. Anser Ni det vara pinsamt att Er arbetsgivare medverkar vid utmätningen? Kontakta oss då omgående för uppläggning av en amorteringsplan.»

Den bifogade fotokopian avsåg 67 a och 67 b §§ utsökningslagen. På kopian fanns en stämpel med röd text: »OBSERVERA! Denna lag medger undantagslöst utmätning i Er lön.» Ett sådant påstående är oriktigt, eftersom 67 b § utsökningslagen stadgar flera praktiskt viktiga begränsningar i möjligheten att få utmätning i gäldenärs lön (se sid. 23). I och för sig fick gäldenärerna tillgång till lagtexten härom, men för normalfallet måste ändå kravbrevets och stämpelns innehåll vilseleda gäldenären.

Exempel 2 (försäljning av inkassobrev)

Utredningen har uppmärksammat att vissa inkassoföretag sålt kravbrevsformulär till sina kunder. Syftet härmed har varit att kunden skulle kunna utnyttja den psykologiska effekt som ligger i att ett ärende överlämnas till ett inkassoföretag. Kravbrevet har emellertid ifyllts och avsänts av fordringsägaren utan att företaget varit inblandat på annat sätt än att dess namn förekommit på det tryckta formuläret. Förfarandet vilseleder gäldenären genom att kravbrevet framstår som utfärdat och avsänt av inkassoföretaget.

Enligt utredningens mening bör inkassoföretag inte få medverka i sådana arrangemang, som för övrigt rubbar tilltron till inkassoföretag i allmänhet. Advokatreglerna innehåller en bestämmelse (11 §) som ger uttryck för samma princip som utredningen här angivit.

Annorlunda förhåller det sig med sådana fall där fordringsägaren fyller i kravbrevsformuläret men lämnar detta till inkassoföretaget för vidare befordran till gäldenären. Om företaget därvid behandlar ärendet på sådant sätt att företaget kan ta ansvar för kravbrevets innehåll, bör förfarandet kunna godtas.

Exempel 3 (vilseledande formulering)

Enligt kostnadskungörelsen utgår ersättning för inkassoåtgärd med skäligt belopp, dock *högst* 30 kronor om ej särskilda skäl föreligger att utdöma högre belopp. Utredningen har emellertid iakttagit att inkassoföretag i allmänhet använder kravbrev där ersättningsbeloppet — ibland i tryckt text — anges på följande eller motsvarande sätt: »Lagstadgad ersättning för inkassoåtgärd kronor 30: —». Gälldenären får härigenom lätt den oriktiga uppfattningen att inkassokostnadens storlek i lag bestämts till 30 kronor. Exemplet belyser vikten av att inkassoföretag undviker uttalanden som lätt kan missförstås av gälldenärer.

Exempel 4 (hot om anmälan till myndighet)

En inkassobyrå skickade 1971 ett kravbrev till en grekisk medborgare. I kravbrevet hotade byrån med att hos vederbörande myndighet begära indragning av gälldenärens arbetstillstånd eller försätta honom i konkurs om betalning inte erlades. Exemplet aktualiserar den principiella frågan om inkassoföretag bör få påverka gälldenär med hot om anmälan till polismyndighet eller annan myndighet.

Exempel 5 (hot om hämtning till domstol)

En inkassobyrå skickade år 1970 ett kravbrev vid vilket fanns fogat pressklipp om en person som genom polisens försorg hämtats till domstol för att avlägga utmätningsed. Kravbrevet hade följande innehåll:

»Det är vår förhoppning att bifogade tidningsartiklar klagör vårt arbetssätt då det gäller att få tröga betalare att inse sin ohållbara situation. Om det blir nödvändigt kan Ni få uppleva samma obehag som de omskrivna personerna. Befinner Ni Er i en svår ekonomisk situation kontakta oss omgående per telefon så att vi tillsammans kan reda ut problemet. Vill Ni göra upp i godo insänd omgående avbetalning. Hör Ni ej av Eder kan Ni förvänta kallelse till domstolen. Ett gott råd till Er. När Ni får kallelsen, inställ Er frivilligt i domstolen så slipper polisen transportera Er till förhandlingen.»

Exemplet aktualiserar frågan om inkassoföretag bör få påverka gälldenär med hot om hämtning genom polis eller andra tvångsmedel som står till förfogande för domstolar och myndigheter.

Exempel 6 (hot om kontakt med arbetsgivare)

Exemplet gäller ett äldre fall från 1967 där en inkassobyrå tillställde gälldenären kravbrev av följande innehåll:

»Enligt meddelande från Kronofogden har ni vid utmätning befunnits sakna tillgångar. Med anledning härav komma vi nu att omedelbart överlämna ärendet till polisens bedrägerirotel för vidtagande av åtgärder mot Eder, om vilken åtgärd Eder arbetsgivare kommer att informeras. Vi fritaga oss från allt ansvar för de komplikationer de blivande åtgärderna kan komma att medföra för såväl Eder som Eder familj.»

Exemplet rör bl.a. frågan om inkassoföretag bör få påverka gälldenär med hot om att arbetsgivare eller andra personer i gälldenärens omgivning kommer att kontaktas om betalning ej sker.

Exempel 7 (krav under uppseendeväckande former)

Utredningen har vid sina undersökningar iakttagit några fall där krav framställts under stötande former. Här kan bl.a. nämnas en inkassobyrå som under åren 1967 och 1968 försåg kuvert för kravbrev med stämpeltryck i röd färg: »Detta är krav I» respektive »Detta är krav II». Stämpeltrycket var iögonenfallande och tjänade uppenbarligen syftet att påverka gälldenären genom det obehag som postbefordran kunde medföra. Att denna möjlighet till påtryckning utnyttjats av vissa inkassoföretag framgår också av ett kravbrev från en inkassobyrå i april 1972. Kravbrevet avslutas på följande sätt: »PS. Vi vilja gärna vara så diskreta som möjligt, och därför sänder vi denna gång brevet i kuvert utan firmatryck». Här kan anmärkas att Poststyrelsen utfärdat vissa

bestämmelser rörande postbefordran av försändelser på vilka förekommer för adressaten förnärmande meddelanden. Denna fråga har uppmärksamats även i riksdagen (enkla frågor i andra kammaren, nr 105 år 1967 och nr 78 år 1968).

Ett annat fall rör en inkassobyrå som hotade gäldenären med »inkassobesök etc. (se bil. tidningsurklipp).» Tidningsurklippet handlade om inkassotjänstemän som vid besök hos gäldenärer klädde sig i färgstarka uniformer med texten »Inkasserare» på ryggen och i mösskärmen.

Det förekommer vidare att inkassoföretag väljer firmanamn med speciellt hänsynstagande till de effekter på gäldenären som firmanamnet i vissa fall kan ha. Ett klart exempel härpå är en inkassobyrå som 1971 lät registrera sig under firma »Kravbrev — Växelprotest Aktiebolag». Bolagets namn angavs på kuverten i rött och med stor stil.

Exempel 8 (kränkande uttalanden)

Utredningen har uppmärksamats på enstaka fall där kravbrev mot gäldenär utformats på ett kränkande sätt. Ett fall rörde en dansk gäldenär där kravbrevet hade följande innehåll:

»(Gäldenärens namn) åläggas 'lägga korten på bordet'. Är förhållandet verkligen så att Ni försålt mattorna? Svara var de finnas! I annat fall gör vi O-B-Ö-N-H-Ö-R-L-I-G-E-N anmälan till kriminalpolisen 4 dagar här efter. Så tag sig i akt mr (X). Vi har dåliga erfarenheter av danskar! Säkrast vore väl för Er att skudda Sveriges stoft av Edra fötter.»

Som ytterligare exempel på kränkande uttalanden kan nämnas innehållet i en inkassobyrås kravbrev i maj 1973:

»Er fattningsförmåga synes vara minimal. Trots ett flertal tidigare skrivelser har Ni icke låtit höra av Er. Varför? Inbilla Er inte en sekund att Ni kommer ifrån betalningsskyldigheten. Företagets förtroende för Er har Ni fräckt och hänsynslöst missbrukat. Betalar Ni icke in en första avbetalning omgående kan Ni påräkna att bli bemött lika fräckt och hänsynslöst som Er likgiltighet förtjänar. Högaktningsfullt.»

5.4.2 Överväganden

Som utredningen tidigare framhållit har en viss sanering av inkassobranchen skett under senare år, bl.a. som en följd av den pressdebatt som förts om inkassoföretagens arbetsmetoder. Saneringsåtgärderna är emellertid enligt utredningens mening otillräckliga. Framförallt måste beaktas att inkassoverksamheten till sin natur är förenad med särskilda risker för att gäldenärer behandlas på ett otillbörligt sätt. Vidare visar de exempel som lämnats ovan att man inte utan vidare kan förutsätta en fortsatt självsanering inom hela inkassobranchen.

Det föreligger alltså ett behov av att reglera i vilken utsträckning gäldenär skall beredas skydd för sin integritet i förhållande till inkassoföretag. En principiell utgångspunkt bör här vara att inkassoföretag inte får använda *otillbörliga påtryckningsmedel* för att förmå gäldenär att betala eller att acceptera en uppgörelse.

Ett förbud mot otillbörliga påtryckningsmedel innebär bl.a. att gäldenär inte får vilseledas om sådana rättsliga eller faktiska förhållanden som kan vara av betydelse för hans ställningstagande. Ett skydd mot vilseledande uppgifter är av särskild betydelse med hänsyn till att den enskilde gäldenären i allmänhet har föga kännedom om de rättsliga eller faktiska omständigheter som är avgörande för betalningsskyldigheten eller dess omfattning. Förbudet mot vilseledande kan inte begränsas till sådana förfaranden som är straffbara enligt bedrägeribestämmelserna i 9 kap. brottsbalken. Varje form av vilseledande från ett inkassoföretags sida måste betraktas som otillbörligt, även om förfarandet inte är straffbart. Förbudet gäller i första hand aktivt lämnade uppgifter som är oriktiga men bör också omfatta fall där gäldenärens bristande kännedom om förhållandena passivt utnyttjas på ett otillbörligt sätt. I övrigt kan hänvisas till exemplen 1—3 ovan. Utredningens ställningstagande stämmer i allt väsentligt med advokatreglerna (41 §).

Möjligheten att göra anmälan till polismyndighet eller annan myndighet bör enligt

utredningens mening inte få utnyttjas av inkassoföretag för att pressa gäldenären till betalning eller uppgörelse. Hot om att göra sådan anmälan måste alltså betraktas som otillbörligt (se exempel 4 ovan). På motsvarande sätt förhåller det sig med de tvångsmedel av olika slag som står till förfogande för domstolar och kronofogdemyndigheter, t.ex. att genom polismyndighets försorg hämta gäldenär till förhandling vid domstol (se exempel 5 ovan) eller att hålla gäldenär i häng i samband med konkurs eller utmätningssed. Enligt utredningens mening bör det ankomma på domstolen eller myndigheten att informera gäldenären om sådana åtgärder. Inkassoföretag bör inte få använda dessa befogenheter som påtryckning på gäldenär.

I viss utsträckning måste en enskild gäldenär finna sig i att hans betalningssvårigheter blir kända för arbetsgivare och andra personer i hans omgivning. Utredningen vill emellertid poängtera att stor restriktivitet bör iakttas. Kontakter med arbetsgivare och andra personer bör få tagas endast om det av särskilt skäl är försvarligt, och kontakterna eller kontaktmöjligheterna får inte otillbörligt utnyttjas i syfte att pressa gäldenären till betalning eller uppgörelse (se exempel 6 ovan). I detta sammanhang bör också framhållas att krav mot gäldenär inte får framställas under sådana former att det väcker onödigt uppseende eller skandaliserar gäldenären (se exempel 7 ovan). Över huvud bör inkassoföretag iakttaga största möjliga diskretion, särskilt i fall då gäldenärens betalningsskyldighet ännu ej fastställts. Utredningen återkommer i ett senare sammanhang till behovet av en regel om tystnadsplikt för inkassotjänstemän.

Utredningen har här behandlat några av de otillbörliga påtryckningsmedel som kan komma till användning i inkassoverksamheten. Verksamhetens växlande natur öppnar möjligheter även till andra former av påverkan än de nyss berörda. Som princip bör emellertid gälla att inkassoföretag inte får använda andra påtryckningsmedel än sådana som är allmänt erkända och som också normalt leder till resultat. Här åsyftas rätts-

liga åtgärder vid domstol eller kronofogdemyndighet, hot om sådana åtgärder samt information om konsekvenserna av betalningsvägran enligt sid. 40. Inkassoföretag bör inte få gå utanför denna ram i andra fall än då åtgärden av särskilt skäl är försvarlig.

God inkassosed kräver vidare att inkassoföretag uppträder sakligt och korrekt mot gäldenärer. Kränkande uttalanden i kravbrev och åtgärder i chikanerande syfte är att bedöma som otillbörliga inkassoåtgärder oberoende av om de tjänar som påtryckningsmedel eller ej (se exempel 8 ovan).

5.5 Övriga frågor

Utredningen har uppmärksammat att de arkiv som bildas hos inkassoföretagen kan innehålla ingående information om gäldenärernas ekonomiska och andra personliga förhållanden. Enligt utredningens mening är det av vikt att inkassoföretagen tillämpar gallringsprinciper som tar hänsyn till gäldenärernas integritet. Principerna kan utformas med utgångspunkt från vad utredningen i sitt tidigare delbetänkande föreslagit om gallring av kreditinformation men med beaktande av de speciella förhållanden som råder på inkassoområdet.

Utredningen har i detta kapitel sökt ange vad som bör innefattas i begreppet god inkassosed mot gäldenärer. De problem som i övrigt kan uppkomma i detta hänseende bör lösas i den praktiska tillämpningen. Ett kommande tillsynsorgan för inkassoverksamheten kan här fylla en viktig vägledande funktion.

Utöver de principiella frågor om god inkassosed som behandlats i föregående kapitel aktualiserar inkassoverksamheten även frågor av mera speciell natur. Hit hör ersättning för de kostnader som uppkommer i samband med inkassoåtgärder, formerna för förvaltning och redovisning av klientmedel m.m. I de följande avsnitten behandlas sådana frågor.

6.1 Ersättning för inkassokostnader

Frågan om vem som skall bära kostnader som uppstår i samband med inkassoåtgärder — borgenären eller gäldenären — har tidigare diskuterats. Styrelsen för Sveriges Advokatsamfund hemställde i en skrivelse 1966 till justitiedepartementet om utredning i denna fråga. Två större företag i inkassobranchen framförde i skrivelser 1969 och 1971 synpunkter på lagstiftning härom. Sistnämnda år antogs lag om ändring i rättegångsbalken m.m. (SFS 1971: 317 och 318, prop. 1971: 105). Härigenom fastslogs bl.a. att en försumlig gäldenär i princip skall vara skyldig att ersätta borgenären skäligen kostnad för inkassoåtgärder av viss omfattning. Lagstiftningen trädde i kraft den 1 juli 1971.

Innan lagändringen kom till stånd rådde tveksamhet om hur inkassokostnader skulle bedömas. Inkassobranchen arbetade efter en praxis där ersättning för kostnader i första hand avkrävdes gäldenären och då i

förhållande till skuldens storlek (se sid. 30). I de fall som ledde till rättslig handläggning betraktades kostnaderna på olika sätt. År 1957 meddelade emellertid hovrätten i Nedre Norrland en dom (Svensk Juristtidning 1958 rf sid. 65) i vilken gäldenären som skadestånd förpliktades ersätta borgenärens inkassokostnader med 22 kronor jämte ränta. Hovrättens dom fick stor betydelse för inkassobranchen. Den ansågs prejudicerande och i kravbrev från ett flertal byråer hänvisades till hovrättsdomen. Denna fick ge stöd åt krav på ersättning för inkassokostnader med betydligt högre belopp.

Med den ändring i rättegångsbalken som gäller sedan 1971 (18 kap. 8 § andra stycket) har frågan om ersättning för inkassokostnad reglerats så att den jämsätts med rättegångskostnad. I rättegångsbalken och 22 § andra stycket lagsökningslagen hänvisas till särskilda bestämmelser i en kungörelse den 4 juni 1971 (SFS 1971: 319) — kostnadskungörelsen. Enligt 2 § i denna skall ersättning för inkassoåtgärd utgå »med skäligt belopp, dock högst trettio kronor om ej särskilda skäl föreligger». I 3 § regleras bl.a. frågan om arvode i betalningsföreläggandemål, som skall utgå »med skäligt belopp, dock högst sjuttio kronor, om ej särskilda skäl föreligger». I samma paragraf regleras ersättning för ansökningsavgift och vissa andra kostnader i sådana mål. Där föreskrivs också att ersättning skall

utgå även för inkassoåtgärd som vidtagits före ansökan om betalningsföreläggande. Med en ändring i 18 § andra stycket lagsökningslagen (SFS 1971: 318) ges möjlighet att söka betalningsföreläggande enbart på kostnaden för inkassoåtgärd.

Ovan angivna regler har återverkat på praxis i inkassobranchen. För närvarande debiteras generellt 30 kronor som ersättning för inkassokostnad, sålunda även i sådana ärenden som inte leder till rättslig åtgärd.

De nya bestämmelserna gäller endast inkassokostnad före rättegång och kostnad i betalningsföreläggandemål. Kostnad vid lagsökning berörs däremot inte. Beträffande arvoden i sådana mål kan nämnas att justitiedepartementet 1971 inhämtade uppgifter från landets 108 tingsrätter (PM med förslag till kostnadskungörelse — Ju 1971: 10 sid. 7 och bilaga 6): »I lagsökningsmål godtas normalt ett arvode av 125 kr vid 63 tingsrätter och 150 kr vid 26 tingsrätter. Några domstolar avviker dock ganska avsevärt från genomsnittet. Sålunda medger en underrätt dubbelt så stort arvode som den mest restriktiva av domstolarna.»

De nya bestämmelserna berör ej heller ersättning för kostnad vid återtagning av avbetalningsgods. Sådan ersättning bestäms av kronofogdemyndighet enligt 4 § första stycket punkt 4 lagen om avbetalningsköp. Vid en enkät som genomfördes 1968 av Exekutionsväsendets organisationsnämnd (EON) erhöles uppgifter om vilka belopp som medgavs vid kronofogdemyndigheterna för ansökningskostnader vid återtagning av avbetalningsgods (EON:s allmänna meddelanden nr 13/1968). 66 av 77 myndigheter medgav belopp mellan 50 och 75 kronor. Enligt uppgift kan man möjligen räkna med en tioprocentig höjning av beloppen sedan 1968 men även med att ännu fler myndigheter har anslutit sig till nämnda praxis.

Det förekommer även andra kostnader som ersätts på olika sätt. Det gäller t.ex. kostnader för kopior, porto och översättning. Vissa domstolar dömer ut ersättning för sådana kostnader i den mån de kan

verifieras. I andra fall anser domstolen att sådana kostnader omfattas av nuvarande ersättning för inkassokostnad.

Från inkassobranchens sida anses den skiftande praxis som råder i ovan nämnda sammanhang vara en irriterande faktor. Den medför allmän osäkerhet i byråernas handläggning av olika inkassoärenden. Det har framhållits att t.ex. byte av ansvarig notarie vid domstolens lagsökningsenhet kan leda till ändrad tillämpning. Detta medför enligt uppgift bl.a. att nya instruktioner måste meddelas personalen vid byråerna och att det blir svårt att upprätthålla en omsorgsfull handläggning.

Den varierande praxis som råder vid handläggningen av inkassofall får konsekvenser även för gäldenären. T.ex. meddelas denne i allmänhet att ansökan om rättslig åtgärd inlämnats till domstol. Detta sker ofta genom översändande av kopia av ansökan. I denna yrkas även ersättning för inkasso- och rättegångskostnader. Om gäldenären i detta skede är villig att betala, kräver inkassoföretaget i allmänhet den ersättning som upptagits i ansökan. Kravet på ersättning är emellertid ofta högre än vad domstolen dömer ut, vilket uppges bero på växlande praxis hos domstolarna. Gäldenären kan således befinna sig i situationen att antingen betala de högre kostnaderna och därmed undvika offentlig betalningsanmärkning, eller avvakta domstolens utslag på en i allmänhet lägre kostnad men då till priset av en offentlig anmärkning. Motsvarande problem kan uppstå i det exekutiva skedet.

Ovan berörda förhållanden måste anses otillfredsställande från flera synpunkter. En varierande praxis vid bedömningen av kostnader när det gäller en så standardiserad verksamhet som inkassoföretagens, kan leda till allmän osäkerhet och vara till hinder för en rationellare uppläggning. De principer som för närvarande gäller i betalningsföreläggandemål bör enligt utredningens mening gälla även vid lagsökning och vid återtagning av avbetalningsgods. Detta innebär att arvoderingen bör ske efter en nivå som bestäms i särskild kungörelse.

Dessutom bör enhetlighet eftersträvas beträffande ersättning för fotokopior, porto, översättning och liknande kostnader. Slutligen bör kostnadsbestämmelserna utsträckas till att gälla oavsett om inkassoåtgärderna leder till rättslig åtgärd eller om utomrättslig överenskommelse med gäldenären träffas (betalningsanstånd, amorteringsplan o.d.).

Utredningens förslag till kostnadsreglering innebär att vissa ändringar bör göras i lagsökningslagen (15 §) och i lagen om avbetalningsköp (4 §). Ändringarna innebär att ersättning för kostnad i lagsökningsmål respektive vid återtagning av avbetalningsgods skall utgå enligt bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar.

I en gemensam skrivelse till chefen för justitiedepartementet den 11 december 1972 har ett antal inkassoföretag hemställt om höjning av ersättningen för inkassokostnad från 30 till 50 kronor och för kostnad i mål om betalningsföreläggande från 70 till 90 kronor. Som skäl åberopas ökade kostnader för i första hand löner men även för telefon och porto.

Utredningen vill i samband härmed framhålla att de i nu gällande kungörelse angivna beloppen 30 respektive 70 kronor bestämts till högst denna nivå, om ej särskilda skäl föreligger. Det finns således redan nu möjligheter att i undantagsfall anpassa ersättningen till högre belopp efter en särskild bedömning. Det förefaller emellertid rimligt att ökade kostnader för löner, telefon och porto kan ha sådan betydelse att en generell höjning av beloppen bör göras. Utredningen är dock inte beredd att ta ställning härtill. En höjning måste enligt utredningens mening föregås av en närmare undersökning av inkassoföretagens ekonomiska villkor. En sådan undersökning bör lämpligen göras av det tillsynsorgan som behandlas i kapitel 7. Utredningen föreslår alltså att frågan om höjning av beloppen prövas av detta organ.

Tillsynsorganet bör kunna medverka även vid utformningen av den kungörelse som enligt utredningens förslag ovan skall närmare reglera kostnader i lagsöknings-

mål m.m. En viktig uppgift för tillsynsorganet är också att fortlöpande följa kostnadsutvecklingen på inkassoområdet och ta de initiativ till ändrade kostnadsregler som utvecklingen kan kräva.

6.2 Förvaltning och redovisning av klientmedel

Inkassoföretagens ställning som ombud gör att frågorna om förvaltning av klientmedel och därmed sammanhängande redovisning har stort intresse. Sex större byråer redovisade 1972 sammanlagt cirka 100 miljoner kronor till sina uppdragsgivare. Cirka 200 miljoner kronor beräknas ha blivit insända direkt till fordringsägarna från gäldenärerna till följd av dessa byråers åtgärder. En av byråerna redovisade cirka en miljon kronor enbart i räntor.

Trots denna omfattande klientmedelsförvaltning har inkassoföretagen ingen laglig skyldighet att som t.ex. advokater hålla klientmedel avskilda (se för advokaternas del 8 kap. 4 § tredje stycket rättegångsbalken). Häri ligger enligt utredningens mening uppenbara risker. Förhållandet att klientmedlen inte hålls avskilda kan leda till att de används i inkassoföretagets verksamhet särskilt om företaget får likviditets-svårigheter. Inte minst ger ett par fall där klientmedelsförvaltningen brustit på detta sätt anledning till oro. Så försattes t.ex. i december 1972 en inkassobyrå i Stockholm i konkurs, varvid det visade sig att klientmedlen förbrukats. I Norrbotten försattes en byrå i konkurs vid årsskiftet 1969/70. Under utredningen av konkursboet framkom att klientmedlen förbrukats.

Utredningen anser att kontroll över inkassoföretagens klientmedelsförvaltning och redovisningsrutiner är nödvändig om händelser av ovan angivet slag skall kunna undvikas. Även företrädare för inkassobranchen har, bl.a. vid utredningens hearing, framfört önskemål i denna riktning. I yttrande till utredningen den 10 januari 1973 har Föreningen auktoriserade revisorer uttalat att det enligt föreningens uppfattning bör åligga inkassoföretag att

hålla klientmedel avskilda enligt lagen om redovisningsmedel.

Utredningen föreslår att inkassoföretag direkt i lag ålägges att hålla inkasserade medel avskilda och att genast insätta dem på räkning i bank såsom redovisningsmedel. Medlen blir härigenom förbehållna huvudmannen (se 194 a § konkurslagen).

En skyldighet för inkassoföretag att hålla klientmedel avskilda måste, för att bli meningsfull, förenas med någon form av kontroll. Utredningen behandlar i kapitel 7 frågor om ett särskilt tillsynsorgan, vars uppgift bl.a. bör bli att utöva sådan kontroll.

Inkassoföretagens redovisningsrutiner är utformade på olika sätt. I vissa fall sker redovisning först sedan ett ärende avslutats. I andra fall har inkassoföretaget ett system för löpande redovisning per månad eller annan period. Vilken form för redovisning som väljes beror på avtal mellan inkassoföretaget och uppdragsgivaren. Utredningen anser att det i princip bör råda avtalsfrihet i fråga om redovisningen. Avtal härom bör emellertid vara klara och entydiga. Om annat inte uttryckligen avtalats bör klientmedel redovisas utan dröjsmål. Redovisningen bör vara så utformad att gäldenärens samtliga inbetalningar kommer till fordringsägarens kännedom. I detta sammanhang kan nämnas att flera inkassoföretag avräknar sina kostnader innan behållningen översänds till fordringsägaren. I och för sig finns det ingen anledning att göra några invändningar mot denna metod under förutsättning att det klart framgår vad som inkasserats i kapital, ränta och kostnader samt hur avräkningen skett.

6.3 Fullmaktsfrågor m.m.

Ett inkassoföretag grundar sina åtgärder på de instruktioner som fordringsägaren lämnat. I det inledande skedet bygger åtgärderna i regel på en skriftlig inkassoorder. I denna brukar inte närmare angivas vilka åtgärder som skall vidtagas, utan förhållandet grundar sig på fordringsägarrens allmänna förtroende för inkassoföretaget. Detta har alltså i allmänhet relativt

fria händer att vidtaga de åtgärder som befinnes lämpliga. Ett sådant system kan i och för sig vara rationellt men innebär också viss risk för att åtgärderna inte kommer att ligga i linje med fordringsägarens intressen. Det är därför av vikt att inkassoföretaget kontaktar fordringsägaren för närmare instruktioner, om tvekan uppkommer beträffande dennes inställning. Av särskild betydelse är detta om företaget överväger att vidtaga mera ingripande eller kostnadskrävande åtgärder (konkursansökan m.m.). Frågor härom har behandlats på sid. 37.

Också från gäldenärens synpunkt är det viktigt att inkassoföretagets åtgärder stämmer med fordringsägarens inställning. Är så inte fallet, kan gäldenären vållas skada eller olägenhet genom inkassoåtgärder som är onödiga i den grundläggande bemärkelsen att de strider mot fordringsägarens vilja. Av betydelse är emellertid också att inkassoföretaget skaffar sig täckning för sina förhandlingar med gäldenären, om uppgörelse i godo övervägs (anstånd med betalningen, amorteringsplan eller förlikning). Företaget måste alltså försäkra sig om skriftlig eller muntlig fullmakt från fordringsägaren för sådan överenskommelse. Eljest kan det uppkomma risk för att denna inte accepteras av fordringsägaren. Blir så fallet, kan gäldenärens överenskommelse med inkassoföretaget — t.ex. om anstånd med betalningen — överraskande återgå på den grund att företaget försummat att skaffa sig fullmakt härför.

Inkassoföretagets behörighet att ta emot betalning av gäldenär är värd särskild uppmärksamhet. I stor utsträckning betalar gäldenär till inkassoföretaget i stället för att betala direkt till fordringsägaren. Inkassoföretagets kravbrev innehåller ofta anvisning om till vem betalning skall ske. Oberoende härav måste det för en gäldenär framstå som naturligt att betalning kan erläggas till inkassoföretaget, som förutsätts ha behörighet att ta emot betalning för fordringsägarens räkning. Om betalning sker till inkassoföretaget uppkommer normalt inga komplikationer. Företaget har i

regel fullmakt att mottaga betalning. Skulle så inte vara fallet kan det emellertid under särskilda omständigheter inträffa att betalning inte kommer fordringsägaren tillhanda. Gälldenären kan i sådant fall drabbas av nytt krav från fordringsägaren. Risken för dubbel betalningsskyldighet är visserligen mycket liten. Å andra sidan rör det sig här om en fråga som kan leda till det stötande resultatet att en gälldenär, som fullgjort sin betalningsskyldighet, tvingas betala på nytt.

Utredningen anser att det direkt i lag bör slås fast att uppdrag till ett inkassoföretag att driva in fordran medför behörighet såväl att träffa uppgörelse med gälldenär som att mottaga betalning av denne, även om detta inte angivits i fullmakt. En sådan regel innebär att gälldenärs uppgörelse med eller betalning till inkassoföretag får bindande verkan för huvudmannen. En sådan behörighet kan möjligen anses följa redan av allmänna principer om s.k. ställningsfullmakt (jfr 10 § andra stycket avtalslagen), men utredningen anser det angeläget att undanröja den osäkerhet som kan föreligga i detta hänseende. Från fordringsägaresynpunkt bör en regel av föreslagen innebörd kunna accepteras med hänsyn till utredningens förslag om regler för förvaltning och redovisning av klientmedel (avsnitt 6.2) samt regler om tillsyn över inkassoverksamheten (kapitel 7).

6.4 Informationsfrågor

Vid utredningens undersökningar har framgått att gälldenärer — särskilt privatpersoner — är dåligt underrättade om sina skyldigheter och rättigheter i avtalsssammanhang. Redan vid köpeavtals ingående binder sig många privatpersoner vid villkor om vars innebörd de har en oklar uppfattning. Här pågår på flera områden ett lagstiftningsarbete som allt bättre täcker de risker som följer av otillräcklig information. Som ett resultat härav kan nämnas lagen om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor, vars tillämpning handhas av marknadsdomstolen och konsumentombudsmannen.

Behovet av information gör sig inte minst gällande i inkassoverksamheten. Utredningen har därför föreslagit skyldighet för inkassoföretag att informera gälldenären om aktuell rättslig åtgärd, konsekvenserna av betalningsvägran m.m. (avsnitt 5.3.2). Härutöver föreligger behov av allmän information om inkassofrågor, t.ex. om möjligheterna att framställa klagomål till det organ som i kapitel 7 föreslås svara för tillsyn över inkassoverksamheten. Utredningen förutsätter att tillsynsorganet medverkar vid informationens närmare utformning.

Domstolar och kronofogdemyndigheter berörs i hög grad av inkassoverksamheten. Det är därför värdefullt att dessa medverkar till att informera gälldenärer på ett lättfattligt sätt. I detta sammanhang vill utredningen framhålla att uttryck som används vid domstolarna ibland kan missförstås av gälldenärer. Som exempel kan nämnas att termen betalningsföreläggande kan uppfattas som ett ställningstagande från domstolens sida. Termen är olämplig eftersom det i realiteten rör sig om en förfrågan huruvida gälldenären bestrider det framställda kravet. Användningen av detta uttryck bör i varje fall förenas med information om vad förfarandet egentligen innebär. Sådan information lämnas i viss utsträckning redan nu men oftast i alltför svårtillgängliga former.

Utredningen har i de närmast föregående kapitlen föreslagit grundläggande regler för hur inkassobyråer och andra inkassoföretag bör driva sin verksamhet. De föreslagna reglerna rör framförallt det närmare innehållet i kravet på god inkassosed mot gäldenärer (kapitel 5). Utredningen har emellertid också pekat på behovet av att reglera kostnadsfrågorna, förvaltningen och redovisningen av klientmedel samt behörigheten att mottaga betalning av och träffa uppgörelse med gäldenär (kapitel 6).

Utredningens tidigare överväganden har alltså avsett vilka handlingsregler som bör gälla för inkassoföretag. En viktig uppgift för utredningen har också varit att föreslå åtgärder som ger rimlig säkerhet för att handlingsreglerna tillämpas på ett korrekt sätt. Här uppkommer frågor om hur tillsynen över inkassoföretag lämpligen bör anordnas. Frågorna rör bl.a. behovet av ett offentligt tillsynsorgan samt tillsynsorganets närmare uppgifter och utformning. Vidare aktualiseras frågan om det bör skapas en ram för tillsynen genom kontroll över etableringen av inkassoföretag, t.ex. genom krav på särskilt tillstånd för att få driva inkasso-verksamhet (koncession).

7.1 Behov av offentligt tillsynsorgan

Tillsyn över inkassoföretagen syftar i första hand till att möjliggöra en kontroll över att reglerna för verksamheten efterlevs.

En viss kontroll över inkassoföretagen

kan utövas av *fordringsägare och gäldenärer*. Kontrollen är emellertid begränsad till det individuella fallet och förutsätter aktivitet från de enskilda parterna. Det krävs vidare kännedom om vilka regler som gäller för inkassoföretagens verksamhet, i första hand speciella inkassoregler men också de civilrättsliga och processuella regler som ligger till grund för inkassoverksamheten. Detta innebär en betydande begränsning i kontrollmöjligheterna med hänsyn till att parterna i allmänhet — särskilt enskilda gäldenärer — torde ha bristande kännedom i sådana frågor. För att kontrollen skall kunna leda till resultat måste det vidare finnas praktiska möjligheter att utöva viss påtryckning på inkassoföretaget för att få rättelse till stånd.

Gäldenärens kontrollmöjligheter är klart otillräckliga. En särskild begränsning ligger däri att gäldenär inte står i något avtalsförhållande till inkassoföretaget. Gäldenären saknar alltså de möjligheter till påtryckning som avtals- och konkurrensförhållandena ger. Däremot måste fordringsägare i allmänhet anses ha bättre möjligheter till kontroll. Möjligheterna är dock begränsade, inte minst när det gäller inkassoföretagens förvaltning av klientmedel. Kontroll härav förutsätter i praktiken inspektion eller andra åtgärder av ett särskilt tillsynsorgan.

Utredningen har beaktat möjligheterna att anordna kontroll genom *enskilt tillsynsorgan*. Utredningen avser därmed kontroll genom branschförening eller annat samord-

nande organ för inkassobranchen. En sådan kontroll ger emellertid enligt utredningens mening inte den säkerhet för inkassoreglernas efterlevnad som måste eftersträvas från allmän synpunkt. Kontroll genom branschförening kan möjligen ge effekt i fråga om inkassoföretag som tillhör föreningen men inte beträffande företag som av en eller annan anledning väljer att stå utanför denna. Här kan för övrigt anmärkas att inkassobranchen för närvarande saknar branschförening.

Utredningen bedömer förhållandena inom inkassobranchen så, att rimlig säkerhet för att de föreslagna inkassoreglerna följs inte kan åstadkommas på annat sätt än genom tillsyn av ett *offentligt kontrollorgan*. Utredningen har beaktat de missförhållanden som förekommit inom branchen men avgörande har varit de risker för gäldenärer — och i viss mån även för fordringsägare — som ligger i inkassoverksamhetens natur. Offentlig tillsyn är av särskild betydelse med hänsyn till den utomrättsliga verksamhet som inkassoföretagen i stor utsträckning ägnar sig åt (se avsnitt 2.3.1).

7.2 Tillsynsorganets uppgifter

Det offentliga tillsynsorganets uppgift är i första hand att kontrollera att inkassoföretagen följer de regler som gäller för verksamheten. Denna kontroll är en värdefull, i vissa sammanhang nödvändig komplettering till den kontroll som fordringsägare och gäldenärer själva kan utöva. Särskilt för gäldenärer är det av stort värde att kunna vända sig till ett sakkunnigt och auktoritativt organ för att få rättelse i fall då ett inkassoföretag åsidosatt gällande regler. Sannolikt kommer en stor del av tillsynsorganets arbete att avse behandling av anmälningar och klagomål från allmänheten. Den förebyggande kontrollen kan fullgöras genom inspektion och andra åtgärder på tillsynsorganets eget initiativ.

Ett tillsynsorgan kan fylla en viktig funktion även på annat sätt än genom direkta kontrollåtgärder. Tillsynsorganet kan sålunda ta initiativ till tillämpnings-

föreskrifter eller ge anvisningar för hur inkassoverksamhet bör drivas i speciella hänseenden. Behovet av att på detta sätt komplettera en inkassolagstiftning accentueras genom att de regler som utredningen föreslagit i viss mån har karaktären av en ramlagstiftning. Behovet av närmare föreskrifter gör sig särskilt gällande ifråga om inkassokostnader, där utredningen förutsätter att regler meddelas i särskild ordning (sid. 49—50). Tillsynsorganets uppgifter vid sidan av kontrollfunktionen ger möjlighet att smidigt anpassa inkassolagstiftningens tillämpning efter utvecklingen och efter de växlande förhållandena inom inkassobranchen.

Det offentliga tillsynsorganet kan också anlitas vid utformningen av information till allmänheten (se avsnitt 6.4). Tillsynsorganet kan vidare svara för kontakterna med andra samhällsorgan som berörs av inkassoverksamheten, särskilt domstolar och kronofogdemyndigheter. Inkassoföretag bör kunna vända sig till tillsynsorganet för överläggningar och samråd i frågor som uppkommer i deras verksamhet.

7.3 Tillsynsorganets utformning

Vid valet av tillsynsorgan har utredningen haft som riktlinje att anknyta tillsynsuppgifterna till något redan existerande eller planerat organ i syfte att undvika inrättande av en ny myndighet. Med denna utgångspunkt har utredningen övervägt olika möjligheter och därvid kommit fram till att två alternativ förtjänar närmare övervägande. Det ena avser en anknytning till den kreditupplysningsnämnd som utredningen föreslagit i sitt delbetänkande, och det andra gäller anknytning till konsumentombudsmannens verksamhet.

7.3.1 Tillsyn genom kreditupplysningsnämnden

Enligt utredningens förslag till lag om kreditupplysning (17 §) skall kreditupplysningsverksamhet stå under tillsyn av en kreditupplysningsnämnd bestående av ord-

förande och åtta andra ledamöter, samtliga utsedda av Kungl. Maj:t för fyra år i sänder. I delbetänkandet (sid. 109) har framhållits att kreditupplysningsnämnden bör ha karaktären av en fristående nämnd som genom ett starkt parlamentariskt inslag ger garantier för att den företräder en bred medborgaropinion. Nämndens arbetsuppgifter i fråga om kreditupplysningsverksamhet svarar i allt väsentligt mot de tillsynsuppgifter för inkassoverksamheten som skisserats i avsnitt 7.2 (se bl.a. 18 och 19 §§ i förslaget till kreditupplysningslag).

Med utgångspunkt från utredningens förslag om inrättande av en kreditupplysningsnämnd är det naturligt att låta nämnden svara för tillsyn även över inkassoverksamheten, eftersom denna har ett mycket nära samband med kreditupplysningsverksamhet. Här skall bara i korthet erinras om inkassoföretagens behov av att få viss kreditupplysning för bedömning av om det lönar sig att vidtaga rättsliga åtgärder mot en gäldenär. Vidare lämnar inkassoföretagen själva information om inkassoåtgärder till kreditupplysningsföretag och kreditupplysningspublikationer. Enligt utredningens förslag till kreditupplysningslag (10 § första stycket) får dock sådan information inte avse privatpersoner utan endast företag och företagare. Det organ som skall ha tillsyn över inkassoverksamheten bör ha god kännedom om hur kreditupplysningsverksamheten fungerar.

7.3.2 Tillsyn genom konsumentombudsmannen

Konsumentombudsmannen (KO) är en statlig ombudsman, utsedd av Kungl. Maj:t. KO har till uppgift att övervaka att två konsumentskyddande lagar efterlevs, nämligen lagen om otillbörlig marknadsföring (marknadsföringslagen) och lagen om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor (avtalsvillkorslagen).

Marknadsföringslagen syftar till att skydda konsumenterna mot vilseledande reklam och annan otillbörlig kommersiell marknadsföring. Avtalsvillkorslagen avser att

skydda konsumenterna mot otillbörliga bestämmelser som kan finnas i tryckta avtalsformulär, s.k. standardkontrakt.

När KO genom anmälan eller eget granskningsarbete uppmärksammar en otillbörlig marknadsföringsåtgärd eller ett otillbörligt avtalsvillkor, försöker han först få rättelse på frivillig väg genom förhandlingar. Visar det sig inte möjligt att få rättelse på frivillig väg, kan KO föra ärendet vidare till marknadsdomstolen som är en specialdomstol för bl.a. ärenden enligt marknadsföringslagen och avtalsvillkorslagen. Marknadsdomstolen kan förbjuda företagare att fortsätta med att använda den otillbörliga marknadsföringsåtgärden eller det otillbörliga avtalsvillkoret. Ett förbud av domstolen förenas i regel med vite. I ärenden som är av mindre vikt kan KO själv förbjuda en otillbörlig marknadsföringsåtgärd eller ett otillbörligt avtalsvillkor genom ett s.k. förbudsföreläggande.

7.3.3 Utredningens ställningstagande

Konsumentombudsmannen har under den korta tid som institutionen fungerat — ämbetet inrättades den 1 januari 1971 — gjort värdefulla insatser för konsumenternas skydd mot otillbörliga marknadsföringsåtgärder och avtalsvillkor. Utredningen vill särskilt framhålla KO:s möjligheter att förhandlingsvägen få till stånd överenskommelser med näringsidkare i de hänseenden som avses i marknadsförings- och avtalsvillkorslagarna.

KO:s arbetsuppgifter är emellertid inriktade på skydd för konsumenter och enskilda personer. Den inkassolagstiftning som utredningen föreslår syftar däremot till en bredare verkan. Den gäller inte bara privatpersoner utan även den gäldenärskrets som består av företag och företagare, och lagstiftningen avser också att tillvarata fordringsägares intressen t.ex. i fråga om redovisning av inkasserade medel. En sådan breddning av arbetsuppgifterna kan enligt utredningens mening inte åstadkommas utan att KO:s primära funktion påverkas.

Frånsett de principiella invändningar som

kan riktas mot att tillsynen över inkassoföretag lägges på KO vill utredningen framhålla att KO:s nuvarande arbetsuppgifter inte har någon nära anknytning till de speciella problem som aktualiseras i inkasso-verksamheten.

Utredningen anser att en anknytning till den föreslagna kreditupplysningsnämnden är lämpligare än KO-alternativet. Härför talar bl.a. det samband som råder mellan kreditupplysnings- och inkasso-verksamhet. Kreditupplysningsnämnden har också — jämfört med KO-alternativet — den fördelen att nämnden kan medverka till rättelse av uppkomna fel, en funktion som utredningen tillmäter stor vikt. KO-ämbetet däremot har endast möjlighet att påkalla förbud mot fortsatt otillbörlig verksamhet. Kreditupplysningsnämndens sammansättning och arbetsuppgifter ligger också väl i linje med de krav som bör ställas på ett tillsynsorgan för inkasso-verksamheten. Utredningen föreslår därför att kreditupplysningsnämnden skall ha tillsyn även över inkassoföretag.

7.4 Etableringskontroll

För närvarande gäller inte några legala begränsningar i rätten att bilda och driva inkassoföretag. Med utredningens syn på inkassoföretagens viktiga och känsliga funktion synes en etableringskontroll i någon form påkallad för att få effektiv tillsyn över verksamheten. Även företrädare för inkassobranchen har uttalat sitt intresse för ett system som ger branschen samhällelig sanktion.

Ett alternativ har varit ett system där inkassoföretag ges möjlighet att söka auktorisation hos tillsynsorganet eller annat offentligt eller enskilt organ. Ett sådant system bygger på frivillig medverkan. Det kommer alltså inte att omfatta inkassoföretag som av en eller annan anledning vill stå utanför systemet. Detta innebär en betydande begränsning i systemets effektivitet. Därtill kommer att auktorisation används som ett skydd för den part som utnyttjar verksamheten. I detta fall har dock utredningen an-

sett det viktigare att skydda tredje part, dvs. den som blir föremål för inkassoåtgärd. Utredningen har därför ansett att detta alternativ inte utgör någon godtagbar lösning.

Etableringskontrollen bör enligt utredningens mening utformas så att den obligatoriskt omfattar alla inkassoföretag. Med denna utgångspunkt är ett koncessionssystem av särskilt intresse. Koncession innebär att inkasso-verksamhet får drivas endast av den som fått särskilt tillstånd därtill av Kungl. Maj:t eller myndighet. Ett annat alternativ som förtjänar att övervägas är ett system där var och en som vill driva inkasso-verksamhet först måste göra anmälan härom till tillsynsorganet.

7.4.1 Koncessionsalternativet

Krav på koncession innebär att utövaren underkastas en lämplighetsprövning. Denna kan givetvis inte ge någon garanti för att verksamheten kommer att utövas på ett i alla hänseenden korrekt sätt. Med hänsyn till inkasso-verksamhetens natur och omfattning är det ofrånkomligt att misstag kan begås. Lämplighetsprövningen inskräpper emellertid vikten av att den som önskar driva sådan verksamhet har den sakkunskap och erfarenhet som krävs för arbetsuppgifterna. Utredningen vill här poängtera att inkasso-verksamhet i allmänhet ställer tämligen höga krav på juridisk sakkunskap, inte minst på det affärsjuridiska området. Såväl fordringsägare som gäldenärer har intresse av att inkassoärenden handläggs på ett sakkunnigt sätt. Lämplighetsprövningen gör det möjligt tillse att den avsedda verksamheten fyller rimliga krav i detta hänseende.

Lämplighetsprövningen är alltså ett värdefullt instrument för att skapa en rimlig säkerhet för att verksamheten kommer att drivas på ett korrekt sätt. Prövningen ger också en allmänpreventiv effekt genom att olämpliga utövare drar sig för att begära prövning. En självklar förutsättning för koncession är att utövaren är allmänt vederhäftig.

I koncessionsprövning ingår ibland även en bedömning huruvida den avsedda verksamheten är behövlig och i övrigt samhällsnyttig. Utredningen anser inte en sådan behovsprövning erforderlig i fråga om inkassoverksamhet. Principiellt bör antalet inkassoföretag bestämmas genom konkurrens mellan företagen. Ett koncessionssystem kan emellertid få till följd att antalet inkassoföretag minskar i förhållande till nuläget (jfr sid. 25). En sådan minskning torde ge positiva effekter från rationaliseringssynpunkt utan att fördelarna med konkurrensen mellan företagen minskar.

7.4.2 Anmälningssystemet

Det andra alternativet för en etableringskontroll är ett system där den som önskar driva inkassoverksamhet har att — innan verksamheten påbörjas — göra anmälan till tillsynsorganet. Anmälan är alltså från näringsrättslig synpunkt en förutsättning för rätt att starta ett inkassoföretag.

Anmälningsskyldigheten syftar till att göra tillsynsorganet uppmärksammat på att anmälaren avser att påbörja inkassoverksamhet. Här ligger den fördelen att tillsynsorganet inte behöver aktivt följa upp etableringen av inkassoföretag utan tillsynen kan inriktas på anmälningsfallen. En förutsättning är givetvis att underlåtenhet att göra anmälan straffsanktioneras.

Om anmälningssystemet skall kunna fylla en praktisk funktion, måste det kombineras med möjligheter att ingripa mot missförhållanden. Tillsynsorganet måste därför ha rätt att vid vite förelägga ett inkassoföretag att upphöra med ett förfarande som strider mot inkassoreglerna.

En principiell skillnad i förhållande till koncessionsalternativet är att anmälningssystemet inte möjliggör någon prövning på förhand av utövarens lämplighet. En annan skillnad är att anmälningssystemet inte torde få samma begränsande effekt i fråga om antalet inkassoföretag som koncession. Systemet ger visserligen möjlighet för tillsynsorganet att meddela vitesföreläggande

men här ligger inte någon skillnad i förhållande till koncession, eftersom det även där måste finnas sådan möjlighet.

7.4.3 Utredningens ställningstagande

Koncessionsalternativet ger enligt utredningens mening obestridda fördelar framför ett anmälningssystem. Fördelarna ligger främst i den grundläggande säkerhet som förprövningen vid koncession ger jämfört med anmälningssystemet, där i princip vem som helst kan starta ett inkassoföretag och driva detta under den tid som löper innan eventuellt vitesföreläggande kan komma till stånd. Under den inte obetydliga tid som kan förflyta fram till dess vitesföreläggande meddelas kan viktiga intressen sättas på spel för såväl gäldenärer som fordringsägare. Överhuvud ger ett anmälningssystem inte något skydd mot verksamheter av tillfällig eller spekulativ karaktär. Man bör inte heller bortse från att ett vitesföreläggande kan kringgås genom att verksamheten fortsätter under annat firmanamn.

Koncessionsalternativet ger vidare möjlighet till särskilt effektiva påföljder vid misskötsel av verksamheten, i sista hand återkallelse av tillståndet.

Från de synpunkter som främst bör vara avgörande för valet av koncession eller anmälningsskyldighet framstår alltså koncessionsalternativet som lämpligast.

Det ingrepp i näringsfriheten som koncession innebär jämfört med anmälningsskyldighet är enligt utredningens mening inte större än att det bör kunna accepteras med hänsyn till inkassoverksamhetens viktiga och känsliga funktion. Koncessionsreglering ger också positiva effekter för inkassoföretagens ställning. Utredningen vill erinra om att koncessionssystemet inte innebär någon särskild prövning från behovssynpunkt. Utredningen vill också erinra om sitt delbetänkande rörande kreditupplysningsverksamhet, där det föreslås ett koncessionssystem för kreditupplysningsföretag. Sambandet mellan kreditupplysning och inkassoverksamhet talar för att lik-

nande regleringsform bör gälla på inkasso-området.

Från administrativ synpunkt innebär koncession visst merarbete i förhållande till anmälningsalternativet genom att ansökningar om tillstånd måste prövas. Denna skillnad kan emellertid enligt utredningens mening inte tillmätas någon avgörande betydelse vid valet av regleringsform. För övrigt bör erinras om att tillstånd kan ges en ganska lång giltighetstid, t.ex. fem år, vilket begränsar arbetet med att pröva ansökningar.

Utredningen föreslår alltså att inkasso- verksamhet skall få drivas endast av den som fått särskilt tillstånd därtill. Konces- sionsregleringens närmare omfattning och innehåll behandlas i nästföljande kapitel.

Utredningens ställningstaganden i kapitlen 5, 6 och 7 är avsedda att ligga till grund för en särskild inkassolag. Vissa preciseringar måste emellertid göras, t.ex. i fråga om koncessionsregleringens omfattning och innehåll. Det krävs också viss komplettering, bl.a. regler om skadestånd och andra påföljder vid åsidosättande av inkassolagen.

Lagen bör i huvudsak ta sikte på inkassobyråer och andra som yrkesmässigt driver inkassoverksamhet. Det är emellertid nödvändigt att pröva i vilken utsträckning även andra inkassoformer bör regleras, t.ex. den omfattande verksamhet som åtskilliga företag utövar för att driva in egna fordringar utan anlitan av inkassoföretag.

Innan dessa frågor behandlas vill utredningen erinra om att konsumentombudsmannen i skrivelse till justitiedepartementet den 27 november 1972 föreslagit viss lagstiftning beträffande inkassoverksamhet. Förslaget syftade till att förhindra användning av sådana kravbrev och andra formulär som efter en allsidig prövning ter sig otillbörliga. Förslaget innebar att KO skulle få möjlighet att ingripa mot användningen av otillbörliga formulär, i sista hand genom att väcka talan vid marknadsdomstolen om förbud häremot.

KO:s förslag berör vissa frågor, nämligen behovet av att komma tillrätta med otillbörliga inkassoåtgärder och behovet av viss tillsyn över inkassoverksamheten. Under utredningens arbete har det emellertid visat

sig att det krävs en lagstiftning som täcker in åtskilliga andra frågor av betydelse för gäldenärernas skydd. Det har också visat sig motiverat att i vissa hänseenden reglera inkassoföretagens förhållande till fordringsägare. Behovet av en mer omfattande lagstiftning framgår närmare av utredningens överbegrepp i kapitlen 5, 6 och 7. Utredningen har därför inte kunnat stanna vid den lösning som KO-förslaget innebär.

8.1 Koncessionsregleringens omfattning

Kravet på koncession bildar en ram för inkassolagens tillämpningsområde och för tillsynen över inkassoverksamhet. Det gäller därför att närmare ange det område som omfattas av koncessionskravet.

Utgångspunkten är det *inkassobegrepp* som behandlats i avsnitt 2.2 och som avgränsar inkasso från betalningserinran och andra bevakningsåtgärder från fordringsägarens sida (avsnitt 2.1). Inkassobegreppet reserveras alltså för åtgärder som syftar till att driva in betalning, t.ex. hot om eller vidtagande av rättslig åtgärd vid domstol eller kronofogdemyndighet. Exempel på några allmänt förekommande inkassoåtgärder har lämnats i avsnitt 2.3.

Koncessionsregleringen bör inte avse annan inkassoverksamhet än sådan som drivs *yrkesmässigt* och *för annans räkning*, dvs. på uppdrag av fordringsägare. Kravet på koncession omfattar alltså inte inkassoupp-

drag för annans räkning, om verksamheten drivs i mycket begränsad omfattning. Verksamhet av denna art och inkasso för egen räkning behandlas i avsnitt 8.6.

Koncessionskravet gäller alltså endast för sådan verksamhet som i nuläget drivs av inkassobyråer och andra inkassoföretag. Skälet härtill är att särskilda krav bör kunna ställas på verksamheter av yrkesmässig och servicebetonad karaktär. Huruvida sådan verksamhet drivs i kommersiellt syfte eller ej kan enligt utredningens mening inte ha någon avgörande betydelse för om den skall falla in under koncessionskravet. En inkassolag skulle sannolikt få begränsad verkan om verksamheter av den typ som förekommer t.ex. hos vissa företagareorganisationer utan kommersiellt syfte ställdes utanför regleringen (jfr sid. 36). En sådan begränsning skulle kunna leda till att inkassoverksamhet i större omfattning än för närvarande fördes över till oreglerad service för medlemmar av företagareorganisationer.

Problem vid gränsdragningen mellan inkasso för egen respektive för annans räkning kan möjligen uppkomma när det gäller ett inkassoföretag som ägs av ett annat företag och driver in fordringar för detta företags räkning. Med hänsyn till ägandeförhållandena kan det eventuellt hävdas att verksamheten bör likställas med inkasso för egen räkning. Inkassoföretag av denna typ förekommer för närvarande i viss utsträckning. Ett tiotal av de inkassobyråer som är upptagna i rikstelefonkatalogens yrkesregister ägs sålunda av säljföretag och ägnar sig helt eller till stor del åt att driva in ägarföretagets fordringar. Syftet med en sådan företagsbildning kan vara att utnyttja den psykologiska effekt på gäldenären som ligger i att ett ärende »överlämnas» för inkasso. Enligt utredningens mening bör verksamhet av denna art betraktas som inkasso för annans räkning och falla under den koncessionsreglering som utredningen föreslagit beträffande inkassoföretag i allmänhet.

Koncessionsregleringen omfattar verksamhet som syftar till att driva in *enskild fordran*. Härmed avses även statens och

kommunernas fordringar av privaträttslig karaktär, t.ex. fordringar som tillkommer statliga eller kommunala affärsdrivande verk (Televerket, Statens järnvägar, kommunala vatten- och elverk osv.). Driver stat eller kommun själv in sådana fordringar, faller verksamheten under den reglering som föreslås i avsnitt 8.6 beträffande inkasso för egen räkning.

I detta sammanhang vill utredningen anmärka att en undersökning av kronofogdemyndigheternas indrivning av skatter och andra allmänna avgifter samt böter inte ingår i utredningens uppdrag. Utredningen vill dock erinra om att särskilda föreskrifter redan gäller för kronofogdemyndigheternas verksamhet. Hit hör t.ex. införsellagens 9 § (SFS 1968: 621) i vilken stadgas att gäldenär, innan beslut om införsel meddelas, skall beredas tillfälle att yttra sig om det kan ske utan avsevärd tidsutdräkt, samt utskönningskungörelsens 16 § (SFS 1971: 1098) enligt vilken enskilds personliga och ekonomiska förhållanden ej obehörigen får yppas. Vidare finns föreskrifter om delgivning och besvär. Kronofogdemyndighet står dessutom under tillsyn av riksskatteverket och länsstyrelse, vilka bl.a. har till uppgift att upprätta arbetsordning. Den som vill rikta anmärkning mot kronofogdemyndighet kan vända sig till dessa myndigheter eller t.ex. till riksdagens ombudsmän.

Därest de etiska principer som ligger till grund för den föreslagna inkassolagen icke redan tillämpas av kronofogdemyndigheterna, synes det utredningen önskvärt om dessa principer kunde bli vägledande i deras verksamhet.

Utredningen använder i fortsättningen begreppet *inkassoverksamhet* som beteckning på sådana verksamheter som faller under koncessionskravet enligt utredningens ställningstaganden ovan.

Begreppet inkassoverksamhet i denna bemärkelse täcker i och för sig även sådan verksamhet som drivs av advokat. Utredningen anser emellertid att det finns skäl att särreglera sådan inkassoverksamhet. I den mån den endast är ett led i den huvudsakliga verksamheten, vilket så gott som undantags-

löst är fallet, behövs det enligt utredningens mening inte någon ytterligare tillståndsprövning utöver den som sker vid antagning av ledamot i advokatsamfundet enligt 8 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken. Däremot bör kravet på koncession enligt inkassolagen upprätthållas om verksamheten drivs i vidare omfattning, med andra ord om den får den karaktär och omfattning som är typisk för inkassobyråerna. Advokaternas inkasso-verksamhet i nuläget har belysts i avsnitt 4.2.

För bankernas del finns anledning till motsvarande undantag som för advokaterna med hänsyn till den offentliga kontroll som affärs- och sparbanker är underkastade enligt gällande banklagstiftning. Detsamma gäller andra bankinstitut (postbanken och jordbrukskasserörelsen). I den mån inkasso-verksamhet endast är ett led i den huvudsakliga verksamheten finns det alltså inte skäl att kräva ytterligare prövning genom koncession enligt inkassolagen. Inkassoverksamhet av den typ som här avses kan i viss mån betraktas som en konsekvens av bank-verksamheten, särskilt när det gäller notariatavdelningarnas verksamhet. Beträffande bankernas inkassoverksamhet i nuläget hänvisas till avsnitt 4.1.

8.2 Koncessionsregleringens innehåll

En generell förutsättning för koncession måste vara att verksamheten kan antagas bli driven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt. Innebörden härav framgår av utredningens överväganden i avsnitt 7.4.1. Som där framhållits bör koncessionsprövningen inte innefatta någon särskild prövning av behovet av inkassoföretag.

Koncessionsregleringen bör i övrigt utformas så att reglerna för verksamheten kan tillämpas på ett effektivt sätt. Vidare måste beaktas de särskilda ekonomiska krav som måste ställas på ett inkassoföretag. Utredningen vill i detta sammanhang erinra om att föreskrifterna i aktiebolagslagen om lägsta aktiekapital nyligen ändrats (SFS 1973: 303). Enligt 2 § första stycket i dess nya lydelse får aktiekapitalet inte sättas

lägre än 50.000 kronor. Det minimikrav i fråga om den ekonomiska basen för aktiebolags verksamhet som härigenom uppnås, ligger i linje med utredningens strävan att åstadkomma ekonomisk stabilitet hos inkassoföretag. Aktiebolagsformen ger även i övrigt fördelar framför andra företagsformer. Sålunda innehåller aktiebolagslagen viktiga regler till skydd för andra än aktieägare, t.ex. i fråga om revision och redovisning. Om tillståndsgivningen begränsas till aktiebolag kommer vidare inkassolagstiftningen att kunna tillämpas på ett ensartat sätt, och tillsynen kommer att väsentligt underlättas och effektiviseras. Utredningen anser sammanfattningsvis att aktiebolagsformen ger sådana fördelar framför andra företagsformer att endast aktiebolag bör få koncession för inkassoverksamhet.

Bestämmelsen om att lägsta aktiekapital skall vara 50.000 kronor gäller inte för aktiebolag som bildats före bestämmelsens ikraftträdande den 6 juni 1973. Beträffande sådana bolag gäller ett lägsta aktiekapital av 5.000 kronor. Enligt utredningens mening bör emellertid äldre och nybildade aktiebolag likställas i fråga om förutsättningarna för att få koncession enligt inkassolagen. Koncession bör alltså få beviljas ett äldre aktiebolag endast om bolaget har ett aktiekapital av lägst 50.000 kronor.

Med hänsyn till koncessionsprövningens betydelse från allmän synpunkt bör det ankomma på Kungl. Maj:t att pröva ansökan om koncession. En naturlig uppgift för kreditupplysningsnämnden är att yttra sig över sådan ansökan.

Koncession bör meddelas för viss tid, högst fem år. Utredningen förutsätter att fortsatt koncession beviljas om inte särskilda skäl häremot möter, t.ex. misskötsel av verksamheten under tidigare koncessionsperiod. Möjligheten att återkalla koncession behandlas i avsnitt 8.5.

Utredningen förutsätter att närmare föreskrifter om koncessionsprövningen (ansökans innehåll, kreditupplysningsnämndens beredning av koncessionsärenden m.m.) meddelas i en tillämpningskungörelse.

Utredningen har i samband med konces-

sionsregleringen prövat frågan huruvida ett inkassoföretag bör få kombinera sin inkassoverksamhet med annan verksamhet. Som framgår av beskrivningen på sid. 25 är det vanligt att inkassoföretag kombinerar inkassoverksamheten med verksamheter av högst växlande art (bokföring, revision, kreditupplysning, »diverse juridiska uppdrag» osv.). Vidare förekommer det att inkassoföretag övertar andras fordringar, t.ex. genom köp av fordringar från konkursbon.

Den splittring av inkassoverksamheten som för närvarande förekommer är enligt utredningens mening otillfredsställande från flera synpunkter. Detta gäller i särskilt hög grad kombination med kreditupplysningsverksamhet, där det framförallt beträffande privatpersoner föreligger risk för överföring av information i strid mot vad utredningen föreslagit i sitt delbetänkande om kreditupplysning (se t.ex. sid. 82—83 i delbetänkandet). Inkassoföretags indrivande av köpta fordringar kan bl.a. leda till ett ökat tryck på gäldenärerna. Förfarandet kan under vissa omständigheter — särskilt om köpet gäller fordringar som legat passiva en lång tid — ses som direkt stötande.

Problemen kring kombinerad verksamhet gäller inte bara kreditupplysning och köp av fordringar. Även andra kombinationer kan leda till olägenheter för såväl fordringsägare som gäldenärer. Enligt utredningens mening kan dessa problem inte tillfredsställande lösas på annat sätt än genom ett generellt förbud mot att kombinera inkassoverksamhet med annan verksamhet. Det finns dock inte anledning att låta förbudet gälla sådan inkassoverksamhet hos advokat eller bankinstitut som undantagits från koncessionskravet enligt utredningens förslag på sid. 60—61. Förbudet avser inte heller åtgärder som ett inkassoföretag tillfälligt och i högst begränsad utsträckning vidtager utom ramen för inkassoverksamheten. Den föreslagna regeln hindrar sålunda inte ett inkassoföretag att t.ex. köpa fordringar i enstaka fall.

Utredningens ställningstagande till frågan om kombinerade verksamheter innebär

ett förbud mot att inom ett och samma företag driva inkassoverksamhet jämte annan verksamhet. Ställningstagandet utgör däremot inte något hinder mot att ett inkassoföretag samverkar med närstående företag som driver annan verksamhet. En sådan samverkan kan visserligen skapa problem av samma art som nyss berörts, men utredningen har inte bedömt problemen så allvarliga att samverkan med närstående företag generellt bör förhindras.

En förutsättning måste emellertid vara att verksamheterna hålls åtskilda. Detta är nödvändigt bl.a. för att förhindra obehörig spridning av information om gäldenärer. Inkassoverksamheten skall alltså utgöra en avskild enhet i fråga om anställd personal, arbetsutrymmen, arkiv osv. Kravet på åtskillnad får anpassas efter den andra verksamhetens art. Särskilt stränga krav bör gälla i fråga om kreditupplysningsverksamhet, i synnerhet sådan som gäller privatpersoner.

Ett ytterligare krav måste vara att den som driver inkassoverksamhet i anslutning till närstående företag med annan verksamhet genast gör anmälan härom till kreditupplysningsnämnden. Nämnden får härigenom sin uppmärksamhet riktad på samarbetet mellan företagen.

Kan sambandet mellan verksamheterna försvåra tillsynen över inkassoverksamheten bör kreditupplysningsnämnden få meddela erforderliga föreskrifter. Om särskilda skäl föranleder därtill bör nämnden få förbjuda att inkassoverksamheten drivs i samband med annan verksamhet. I sista hand har nämnden möjlighet att till Kungl. Maj:t anmäla att koncessionen bör återkallas.

8.3 *Handlingsregler*

De regler som bör gälla för inkassoverksamhet framgår i allt väsentligt av utredningens ställningstaganden i kapitlen 5 och 6. Reglerna är avsedda att gälla även sådan inkassoverksamhet av advokat eller bankinstitut som undantagits från koncessionskravet.

Inkassolagen grundar sig på att den som driver inkassoverksamhet efter bästa för-

måga skall tillvarataga huvudmannens intressen genom råd och åtgärder. Verksamheten måste emellertid drivas så att gäldenär ej vållas onödig skada eller olägenhet eller utsätts för otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd. Den närmare innebörden härav har utredningen sökt att konkretisera. Som utredningen tidigare framhållit måste emellertid all inkassoverksamhet ytterst grunda sig på en generell regel om god inkassosed, dels med hänsyn till de växlande förhållandena inom inkassobranchen och dels för att täcka in branschens framtida utveckling.

Utöver de regler som utredningen föreslagit i tidigare sammanhang bör tillkomma en regel om tystnadsplikt för den som är eller varit verksam i inkassoverksamhet. Sådan person bör ej få obehörigen yppa vad han i verksamheten erfart. En sådan regel behövs framförallt med hänsyn till de inte sällan känsliga uppgifter om gäldenärens förhållanden som lämnas av denne själv eller inhämtas på annat sätt, t.ex. uppgifter om sjukdom, nedsatt arbetsförmåga och familjeförhållanden.

Utredningen har övervägt en särskild regel om skyldighet för inkassoföretag att ta emot uppdrag även från fordringsägare som endast undantagsvis utnyttjar inkassoföretagens service, t.ex. för indrivande av ett personlån. Utredningen anser att inkassoföretag bör stå till tjänst även för sådana enstaka uppdrag. Någon särskild regel härom behövs emellertid inte utan utredningen utgår från att inkassoföretagen kommer att betjäna även tillfälliga kunder om särskilt hinder inte möter.

De handlingsregler som utredningen föreslagit behöver i vissa hänseenden kompletteras med föreskrifter i en tillämpningskungörelse eller med anvisningar av kreditupplysningsnämnden. Utredningen vill särskilt erinra om behovet av föreskrifter om kostnader vid inkasso (se avsnitt 6.1).

8.4 Tillsynsregler

Utredningen har föreslagit att inkassoverksamhet skall stå under tillsyn av kreditupp-

lysningsnämnden. Nämnden bör enligt utredningens mening ha tillsyn även över sådan inkassoverksamhet som drivs av advokater och bankinstitut men som undantagits från koncessionskravet. Det är i och för sig tänkbart — och några av utredningens ledamöter och experter har förordat en sådan lösning — att låta advokatsamfundet respektive bankinspektionen svara för tillsynen över sådan verksamhet. Utredningen anser emellertid att tillsynen över all inkassoverksamhet bör samordnas hos kreditupplysningsnämnden så att enhetlighet i rättstillämpningen kan uppnås. Utredningen förutsätter dock att nämnden utövar denna tillsyn i nära samråd med advokatsamfundet och bankinspektionen.

Kreditupplysningsnämndens uppgift är att tillse att inkassolagen och de föreskrifter som meddelats med stöd av denna efterlevs. Utredningen vill också framhålla vikten av att nämnden bevakar utvecklingen på inkassoområdet och vid behov tar initiativ till föreskrifter eller själv meddelar anvisningar till inkassoföretagen. Nämndens verksamhet bör omfatta även frågor om kostnad för inkassoåtgärd.

Kreditupplysningsnämnden har att på eget initiativ kontrollera inkassoföretagens verksamhet. En viktig uppgift är emellertid också att ta emot och behandla anmälningar och klagomål från allmänheten. Denna uppgift ger en särskild tyngd åt den kontroll som fordringsägare och gäldenärer själva i viss utsträckning kan utöva.

Utredningen förutsätter att nämnden i stor utsträckning kan få sina synpunkter och krav beaktade redan vid förhandlingar med inkassoföretag. I den mån så inte blir fallet måste nämnden ha behörighet att meddela de föreskrifter och förbud som behövs för tillsynens genomförande. Föreskrift och förbud måste kunna förenas med vitesföreläggande. Tillsynen kräver vidare att nämnden får företaga inspektion hos den som driver inkassoverksamhet och ta del av samtliga handlingar som rör verksamheten. Den som driver inkassoverksamhet bör vidare vara skyldig att lämna nämnden de upplysningar om verksamheten som nämnden begär. Till-

synen bör självfallet utföras så att större olägenhet ej vållas än som oundgängligen är nödvändigt.

8.5 Påföljdsregler

Inkassolagen måste innehålla straffbestämmelser för den som driver inkassoverksamhet utan erforderligt tillstånd. Vidare krävs straffbestämmelser i fråga om åsidosättande av tystnadsplikt eller förbud att kombinera inkassoverksamhet med annan verksamhet eller skyldighet att göra anmälan om samverkan med närstående företag.

Inkassolagen bör vidare ge möjlighet till särskilda påföljder för den som fått koncession men bryter mot bestämmelse i inkassolagen eller föreskrift som meddelats med stöd av denna. Är så fallet eller föreligger eljest inte längre förutsättningar för koncession måste denna i sista hand kunna återkallas. Före återkallelse bör kreditupplysningsnämnden i allmänhet meddela tillståndshavaren erinran eller varning så att denne får rimlig möjlighet att undgå den allvarliga påföljd som återkallelse innebär. Återkallelse bör komma i fråga endast vid allvarligt åsidosättande av inkassoreglerna.

Utredningen har också övervägt behovet av särskilda regler om skadeståndsskyldighet för inkassoföretag i förhållande till gäldenärer. Principen bör här vara att en gäldenär skall få rätt till skadestånd om han utsatts för en särskilt integritetskränkande och därmed otillbörlig inkassoåtgärd. Utredningen avser härmed framförallt sådana åtgärder — otillbörlig påtryckning m.m. — som behandlats i avsnitt 5.4. En så utformad skadeståndsskyldighet tillgodoser grundläggande gäldenärsintressen utan att oskäligt belasta inkassoverksamheten. En vidare skadeståndsskyldighet skulle däremot enligt utredningens mening föra för långt. Utredningen anser att det i övrigt bör räcka med den preventiva effekt som ligger i kreditupplysningsnämndens tillsyn och med de möjligheter som nämnden har att medverka till rättelse av uppkomna fel.

Vid bestämmande av skadestånd för otillbörlig inkassoåtgärd bör hänsyn tas även

till lidande som åsamkats enskild gäldenär och andra sådana omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse (ideell skada). I övrigt hänvisas till allmänna regler i skadeståndslagen.

I förhållandet mellan inkassoföretag och fordringsägare gäller allmänna regler för skadeståndsskyldighet (se 18 kap. 3 och 4 §§ handelsbalken).

8.6 Fordringsägarnas egna inkassoåtgärder m.m.

Vid sidan av den yrkesmässiga inkassoverksamheten förekommer andra inkassoformer. Framförallt bör nämnas att åtskilliga större kreditgivare själva driver in sina fordringar (se avsnitt 2.4.1). På servicesidan finns det ett stort antal företag — t.ex. revisionsbyråer — som åtager sig inkassouppdrag men endast i så begränsad omfattning att verksamheten inte kan betecknas som yrkesmässig.

Verksamheter av det slag som här angivits måste enligt utredningens mening i vissa hänseenden omfattas av en inkassolag om denna skall få den helhetsverkan som behövs. Reglerna för sådan verksamhet kan emellertid med hänsyn till de växlande förhållandena inte direkt anpassas efter de handlingsregler som utredningen föreslagit för den yrkesmässiga inkassoverksamheten. Huvudregeln bör dock vara att gäldenär inte får vållas onödigt skada eller olägenhet, och att han inte heller får utsättas för otillbörlig påtryckning eller annan åtgärd som strider mot god inkassosed. Här avsedda verksamheter bör stå under tillsyn av kreditupplysningsnämnden. Finner nämnden anledning antaga att principerna för sådan verksamhet åsidosättes, bör nämnden ha rätt att göra erforderlig undersökning. Framkommer missförhållanden, bör nämnden söka avhjälpa dessa genom förhandlingar. I sista hand bör nämnden få meddela föreskrifter och förbud vid vite, om detta visar sig nödvändigt för rättelse. Utredningen förutsätter att nämnden anpassar sina åtgärder efter verksamhetens natur och omfattning. Tillsynen får inte leda till

onödig olägenhet för verksamhetens utövare.

Den här föreslagna regleringen är avsedd att omfatta även åtgärder som bankinstitut vidtager för att själva driva in sina fordringar. Kreditupplysningsnämnden bör utöva sin tillsyn i denna del i nära samråd med bankspektionen.

Utredningen vill slutligen framhålla att regleringen av kostnader vid inkasso måste utformas så att den omfattar även verksamheter av ovan nämnda art (se avsnitt 6.1).

8.7 Övriga frågor

Den inkassolag som utredningen föreslår måste i vissa hänseenden fyllas ut med tillämpningsföreskrifter. Utredningen förutsätter att Kungl. Maj:t utfärdar kungörelse på förslag av eller efter hörande av kreditupplysningsnämnden, och att det delegeras åt nämnden att meddela anvisningar.

Utredningen förutsätter vidare att Kungl. Maj:t utfärdar instruktion för kreditupplysningsnämnden beträffande dess befattning med inkassofrågor. Utredningen vill i detta sammanhang framhålla att det inte behövs några större förändringar i nämndens sammansättning jämfört med utredningens förslag i delbetänkandet om kreditupplysning. Sammansättningen bör — liksom i kreditupplysningsfrågor — ge garantier för att nämnden företräder en bred medborgaropinion genom att flertalet ledamöter har nära kontakt med den allmänna opinionen genom arbete i riksdagen, folkrörelserna etc. (delbetänkandet sid. 123). Sammansättningen bör dock justeras så att en eller ett par ledamöter med särskild kunskap i inkassofrågor deltar i sådana ärenden. Nämndens kansli måste förstärkas med hänsyn till de arbetsuppgifter som tillkommer för tillsynen över inkassoverksamhet och andra inkassoformer. Utredningen har inte gjort några närmare kostnadsberäkningar men utgår från att tillsynsuppgifterna beträffande inkassofrågor kommer att innebära måttliga kostnadsökningar.

Utredningen anser att de som fått kon-

cession att driva inkassoverksamhet bör bidra till bestridande av kostnaderna för nämndens verksamhet. Närmare föreskrifter härom förutsätts bli meddelade av Kungl. Maj:t. Utredningens förslag i denna del överensstämmer med förslaget till lag om kreditupplysning (24 §).

Nämndens beteckning bör ändras så att det klart framgår för allmänheten att nämnden även handhar inkassofrågor. Utredningen föreslår beteckningen kreditupplysnings- och inkassonämnden.

Besvär över nämndens beslut bör föras hos Kungl. Maj:t och handläggas inom justitiedepartementet. Om ej annat förordnas bör nämndens beslut omedelbart lända till efterrättelse.

I fråga om inkassolagens ikraftträdande bör eftersträvas en samordning med det förslag till lag om kreditupplysning som utredningen lämnat.

Kommentarer till förslag till

Inkassolag

1 §

Lagens tillämpningsområde framgår i allt väsentligt av avsnitt 8.1.

Lagen är av särskild betydelse för det behov av inkasso som uppstår i samband med kreditgivning men gäller även indrivande av andra privaträttsliga fordringar, t.ex. skadeståndsfordringar.

Huruvida en fordran är förfallen till betalning eller ej är inte avgörande för lagens tillämpning. En begränsning följer i stället av det inslag av tvång eller hot därom som utmärker inkasso och som i denna paragraf markeras med termen »driva in». I allmänhet avser inkasso endast fordran som förfallit till betalning.

Bankerna driver en speciell aviserings- och gireringsverksamhet som beskrivits på sid. 35. Så länge sådan verksamhet utövas utan inslag av tvång eller hot därom — och så torde i regel vara fallet före fordringens förfallodag — kan verksamheten inte bedömas som inkassoverksamhet enligt denna paragraf.

2—4 §§

Koncessionsregleringen innehåll har behandlats i avsnitt 8.2.

I 2 § andra stycket avses med bankinstitut affärsbanker, sparbanks, postbanken och jordbrukskasserörelsen.

Tillstånd meddelas enligt 3 § andra stycket endast om verksamheten kan antagas bli driven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt. Det har inte ansetts lämpligt att närmare binda tillståndsprövningen i lag. Utredningen förutsätter att föreskrifter härom meddelas i tillämpningskungörelse efter mönster av vad som gäller i liknande sammanhang.

Bestämmelsen i 4 § gäller inte inkassoverksamhet som avses i 2 § andra stycket. Beträffande samverkan mellan ett inkassoföretag och närstående företag hänvisas till bestämmelserna i 16 §.

Beträffande straff för olovlig inkassoverksamhet och åsidosättande av bestämmelsen i 4 §, se 19 §.

5 §

Denna paragraf anger de principiella handlingsreglerna för inkassoverksamhet. Bestämmelserna bygger i huvudsak på utredningens ställningstaganden i kapitel 5.

Bestämmelserna i denna paragraf — liksom 6—13 §§ — gäller även inkassoverksamhet som avses i 2 § andra stycket.

Innebörden i god inkassosed preciseras i vissa hänseenden i lagen (6—13 §§). Som framhållits i avsnitt 5.5 får i övrigt kravet på god inkassosed fastställas i den praktiska tillämpningen.

Gäldenärs skydd mot onödig skada eller olägenhet utvecklas närmare i 6—10 §§. Sådan skada eller olägenhet kan emellertid uppkomma även på annat sätt än genom åsidosättande av bestämmelserna i nämnda paragrafer, t.ex. genom att ett inkassoföretag går längre än som följer av huvudmannens instruktioner. Vidare kan nämnas indrivande av en fordran på så bagatellartat belopp att åtgärderna strider mot god inkassosed (se avsnitt 5.3.4). Hit hör också åsidosättande av vad som rimligen bör krävas för undvikande av fel i verksamheten (se avsnitt 5.3.6). Fall av denna art har inte ansetts böra särskilt regleras i lagen.

Frågor om otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd preciseras inte närmare i lagen. Bestämmelsen härom grundar sig på utredningens ställningstaganden i avsnitt 5.4.

Skillnaden mellan de båda principerna för gäldenärsskydd kommer fram vid tillämpningen av skadestandsregeln i 21 §. Enligt denna paragraf utgår skadestånd endast för otillbörlig inkassoåtgärd. Åsidosättande av 6—10 §§ kan i allmänhet inte betraktas som otillbörligt. Undantagsvis kan dock ett sådant förfarande vara att anse som inte bara olämpligt utan otillbörligt, t.ex. kvalificerade fall av den art som avses i 10 §.

6 §

Bestämmelserna i denna paragraf syftar till en samordning av borgenärs egna bevakningsåtgärder och inkassoförfarandet så att detta inte utnyttjas förrän det visat sig att bevakningsåtgärder är otillräckliga, se avsnitt 5.3.1.

Samordningen kan medföra vissa praktiska problem i fråga om den närmare utformningen av inkassoföretagens skyldighet att kontrollera borgenärs betalningserinran till gäldenär. Det förutsätts att dessa problem löses i den praktiska tillämpningen efter anvisningar av kreditupplysnings- och inkassonämnden. Detsamma gäller fastställandet av den frist för frivillig betalning som gäldenär skall beredas enligt denna paragraf. Allmänt bör erinras om att kontrollskyldigheten inte får drivas så långt att den i mera betydande grad försvårar inkassoföretagens arbete.

Bestämmelserna i denna paragraf innebär att endast en erinran behöver ha gjorts före inkasso. Det har inte ansetts lämpligt att kräva ytterligare bevakningsåtgärder från borgenärens sida. Från dennes egen synpunkt kan det dock ofta vara fördelaktigt att ge gäldenären fler möjligheter till frivillig betalning innan ärendet lämnas för inkasso.

Angående undantag från denna paragraf, se 9 §.

7 §

Bestämmelserna i denna paragraf avser det kravbrev som inleder inkassoförfarandet, se avsnitt 5.3.2.

Enligt första stycket skall kravbrevet innehålla uppgift bl.a. om vilket belopp gäldenären har att betala i ränta. Bestämmelsen härom innebär att räntebeloppet skall framräknas till ledning för gäldenären. Även grunderna för ränteberäkningen bör anges.

Kravbrevet skall vidare innehålla upplysning bl.a. om de rättsliga åtgärder som kan följa om betalning inte erlagges. Uttalandet härom bör vara så bestämt som möjligt. Ett inkassoföretag kan emellertid inte alltid på förhand binda sig för en viss åtgärd utan måste få reservera sig för vad en eventuell invändning från gäldenären eller en kreditupplysning om denne kan leda till. Företaget får emellertid inte hota med en åtgärd som uppenbarligen inte är avsedd att vidtagas.

Informationen i det första kravbrevet bör begränsas till att gälla åtgärder som närmast är aktuella. Efterhand som vidare åtgärder övervägs bör information härom lämnas.

Enligt andra stycket skall i kravbrevet anges frist för eventuell invändning från gäldenärens sida. Fristen förutsätts bli bestämd i tillämpningskungörelse eller i anvisningar av kreditupplysnings- och inkassonämnden.

Några formkrav för gäldenärs invändning får inte uppställas.

Gäldenär bör visserligen om möjligt göra sin invändning skriftligen, men inkassoföretaget bör beakta även invändning som görs t.ex. per telefon. Företaget bör aktivt verka för erforderlig komplettering eller förtydligande av gäldenärs uppgifter.

Angående undantag från denna paragraf, se 9 §.

8 §

Se avsnitt 5.3.2.

Kravbrev som avses i 7 § bör i regel kunna tillställas gäldenär genom vanlig postförsändelse. Inkassoföretaget bör emellertid göra erforderlig adressundersökning, om förhållandena ger anledning därtill.

Med rättslig åtgärd avses framförallt åtgärd vid domstol eller kronofogdemyndighet (se avsnitt 2.3.2).

Bestämmelserna i denna paragraf innebär att gäldenär skall få minst ett krav före rättslig åtgärd.

Angående undantag från denna paragraf, se 9 §.

9 §

Bestämmelserna i 6—8 §§ är av grundläggande betydelse för gäldenärens rättsskydd. Bestämmelserna bör därför få frångås endast i klara undantagsfall. För att kreditupplysnings- och inkassonämnden skall kunna få en kontroll över hur undantagsbestämmelsen tillämpas kan det vara lämpligt att i tillämpningskungörelse föreskriva viss skyldighet för inkassoföretag att till nämnden anmäla fall där undantagsregeln tillämpats.

Bestämmelserna i denna paragraf möjliggör undantag även från kravet på skriftlig form för betalningserinran enligt 6 § och krav enligt 7 §.

10 §

Se avsnitt 5.3.3.

Bestämmelserna i denna paragraf syftar bl.a. på sådana undantagsfall där särskilda omständigheter talar för att inkassokravet är obefogat. Bestämmelserna innebär alltså inte någon skyldighet att ingående pröva om kravet är materiellt berättigat. Normalt måste huvudmannens uppgifter godtagas. Enbart det förhållandet att gäldenären gör invändning mot kravet är givetvis inte tillräcklig anledning att frånträda uppdraget.

12 §

Se avsnitt 6.2.

Regeln i paragrafens första punkt om avskiljande av inkasserade medel är bindande och kan alltså inte frångås genom särskilt avtal med huvudman.

Regeln gäller endast inkasserade medel och avser alltså inte förvaltning av värdehandlingar (växlar, skuldebrev o.d.). I fråga om sådana handlingar bör inkassoföretag sörja för annan betryggande förvaltning.

13 §

Se avsnitt 8.3.

I enlighet med utredningens förslag till lag om kreditupplysning bör inkassoföretag få lämna kreditupplysningsföretag och kreditupplysnings-

publikationer uppgift om att inkassoåtgärd vidtagits mot företag eller företagare. Ett inkassoföretag måste vidare få lämna sin huvudman sådana uppgifter om gäldenären som behövs för att motivera företagets handlande i det individuella inkassofallet. Bestämmelserna i denna paragraf syftar alltså inte till några begränsningar i dessa hänseenden.

Tystnadsplikten gäller till förmån även för huvudman.

Angående straff för brott mot tystnadsplikt, se 19 §.

14—15 §§

Se avsnitt 8.4.

Kreditupplysnings- och inkassonämndens befogenheter enligt 15 § bör — såvitt angår inkassoverksamhet som avses i 2 § andra stycket — utövas med särskilt hänsynstagande till att advokater och bankinstitut redan är underkastade viss tillsyn av advokatsamfundet respektive bankinspektionen.

16 §

Se avsnitt 8.2.

Angående straff för underlåtenhet att göra anmälan enligt första stycket andra punkten i denna paragraf, se 19 §.

17 §

Se avsnitt 8.6.

Bestämmelserna i denna paragraf tar sikte på verksamheter i företag som själva i större omfattning driver in sina fordringar. Bestämmelserna gäller även inkasso för annans räkning i fall då verksamheten inte är tillräckligt omfattande för att kunna betecknas som yrkesmässig. Paragrafen är däremot inte avsedd att tillämpas på den som vidtager enstaka inkassoåtgärder.

18 §

Se avsnitt 6.1.

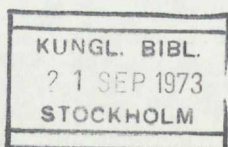
Paragrafen hänvisar till 18 kap. 8 § andra stycket rättegångsbalken, 22 § andra stycket lagsökningslagen, kostnadskungörelsen (SFS 1971:319) samt de ändringar som utredningen föreslår i 15 § lagsökningslagen och i 4 § lagen om avbetalningsköp (sid. 14 och 15).

Regleringen av kostnader vid inkasso är avsedd att omfatta även sådana verksamheter som avses i 17 §.

Statens offentliga utredningar 1973

Kronologisk förteckning

1. Litteraturen i skolan. U.
2. Högskolan. U.
3. Högskolan. Sammanfattning. U.
4. Fastighetstaxering. Fi.
5. Museerna. U.
6. Data och näringspolitik. I.
7. Trygghet i anställningen. In.
8. Radio i utveckling. U.
9. Fortsatt uppsökande verksamhet för cirkelstudier inom vuxenutbildningen. U.
10. Reklam III. Ställningstaganden och förslag. U. (Utkommer senare)
11. Reklam IV. Reklamens kostnader och bestämningsfaktorer. U.
12. Försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning. U.
13. Snyltningsbrott och sjukförsäkringsmissbruk. Ju.
14. Mål och medel i skogspolitiken. Jo.
15. Kommunal planering och detaljhandel. H.
16. Samhället och filmen. Del 3. U.
17. Teknisk översyn av studiemedelssystemet. U.
18. Styrelserepresentation för bankanställda. Lagteknisk översyn. Fi.
19. TRU:s försöksverksamhet 1967—1972. U.
20. Varudeklaration — ett medel i konsumentpolitiken. H.
21. Svensk ekonomi fram till 1977. Fi.
22. Utsökningsbalk. Utsökningsrätt XII. Ju.
23. Bättre överblick över lagar och andra bestämmelser. Ju.
24. Boendeservice 7. In.
25. Unga lagöverträdare III. Ju.
26. Lag och rätt i grundskolan. Ju.
27. Sanering III. In.
28. Styrelserepresentation för anställda i statliga myndigheter. Fi.
29. Järn- och metallmanufakturindustrin under 70-talet. I.
30. Järn- och metallmanufakturindustrin under 70-talet. Bilagor. I.
31. Revision av vattenlagen. Del 3. Vattenförbud. Ju.
32. Vägtrafiken — kostnader och avgifter. K.
33. Ränta och restavgift på skatt m.m. Fi.
34. Flygvapnets befäl. Fö.
35. Kriminologisk forskning. Ju.
36. Miljövårdens informationssystem. Förslag och motiv. Jo.
37. Miljövårdens informationssystem. Statskontorets förstudie. Jo.
38. Personal för krigsmaktens förvaltningsverksamhet. Fö.
39. God inkassosed. Ju.

Statens offentliga utredningar 1973

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Snyltningsbrott och sjukförsäkringsmissbruk. [13]
Utsökningsbalk. Utsökningsrätt XII. [22]
Bättre överblick över lagar och andra bestämmelser. [23]
Unga lagöverträdare III. [25]
Lag och rätt i grundskolan. [26]
Revision av vattenlagen. Del 3. Vattenförbud. [31]
Kriminologisk forskning. [35]
God inkassosed. [39]

Försvarsdepartementet

Flygvapnets befäl. [34]
Personal för krigsmaktens förvaltningsverksamhet. [38]

Kommunikationsdepartementet

Vägrafiken — kostnader och avgifter. [32]

Finansdepartementet

Fastighetstaxering. [4]
Styrelsepresentation för bankanställda. Lagteknisk översyn. [18]
Svensk ekonomi fram till 1977. [21]
Styrelsepresentation för anställda i statliga myndigheter. [28]
Ränta och restavgift på skatt m.m. [33]

Utbildningsdepartementet

Litteraturen i skolan. Separat bilagedel 4 till litteraturutredningens huvudbetänkande. [1]
1968 års utbildningsutredning. 1. Högskolan. [2]
2. Högskolan. Sammanfattning. [3] 3. Försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning. [12]
Museerna. [5]
Radio i utveckling. [8]
Fortsatt uppsökande verksamhet för cirkelstudier inom vuxenutbildningen. [9]
Reklamutredningen. Reklam III. Ställningstaganden och förslag. [10] (Utkommer senare) Reklam IV. Reklamens kostnader och bestämningsfaktorer. [11]
Samhället och filmen. Del 3. [16]
Teknisk översyn av studiemedelssystemet. [17]
TRU:s försöksverksamhet 1967—1972. [19]

Jordbruksdepartementet

Mål och medel i skogspolitiken. [14]
Miljökontrollutredningen. 1. Miljövärdens informationssystem. Förslag och motiv. [36] 2. Miljövärdens informationssystem. Statskontorets förstudie. [37]

Handelsdepartementet

Kommunal planering och detaljhandel. [15]
Varudeklaration — ett medel i konsumentpolitiken. [20]

Inrikesdepartementet

Trygghet i anställningen. [7]
Boendeservice 7. [24]
Sanering III. [27]

Industridepartementet

Data och näringspolitik. [6]
Metallmanufakturutredningen. 1. Järn- och metallmanufakturindustrin under 70-talet. [29] 2. Järn- och metallmanufakturindustrin under 70-talet. Bilagor. [30]

